

Үцёкі ад бацькараты

Задача, якая ставілася перад калектывам аўтараў часопіса “Асамблея” напярэдадні выхаду ў друк нумару “Канец бацькараты”, была адначасова і простай, і складанай. Адносяна простай, бо патрабаванында тэкстаў пра Беларусь без Лукашэнкі не абмяжоўваліся рамкамі футуралягічнай мэтадалёгіі альбо канонамі жанру навуковай фантастыкі. Кожны з аўтараў самастойна вызначаў пункт адліку для сваіх развагаў.

Хтосьці разглядае сітуацыю сыходу Аляксандра Лукашэнкі ў выніку неспрыяльнага для яго геапалітычнага раскладу. Камусьці найбольшая небясьпека бачыцца не ў характары пэрсаналісцкага рэжыму, а ва ўсталяваньні ў посткамуністычнай Беларусі ўнікальнай грамадзка-палітычнай канстэляцыі, якая прадвызначыла трываласць “бацькараты”. Іншаму здаецца, што перад грамадзянскай супольнасцю пасля рэвалюцыі паўстануць якасна новыя праблемы, пра якія ніхто сёньня і не задумваецца. Так ці інакш, пісаць матэрыялы пра іншую Беларусь, якой пакуль німа, — справа захапляльная. Каму ж ня хо- чацца зазірнуць на імгненъне ў сваю будучыню?!

Сутнасць бацькараты — у перапляценыні нефармальных стасункаў паміж групоўкамі ў розных дзяржаўных інстытуцыях. Гэтыя ценевыя адносіны працінаюць усё грамадзтва наскроў, спараджаючы нэга- тыўныя праявы карпаратывізму і карупцыі. Кумаў-

ство і сваяцтва — гэта сымптомы нябачнай партызанскай вайны, якую вядзе грамадзтва супраць тых, хто старанна будзе рознага кшталту вэртыкалі. Аднак у самай прыродзе соцыому закладзеная патрэба ў гарызантальных дачыненнях. Таму неефектыўнасць і слабасць беларускай дзяржавы — гэта абеектыўныя наступствы перамогі вэртыкальных стасункаў над гарызантальнымі. Сіла дзяржавы мае выяўляцца не ў раздзымутым рэпресіўным апараце і армii бюракратy, а ў эфектыўным кіраваньні.

Беларускае кіраўніцтва прымусовым чынам спрабуе затрымаць працэс распаду піраміды ўлады, які адбываецца з прычыны ўмацаваньня сеціўных нефармальных структур. Адзін са шляхоў процідзеяньня гарызанталі — навязванье зверху залежных ад улады абыянння, якія павінныя каналізаваць у патрэбным рэчышчы небясьпечную актыўнасць грамадзянаў. Разам з тым, імітацыя гарызантальных мадэліяў паводзінаў на ўзоруні грамадзтва ня можа не прывесці да пазытыўных пераменаў. Больш за тое, пачаўшы вызываць энэргію грамадзтва, рэжым скрачае свой век. З узмацненнем “Белай Русі” заканчваецца неабмежаваная ўлада аднаго суб'екта. Такім чынам, выглядае на тое, што прэзыдэнцкія выбары пройдуть пад знакам пачатку “үцёкаў ад вэртыкалі”. Альбо үцёкаў ад “бацькараты”. ■

Басанож па Манрэалі

20-23 жніўня 2010 г. у Манрэалі (Канада) адбыўся IX Міжнародны Кангрэс СІВІКУС*, у якім узялі ўдзел каля 500 удзельнікаў. Удзельнікі IX Кангрэсу працавалі над наступнай тэмай: “Супольныя дзеяньні для справядлівейшага сьвету”.

У рамках Кангрэсу абмяркоўваліся спосабы ды дзеяньні, якімі міжнародная грамадзянская супольнасць можа ўплываць на ра шэнні актуальных праблемаў. Гэтым разам асноўны акцэнт быў зроблены на эканамічнай ды кліматычнай справядлівасці, а таксама на эфектыўнасці развіцця.

Сярод арганізацыяў, якія браў ўдзел у Кангрэсе, — Міжнародная Амністыя, BBC, Грынпіс, Сусъ-

<http://citizenshift.org/>

ветны Банк, Міжнародны Заклік да Скасаваньня Беднасці, Міжнародны Валютны Фонд, Валянтары ААН ды іншыя. На Сходзе прысутнічалі такія вядомыя грамадзкія дзеячы, як Кумі Найду (выканаўчы дырэктар “Грынпіс”) ды Саліл Шэці (генэральны сакратар “Міжнародной Амністыі”).

Не абмінулі ўвагай ўдзельнікі Кангрэсу і праблему забесьпя-

чэння правоў чалавека. Дэлегаты Моладзевай Канфэрэнцыі СІВІКУС зладзілі “босы марш” (прайшлі без абутку па вуліцах Манрэала) у падтрымку сусьветнай кампаніі, прысьвечанай Дню правоў чалавека, якая мае адбыцца 10 сінегня 2010 г.

■
Крыніца: рассылка СІВІКУС

Затое робім мы ракеты...

4 жніўня Нацыянальны савет па правах кабетаў Бразіліі, прадстаўнічкаю якога з'яўляецца сп-ня Пітангі, накіраваў ліст спадару Максену Шатэрзаду, амбасадару Ірана ў Бразіліі, супраць ажыццяўлення заплянаванага сымяротнага пакараньня спадарыні Сакінэх Махамадзі Аштыяні. Спадарыня Аштыяні, 43-гадовая маці двах дзяцей, знаходзіцца пад вартай у Іране, нягледзячы на тое,

што ёй нядаўна прапанаваў прытулак прэзідэнт Бразіліі Луіс Інасія Лула да Сільва. Раней пакараная лупцоўкаю за “незаконныя адносіны”, сп-ня Аштыяні паслья пасяджання другога суду была абвінавачаная ў шлюбнай здрадзе і прысуджаная да съмерці праз забіццё каменьнем.

Як паведамляе “Хьюманрайтс Уотч”, 15 траўня 2006г. крымінальны суд правінцыі Усходні Азэрбайджан у Іране абвінаваціў сп-ню Аштыяні ў незаконнай сувязі з двума мужчынамі паслья съмерці ейнага мужа. Яна была прысуджаная да лупцоўкі і атрымала 99 удараў бізуном. У верасні, падчас судовага працэсу над мужчынам, што абвінавачваўся ў забойстве мужа сп-ні Аштыяні, іншы суд аднавіў крымінальную справу па шлюбнай здрадзе сп-ні Аштыяні. Падчас судовага разбору, сп-ня Аштыяні адмовілася ад

сваіх прызнанняў, якія яна зрабіла падчас папярэдняга допыту, заявіўшы, што яна была вымушана зрабіць іх пад прымусам. Аднак Вярхоўны суд пацвердзіў съмартотны прысуд сп-ні Аштыяні ў траўні 2007г. На сёняння яна вычарпала ўсе магчымыя прававыя рэсурсы і прайшла ўсе судовыя інстанцыі: усе адмаўлялі ёй у літасці.

Сп-ня Аштыяні дагэтуль знаходзіцца ў зняволеніні. Шматлікія міжнародныя арганізацыі (як Міжнародная Амністыя, Міжнародны Рух за Дэмакратыю і інш.) спрабуюць паўплываць на сітуацыю, каб сымяротны прысуд Аштыяні быў скасаваны. Аднак дагэтуль лёс кабеты застаецца нівызначаным. ■

Крыніца: расылка навінаў Міжнароднага Руху за Дэмакратыю, Міжнародная Амністыя.

<http://xronika.az>

Улады Эгіпта напярэдадні чарговых прэзыдэнцкіх выбараў улічылі багаты досьвед Беларусі па стрымліваныні грамадзкай актыўнасці. Сярод так званых “антырэвалюцыйных мераў” заплянаванае ўвядзенне крыміналнай адказнасці за “дзеянасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі”.

Падуладныя аўтарытарнаму лідэру Эгіпта Хосыні Мубараку СМІ апубліковалі чарнавы варыянт закона праекта па НДА, з увядзеньнем якога паўстануць шматлікія забароны і перашкоды ў дзеянасці грамадзкіх аб'яднанняў. У прыватнасці, плянуецца забараніць працу грамадзкіх аб'яднанняў больш чым у двух накірунках дзеянасці і без ліцэнзіі Міністэрства сацыяльнай салідарнасці. Другое “ноў-хаў” па сваім зъмесьце нагадвае адыёз-

Вайсковыя фараоны вывучаюць досьвед Беларусі

ны артыкул Крымінальнага Кодэкса РБ № 193.1. Акрамя таго, для атрымання бязвыплатнай дапамогі неабходны дазвол дзяржаўных органаў, а ўсе паўнамоцтвы па рэгулюванні дзеянасці НДА пераходзяць да праўладнай Агульной Фэдэрацыі Грамадзкіх Асацыяцый. І ў дадатак да ўсяго, забараняецца дзеянасць НДА, якая «парушае этику», хоць юрыдычнае вызначэнне такіх парушэнняў адсутнічае.

Дэмакратычная грамадзкасць Эгіпта, занепакоеная імаверным перасльедам сябраў грамадзкіх аб'яднанняў, распачынае кампанію па змаганні за свабоду асацыяцый. У межах кампаніі прадстаўнікі 71 эгіпецкіх арганізацый падпісалі дэкларацыю, у якой выразілі прэтэнзію на законопраект, якія выводзяць сваіх прыхільнікаў на шматтысячныя акцыі пратэсту супраць 83-гадовага Хосыні Мубарака. Аўтарытарны лідэр кіруе Эгіптом ужо 30 год. У краіне забароненая дзеянасць пазапарлямэнцкіх партыяў, жорстка перасльедующа іншадумцы. У траўні бычага году парлямэнт Эгіпту працягнуў на два гады дзеяньне закона аб надзвычайнім становішчы, якое было ўведзенае ў краіне пасля забойства папярэдняга прэзыдэнта Анвара Садата ў 1981-м годзе. ■

дэмакратычных арганізаціяў, скіраваўшы да Амбасады Эгіпта ў Маскве Заяву салідарнасці.

Усход – справа жорсткая

Праваабаронцы ва Ўзбекістане занепакоеные прымусовай стэрылізацыяй жанчынаў рэпрадуктыўнага ўзросту. Паводле паведамленняў тамтэйшых актыўвістаў, ва Ўзбекістане праходзіў другі этап стэрылізацыі маладых жанчынаў, які працягваўся да 15 жніўня 2010 года. Гэтым разам выяўляюць патэнцыйных рожаніцаў мэдыкам дапамагалі пракуратура, мясцовыя адміністрацыі і махалінскія камітэты.

Экспертная Працоўная Група з Ташкенту, якая займаецца маніторынгам грамадзка-палітычных і прававых працэсаў, мае звесткі, што ў лютым Міністэрства аховы здароўя выдала адмысловы загад №40, “што рэгулюе парадак ажыццяўлення добраахвотнай хірургічнай стэрылізацыі жанчынаў нараджальнага ўзросту”. Па-

водле дакумэнта, кожнаму лекару даручана знайсці і ўгаварыць па дзяве жанчыны на добраахвотную хірургічную стэрылізацыю, а пяцьдзесят пацыентак пераканаць у неабходнасці ўжываць кантрацептывы.

Паводле дадзеных узбэцкай дзяржаўнай статыстыкі, колькасць насельніцтва краіны па стане на 1 красавіка 2010 года склада 28 мільёнаў чалавек і павялічылася з пачатку бычага года на 94 тысячи. Па прагнозах адмыслоўцаў у галіне дэмографіі, да 2015 году насельніцтва Ўзбекістана можа перавысіць адзнаку ў 33 млн чалавек.

Хайтбой Якубаў, кіраўнік праваабарончай групы “Нажот” з Харэзма, распавядае, што ва Ўзбекістане не шырока распаўсюджаныя фак-

<http://www.uznews.net/>

ты падману жанчын: “Лекары ашукваюць жанчын, заяўляючы ім, што ў іх выяўленая сур'ённая хвароба, якая робіць хірургічную стэрылізацыю праста неабходнай”, — паведамляе Якубаў. ■

Крыніца: News Briefing Central Asia - News Briefing Central Asia

Асамблея НДА – пра выбары

Асамблея дэмакратычных Беларусі, у складзе якой 278 грамадзкіх арганізацый, прыняла заяву адносна сітуацыі разъяднанасыці ў дэмакратычных палітычных колах напярэдадні выбарчай прэзыдэнцкай кампаніі. Як паведаміў старшыня Рабочае групы Асамблеі НДА Сяргей Мацкевіч, “заява адрасаваная шырокай аўдыторыі: патэнцыйным кандыдатам у прэзыдэнты, лідэрам палітычных партый і рухаў. Але, у першую чаргу, тым актывістам грамадзкага і палітычнага сектараў, якія зацікаўленыя ў дэмакратычных пераменах у Беларусі”. Дакумэнт ухвалілі сябры Рабочай групы Асамблеі НДА, у склад якой уваходзяць прадстаўнікі найбольш уплывовых грамадзкіх арганізацый Беларусі.

“Дадзеная заява – гэта, можна сказаць, пазыцыя пэўнай часткі грамадзкага сектара Беларусі, інтэрэсы якой рэпрэзэнтуе Асамблея НДА. Спадзяемся, палітычныя лідэры зь ліку патэнцыйных кандыдатаў усё ж такі ўлічаць меркаваныне неабыякавых беларусаў, задзейнічаных у працы арганізацый трэцяга сектара. Грамадзянская супольнасць Беларусі ня можа заставацца ў баку ад вызначальных палітычных падзеяў, таму мы вырашылі данесыці наш погляд на наяўную перадвыбарчую сітуацыю”, -- рэзюмаваў старшыня Рабочае групы Асамблеі НДА і сыпікер Форуму грамадзянскай супольнасці Ўсходніага партнэрства Сяргей Мацкевіч. ■

ЗАЯВА РАБОЧАЙ ГРУПЫ

Палітычнае, эканамічнае і сацыяльнае становішча ў краіне як ніколі раней спрыяльнае для пачатку пераменаў у бок рэформаў і дэмакратызацыі. Абавязак як грамадзкага, так і палітычнага сектара – актыўна працаваць з грамадзтвам, змагацца за дасягненне асноўных свабодаў і правоў чалавека пры захаванні ды ўмацаванын незалежнасці, а сёньня – передусім за права свабодна выбіраць уладу, дэклараванае Канстытуцыяй.

Мы, прадстаўнікі грамадзянскай супольнасці Беларусі, глубока занепакоеныя сітуацыяй у дэмакратычных палітычных колах краіны напярэдадні выбарчай прэзыдэнцкай кампаніі.

Разъяднанасыць дэмакратычных прэтэндэнтаў на пасаду прэзыдэнта краіны, няздольнасць вызначыць адзінага кандыдата, адсутнасць у іх супольных стратэгічных мэтаў і распрацаванага пляну дзеяньняў ставіць пад сумнёў сур'ёзнасць іхных намераў. Замест далучэння новых людзей адбываецца перацягванье актыўных грамадзянаў зь лягера аднаго прэтэндэнта ў іншы, што разбурае ініцыятыўнасць і валинтарскія прынцыпы грамадзянской супольнасці ды зыніжае шанцы на эфектыўную выбарчу кампанію.

Мы ўстрывожаныя тым, што напярэдадні прэзыдэнцкіх выбарчай кампаніі.

бараў сярод палітычных арганізацый, якія дэкларуюць дэмакратычныя прынцыпы, няма ўзгодненага стаўлення да аўтарытарнага рэжыму і будучыні Беларусі.

Беларускаму грамадзтву называецца штучны выбар паміж прапановамі зъмяніць кіраўніцтва краіны паводле расейскіх стратэгіяў, з аднаго боку, і абраонаю рэжыму як “гаранта незалежнасці” з другога. Такі “выбар” не накіраваны на адстойваньне нацыянальных дэмакратычных інтэрэсаў, але нясе пагрозу адначасова і нацыянальным, і дэмакратычным перспектывам Беларусі. Бо вырашэнне лёсу краіны – гэта справа саміх беларусаў, а сараўдная незалежнасць немагчыма без свабоды і дэмакратыі.

Заклікаем палітычных дэмакратычных лідэраў, якія бачаць Беларусь свабоднай эўрапейскай краінай, для якіх непрымальніе любое апраўданыне існага рэжыму, а дэмакратыя ды незалежнасць ёсьць узаемазвязанымі каштоўнасцямі, да стратэгічнага і практичнага арганізацый арганізацій, арганізаваныні беларускага грамадзтва напярэдадні выбараў дзеля дасягнення праваў і свабодаў і адбудовы дэмакратычнага ладу. ■

Расьцяжскі “Стоп 193.1!” — на самай высокай кропцы Беларусі

Актывісты Асамблеі НДА ўзьняліся на самую высокую кропку краіны з плякатамі кампаніі “Стоп 193.1!” — на гару Святую (афіцыйная назва — гары Дзяржынская). З гэтай сымбалічнай акцыі пачынаеца новы этап змаганьня за адмену адыёзнага

артыкула Крымінальнага кодэksа, які прадугледжвае адказнасьць за дзейнасьць ад імя незарэгістраванай арганізацыі і на важных міжнародных форумах, і падчас сустрэчаў з высокапастаўленымі эўрачыноўнікамі, — адзначае каардынаторка кампаніі Алёны Валынец.

Гара Святая — вышэйшая кропка ў Беларусі, якая знаходзіцца на ўзроўні 345 мэтраў над узроўнем мора. Менавіта зь яе вяр-

шыні і было вырашана звярнуць увагу на праблему абмежаваньня свабоды асацыяцыяў. Удзельнікі акцыі спадзяюцца, што, можа быць, хоць з найвышэйшага пункту Менскага ўзыышша атрымаеца нагадаць уладам пра шматлікія абяцаўні адносна скасаваньня артыкула 193.1 КК РБ.

“Улады неаднаразова казалі пра адмену крымінальнай адказнасьці за дзейнасьць ад імя незарэгістраванай арганізацыі і на важных міжнародных форумах, і падчас сустрэчаў з высокапастаўленымі эўрачыноўнікамі, — адзначае каардынаторка кампаніі Алёны Валынец. — Аднак да рэальных крокуў у напрамку скасаваньня артыкула 193.1, на жаль, так і не дайшло. Дарэчы, 20 жніўня споўніўся роўна адзін год з моманту першага абяцаўнія. Намеснік міністра юстыцыі Ігар Тушынскі ў сваім адказе чэскаму аб'яднанню “Грамадзянская Беларусь” напісаў, што мяркующа выключэнне нормы пра крымінальную адказнасьць актывістаў незарэгістраваных аб'яднанняў. Год прайшоў, а нічога не зьмянілася. Зь вяршыні гары Дзяржынскай-Святой хочам нагадаць чыноўнікам, што свае абяцаўні трэба выконваць”.

Актывісты Асамблеі НДА заўпэўнілі, што кампанія “Стоп 193.1!” будзе працягваваць да моманту скасаваньня ганебнага артыкула. ■

Нават Шрэк супраць дыктатуры

(гледзіце здымкі з акцыі на сторонцы 53)

Грамадзікія актывісты зла-дзлі пэрформанс ў касцюмах пэрсанажаў папулярнага мультфільма “Шрэк” кала будынку Міністэрства замежных спраў Беларусі. Удзельнікі вясёлай працэсіі нагадалі дыпламатам, што “абяляць аўтарытарны рэжым на міжнародной арэне — гэта марная і няўдзячная

справа”. Гэпнінг адбыўся ў рамках кампаніі Асамблеі НДА “Стоп 193.1!”.

Прынц Фаркуад — галоўны антыгерой падзеі — гэтаксама, як і ўлады РБ, не ўяўляе, дзеля чаго хтосьці хоча займаца грамадзкім актывізмам і байца гэтай зьявы. Маладзён у касцюме мульцашнага тырана принца Фаркуада зачытаў зь вялізнага скрутку свой указ: “ніколі не зьбіраша разам, нічога не рабіць супольна і выехаць у высылку на балота”.

“Не, прынц, мы магчыма і за- надта казачныя для твойго розуму,

але выслаць ці забараніць нас тыня зможаш. І пакуль будзеш супраць грамадзкага актывізму — будзеш ты і твае міністры суսветна вядомымі міжнароднымі монстрамі!”, — парыраваў Шрэк.

Казачны герой адправіўся наўпрост у МЗС з загадзя падрыхтаванай заявой. У дакумэнце зазначалася: “...адмаўленыне МЗС праблемаў са свабодай асацыяцыяў дэмантруе нежаданьне Міністэрства забясьпечыць выкананьне міжнародных дамоваў у галіне правой чалавека, ратыфікованых Рэспублікай Беларусь”. ■

Галаванаў ківае на Лукашэнку

Міністар юстыцыі Віктар Галаванаў перакладае адказнасць за існаваньне адыёзнага артыкула Крымінальнага кодэкса 193.1 на прэзыдэнта. Прынамсі, такую выснову можна зрабіць па выніках сустрэчы прадстаўнікоў Асамблеі НДА з высокапастаўленым чыноўнікам.

Удзельнікі перамоваў Алёна Валынец і Сяргей Мацкевіч нагадалі чыноўніку пра шматлікія абязанні як ягонага намесніка Ігара Тушынскага, так і самога міністра, што сыходзілі зь іхных вуснаў шматкроць у мінульым і ў бягучым гадах. “Віктар Галаванаў пацвердзіў, што ягонае міністэрства разглядала пытаньне аб скаваньні крымінальнай адказнасці за дзеянасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі. Больш таго, Міністэрства юстыцыі пад-

рыхтавала і прадставіла сваё меркаваньне ў пісьмовай форме на разгляд прэзыдэнта. Цяпер, паводле міністра, усё залежыць ад кіраўніка дзяржавы”, — падзялілася ўражаннямі ад сустрэчы каардынаторка кампаніі “Стоп 193.1!” Алёна Валынец. Што праўда, аніякай канкрэтныкі і падрабязніцяў адносна прадстаўленага прэзыдэнту заключэння ад Віктара Галаванава пачуць не ўдалося.

Другое пытаньне, якое закраниулі старшыня Рабочай групы Асамблеі НДА і каардынаторка кампаніі “Стоп 193.1!” Алёна Валынец, тычылася канцепцыі будучага Закона “Аб некамэрцыйных арганізацыях”. І гэтым разам больш-менш усямнай канкрэтныкі ад міністра грамадзкія дзеячы не атрымалі. Увогуле, склалася ўражаньне, што Міністэрства старанна

<http://www.euroradio.fm>

үхіляеца ад сваіх функцыяў альбо, так бы мовіць, проста ня мае аніякіхмагчымасцяў па вырашэнні канкрэтных пытанняў, спасылаючыся на прэзыдэнта. І ў пытаньні ўвядзення маратория на съмяротнае пакаранье, і ў наяўнасці артыкула 193.1, і ў адсутнасці ініцыятывы па расправоўцы Закона “Аб некамэрцыйных арганізацыях...”, — падсумаваў старшыня рабочай групы Асамблеі НДА Сяргей Мацкевіч. ■

<http://www.belta.by>

Прадстаўнікі Асамблеі НДА сустрэліся зь сябрам Пас-таяннай камісіі па правах чалавека, нацыянальных адносінаў і СМІ Палаты Прадстаўнікоў Яўгенам Мельнікам, каб абмеркаваць пытаньне скасаваньня артыкула 193.1 КК РБ, пра што ўжо больш за год гучыць абязанні з боку беларускіх уладаў. Паводле словаў каардынаторкі кампаніі “Стоп 193.1!” Алёны Валынец і юрыста Юрыя Чавусава, сустрэча з дэпутатам прайшла ў рабочым парадку. Яўген Мельнікаў адзначыў, што

Неканкрэтны дэпутат

дэпутацкі корпус інфармаваны пра праблему “праславутага артыкулу 193.1 КК” і што пытаньне аб скаваньні артыкула абмяркоўваецца. Дэпутат Палаты Прадстаўнікоў прызнаў, што наяўнасць дадзенай дыскрымінацыйнай нормы псуе імідж краіны, зьяўляеца перашкодай ва ўзаемадачыненнях па лініі Беларусь-ЭЗ і што рана ці позна артыкул будзе выключаны.

Таксама сп. Мельнікаў агучыў аргумэнт, які часта выкарыстоўваюць улады пры сустрэчы з высокімі эўрачыннікамі і палітыкамі. Маўляў, артыкул у Крымінальным кодэксе ёсьць, але не выкарыстоўваецца, што сама па сабе зьяўляеца прагрэсам. “Мы нагадалі дэпутату, што дадзеная інфармацыя не зусім праўдзівая, бо калі 17 чалавек ужо асуджаны па артыкуле 193.1 КК. А шэрагу актыўістаў у апошнія гады выносяліся папярэджаньні за дзеянасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі. Такая рэпрэсійная практика съведчыць, што казаць

пра непрыманенне нормы не выпадае”, — падкрэсліла Алёна Валынец.

Юрист Асамблеі НДА Юры Чавусаў распавёў, што аніякай канкрэтныкі ад дэпутата Мельнікава, на жаль, пачуць не атрымалацца. “Некаторыя дэпутаты Палаты Прадстаўнікоў у курсе праблемы, але нейкіх дакладных плянаў пра імавернасць адмены артыкула 193.1 у межах, скажам, бліжэйшай пазачарговай сэсіі нам не раскрылі”, — зазначыў Юры Чавусаў.

“Мы выказаў спадзяванье, што ў межах восеньскай сэсіі Палаты прадстаўнікоў у дэпутатаў знойдзеца час і магчымасць для скасавання артыкула 193.1 КК. Змаглі ж парлямэнтары ў аўральным рэжыме напярэдадні прэзыдэнцкіх выбараў 2006-га году хученка ўвесыці крымінальную адказнасць за дзеянасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі”, — падсумавала каардынаторка кампаніі “Стоп 193.1!” Алёна Валынец. ■

Другі сэзон мультоў “Стоп 193.1”

Дзеці-інтэлектуалы, група японскіх турыстаў і беларускія міліцыянты — героі новых мультфільмаў з сэрыі “Стоп 193.1!”. Асамблея НДА шляхам стварэння мультымэдыйнай прадукцыі працаючае высьмейваць плён “разумовых” высілкаў беларускіх сілаўкоў — артыкул КК 193.1.

Сюжэт мультфільма “Абсурд?” разгортаеца ва ўмовах дзіцячай

пляцоўкі ў адной са спальных мікрагаў. Дзеци разважаюць пра філязофію постмадэрнізму, згадваючы мудрагелістым словам Жана Бадрыяра. Нечакана ў навуковы дыспут падлеткаў умешваеца тэрмінатар у форме міліцыянта. Што з усяго гэтага выйшла — глядзіце ў мультфільме “Абсурд?”

Героі флэш-анімацыі “Прыгоды японскіх турыстаў”, ніколи не чапаючы, мірна фатаграфуюць навакольле. Аднак прыгоды японцаў у Беларусі таксама акказваюцца па-за законам.

Каардынатарка кампаніі “Стоп 193.1” Алёны Валынец зазначае, што “сатырычныя флэш-анімацыі — добры спосаб дагрукаца да любых грамадзянаў: і да дзяцей-інтэлектуалаў, і да суворых міліцыянтаў пры выкананьні. Спадзяемся, што прадстаўнікі працахойных органаў разумеюць абсурднасць існаванья падобнай нормы ў Крымінальным кодэксе. Калі не, то будуць і надалей зьяўляцца прататыпамі антыгерояў іранічных мультфільмаў”.

З мультоў “Абсурд?” і “Прыгоды японскіх турыстаў” адкрываецца другі сэзон флэш-ролікаў “Стоп 193.1”. Нагадаем, першыя 5 сэрыяў — “Хопішь вайны!”, “Дзяды Марозы ў небясьпесы”, “Падазронныя студэнты” і “Свае людзі” — выйшлі ў мінулым годзе. Пэрсанажы дадзеных мультфільмаў трапляюць у поле зроку праваахоўнікаў як прадстаўнікі незарэгістраваных арганізацый.

Новыя і папярэднія сэрыі мультфільмаў даступныя на афіцыйнай старонцы кампаніі “Стоп 193.1” Асамблеі НДА па адрасе: <http://193.bingo.info/view.pl/mult>

Даведка. Кампанія “Стоп 193.1”, ініцыяваная Асамблéяй НДА, стартавала ў чэрвені 2009 году. Мэта кампаніі — скасаванье артыкула 193.1 Крымінальнага кодэкса. На дадзены момант да ініцыятывы далучыліся дзясяткі беларускіх і замежных арганізацый. Сярод мерапрыемстваў у межах кампаніі — гэпэнінгі і флэш-мобы, тэматычныя круглыя сталы і заявы да дзяржаўных інстытуцый, звароты грамадзянаў і замежных арганізацый да беларускіх парламэнтароў. ■

Думаем пра развіцьцё

АД КАНЦЭПЦЫІ ЎЗАЕМАДЗЕЯНЬНЯ ГРАМАДЗЯНСКАЙ СУПОЛЬНАСЦІ І ОРГАНАЎ УЛАДЫ...
ДА КАНЦЭПЦЫІ РАЗВІЦЬЦЯ ГРАМАДЗЯНСКАЕ СУПОЛЬНАСЦІ

Грамадзкія арганізацыі распрацоўваюць Канцэпцыю развіцьця грамадзянскай супольнасці Беларусі. У экспартнай групе распрацоўшы каў Канцэпцыі — прадстаўнікі Асамблеі няўрадавых дэмакратычных аў'яднаньняў, Беларускай асацыяцыі журналістаў, Асацыяцыі грамадзкіх арганізацый і іншыя грамадзкія арганізацыі.

Неабходнасць у дакумэнце была адзначаная лідэрамі шэрагу НДА яшчэ падчас абмеркаваньня Канцэпцыі ўзаемадзеяньня грамадзянскай супольнасці і органаў улады.

Паводле кіраўніка Рабочай групы Асамблеі Сяргея Лісічонка, “Канцэпцыя развіцьця грамадзянс-

кай супольнасці зможа задаць пэўны накірунак развіцьця грамадзянскай супольнасці, бо займаючыся справамі сваіх уласных арганізацый мы часта гублем усыведамленыне таго, а дзеля чаго ж мы усе аў'ядналіся ў арганізацыі і ініцыятывы. Такім чынам, Канцэпцыя развіцьця грамадзянской супольнасці прапаноўвае стратэгічнае бачаньне развіцьця нас саміх, у незалежнасці ад таго, хто там і што там для нас прыдумаў. Гэта наш план для нас саміх. А Канцэпцыя дачыненінё — гэта нашая спроба зрабіць крок насустрач уладам дзеля дасягнення супольных мэтаў праз усталяваныне дыялёгу і партнэрства”, — падкрайсліў Сяргей Лісічонак. ■

Ро~~ст~~ Эпоха

Выбары-2010 ня будуць мець радыкальнага ўплыву на трэці сэктар. Грамадзянская супольнасць застанеца на ранейшых пазыцях,магчыма, зь некаторым умацаваньнем, калі здолее выкарыстацьвыбары на сваю карысць.

Юнэля Сальнікава

На адным зь нядайніх сэміна-раў трэнэр папрасіў нас на-маляваць “часавую лінію” для грамадзянскай супольнасці Беларусі. Узгадваючы мінулыя дваццаць гадоў, мы занурыліся ў гісторыю трэцяга сэктару і акрэслілі процьму НДАшных і каля НДАшных падзеяў. Карціна ледзь зъмясьцілася на пяці мэтрах паперы.

Адразу кінулася ў очы, што асабліва стракатым аказаўся адrezак сярэдзіны 1990-х гадоў. Гэта і зразумела – Беларусь атрымала незалежнасць, і грамадзянская супольнасць пачала множыцца ў геамэтрычнай прагрэсіі. Вера ў дэмакратычную зъмену і ва ўласныя намаганыні, уздым грамадзянскай актыўнасці насельніцтва, шматлікія контакты з заходнімі партнёрамі спрыялі якаснаму і колькаснаму разьвіццю трэцяга сэктару.

Яшчэ адзін заўажны трэнд: си-туация ажыўлялася вакол значных палітычных падзеяў у краіне – у гады прэзыдэнцкіх выбараў. І дзяржава, і грамадзкія арганізацыі, і замежныя актары актыўзіўваліся, што надавала адмоўную ці станоўчу дынаміку трэцяму сэктару.

Ці будзе найбліжэйшая выбар-чая кампанія мець уплыў на трэці сэктар? І што будзе акрэслена на “часавай лініі” грамадзянской супольнасці Беларусі пасля 2010 году?

ГРАМАДЗКІЯ АРГАНІЗАЦЫІ І ВЫБАРЫ-2010

Некалькі заўвагаў пра месца грамадзкіх арганізацыяў у чацвертай

кампаніі па выбарах прэзыдэнта.

Па-першое, сёлета актыўнасць назіраеца яшчэ да афіцыйнага абвяшчэння даты выбараў. Грамадзкасць так звыклася да неспадзяванак з боку ўладаў, што вырашила пачаць першай. Пакуль кандыдаты ў кандыдаты спрабуюць дамовіцца, няўрадавыя арганізацыі падцізываюць рэсурсы пад непартыйную дзейнасць у межах выбараў-2010 – мабілізацыйныя кампаніі, назіраныне ды іншую працу з электаратам.

Па-другое, нарэшце ў стаўленыні грамадзкіх арганізацыяў да выбараў зрабіўся ўсё больш заўажным прагматычны матыў. Калі ў часе выбараў 2001 і 2006 гадоў арганізацыі дзеля дасягнення перамогі часта былі гатовыя ахвяраваць усім, разам зь людзьмі ды арганізацыямі, то 2010 год можа стаць годам здаровага рацыянальнага разыліку. Я тут ня маю на ўвазе карупцыйныя моманты,

якія так ці інакш будуць прысутнічаць. Я кажу пра выбары як пра магчымасць для ўмацаванья патэнцыялу няўрадавых арганізацый. Як паказвае досьвед, выбары ў Беларусі мала зъмяняюць сацыяльна-палітычную ситуацыю, але выносяць на паверхню актуальныя праблемы, новых актыўістаў і іншыя рэсурсы, зь якімі можна працаўваць і пасля даты галасавання.

І нарэшце, вельмі падобна да таго, што ўсё ж такі большасць грамадзкіх – перадусім зарэгістраваных – арганізацыяў цалкам съядома застанеца ўбаку ад усялякай выбарчай актыўнасці. Тут можа адбіцца сумны досьвед мінультых выбарчых кампаніяў, калі сацыяльныя арганізацыі, акрамя прэсінгу з боку органаў ды страты юрыдычнага статусу, ніякіх дывідендаў не атрымалі. Хутчэй за ўсё, нямногія арганізацыі здолеюць сформуляваць для сябе прагматыку, якая б пераважыла шматлікія відавочныя рызыкі ад удзелу ў выбарах.

2010 ГОД НЯ БУДЗЕ ПЕРАЛОМНЫМ

Калі вышэйакрэсленыя прагнозы збольшага спрайдзяща, выбары-2010 ня будуць мець радыкальнага ўплыву на трэці сэктар. Грамадзянская супольнасць застанеца на ранейшых пазыціях, магчыма, зь некаторым умацаваньнем, калі здолее выкарыстаць выбары на сваю карысць.

Верагодна, улада прыдумае яшчэ пару ўказаў, каб быць упэўненай у “разважлівасці” грамадзянской супольнасці. Узгадайма хаяць б увядзеныне крымінальнай адказнасці за дзейнасць за імя незарэгістраваных аб’яднанняў (артыкул 193.1) якраз напярэдадні выбараў 2006 году. Дзесяціразовая павелічэньне арэнднай платы з пачатку 2010 году, а потым зъяўленыне сыпісу ільготнікаў з фармулёўкай “за актыўную пазыцыю ў падтрымцы дзяржаўнага курсу” таксама выглядае на добра спляваную, доўгатэрміновую стратэгію працы з сэктарам.

Пра дальнабачнасць дзяржавы – што датычыць умацаваньня ўласных пазыціяў – не выпадае ѹ

казаць. Нават у віртуальнай прасторы ўлада спрабуе зыдзяйсьніць кантроль, пра што съведчыць прынняцьце ўказу №60 пра неабходнасць рэгістрацыі інтэрнэт-рэсурсаў.

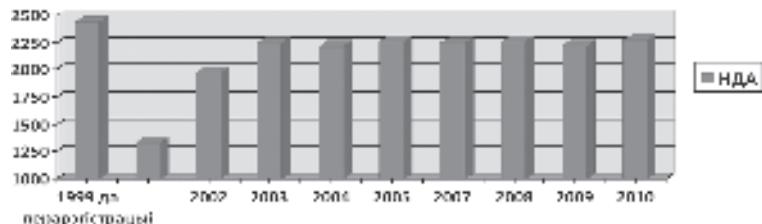
Наўрад ці трэці сэктар колькасна зьменіцца пасля выбораў. Прагэта съведчыць тэндэнцыі апошніх гадоў. Ачомаўшыся пасля перарэгістрацыі 1999 году, зарэгістраваная грамадзкія арганізацыі ў канцы 2003 году колькасна дасягнулі недзе 2,2 тысячаў. З таго часу лічба радыкальна не мяніеца.

Канечно, пра якасны склад легальных арганізацыяў можна весьці асобную гаворку – далёка ня ўсе структуры “са статусам” вызнаюць дэмакратычныя каштоўнасці і зьяўляюцца самастойнымі, як гэта закладзена ў падмурку грамадзянскай супольнасці.

Тым ня менш, неабходна падкрэсліць важны момант. На маю думку, трэці сэктар ня проста адаптаваўся да “стабільнай сітуацыі” і правілаў гульні, навязаных уладай. Грамадзянская супольнасць прытымліваецца ня толькі стратэгіі выжыванья, як гэта дыягнастуюць некаторыя аналітыкі.

Пры ўсёй складанасці рамкавых варункаў і ўнутраных супаречнасцях, няўрадавыя арганізацыі і актывісты дынамічна разьвіваюцца і прафесійна стале-

Непарытатная дынаміка зарэгістраваных грамадзкіх арганізацыяў у 1999-2010 гг.

* Дадзеная для дыяграммы атрыманая з кнігі Тацяны Кузьмянковай “Треты сектар у Беларусі: проблемы становлення и развития” (Мазыр, 2004) і статыстыкі Міністэрства юстыцыі РБ.

валяе аптымістычна глядзець на сэктар і верыць у яго ўстойлівасць. Людзі, а таксама назапашаныя тэхналёгіі і сувязі – гэта тое, што, я шчыра спадзяюся, ня будзе змарнавана ў часе чарговай паліткампаніі.

УТОПІЯ?

Цікавай эўрыстычнай задачай можа падацца абмалёўка будучыні трэцяга сэктару без абмежавальных вонкавых рамак з боку дзяржавы. Уявім, што існуе систэма дзяржаўнага фінансаванья няўрадавых арганізацыяў, няма перашкодаў у атрыманні замежнай і мясцовай донарскай дапамогі, скасаваны артыкул 193.1, грамадзянская арганізацыя атрымлівае згодна з заяўним

будуць больш жыць ад праекту да праекту. Актыўсты пазбавяцца штодзённага страху за персанальную будучыню і за перспектывы сваіх арганізацыяў. Стратэгічнае плянаванье будзе ладзіцца сама мала на 15 гадоў наперад, і пры гэтым усе будуць упэўненыя ў спраўданыні гэтых плянаў.

Пры спрыяльных варунках моцны ўнутраны патэнцыял сэктару пачне пашырацца навонкі. Павялічыцца ахоп насельніцтва паслугамі з боку грамадзкіх арганізацыяў, і, адпаведна, трэці сэктар атрымае шырокую пазнавальнасць. Грамадзянская супольнасць пачне ўплываць на жыяроў Беларусі і дапамагаць дзяржаўве ў трансъляванні дэмакратычных каштоўнасцяў.

У моцнай вэрсіі грамадзянская супольнасць будзе сапраўды асобным, аўтаномным сэктарам грамадзтва. Сэктар будзе структураваць сам сябе і каардынаваць свае дзеяньні праз свабодныя асацыяцыі, прычым гэтыя асацыяцыі ў значнай ступені будуць вызначаць кірункі дзяржаўнай палітыкі.

Пры больш-менш працяглым існаванні такой ідэальны карцінкі беларускае грамадзтва стане больш разнастайным і адкрытым, а грамадзянство Беларусі – талерантным і свабоднымі. Ці не гэта зьяўляеца місіяй трэцяга сэктару ў цэлым? Ці не на стварэнні такіх варункаў грамадзянская супольнасць працуе і ціпер, няхай і на больш съцілым узору? І ці такімі ўжо ўтапічна далёкімі падаюцца магчымыя змены? ■

Пакуль кандыдаты спрабуюць дамовіца, няўрадавыя арганізацыі падаюць рэсурсы пад непартыйную дзейнасць

юць. За апошнія гады ў Беларусі вырасла цэлая генэрэцыя НДАшнікаў-экспертаў, досьвед і аналітыка якіх запатрабаваныя на розных узроўнях і ня толькі ў межах краіны. Трэнэры ў дадатковай адукацыі дарослых, адмыслоўцы ў моладзевай палітыцы, эколягі, кансультанты ў арганізацыйным разьвіцці, юрысты, мэнеджары, дасьледчыкі, піяршчыкі, інтэрнэт-тэхнолагі – гэта той унікальны рэсурс, наяўнасць якога даз-

прынцыпам і г.д.

Напэўна, перадусім павялічыцца колькасць зарэгістраваных арганізацыяў за кошт новаствораных аб’яднанняў і выхаду з падполья сталых дзейных ініцыятываў. Скажам, будзе, як у Вугоршчыне, дзе на 10 мільёнаў насельніцтва прыпадае каля 62,5 тысяч зарэгістраваных няўрадавых арганізацыяў.

Грамадзянская арганізацыі займуюць сталы штат супрацоўнікаў і ня

Пасъля “бацькакраты”

Пра аўтарытарную прыроду беларускага рэжыму напісана столькі навуковых і публіцыстычных працаў, што вяртазца да вызначэння ўласцівых “бацькакраты” рысаў практична ня мае сэнсу. Сапрауды, якая карысьць ад таго, што мы ўсьведамляем наяўнасць унікальнай паталёгіі, але ня здольныя спасцігнуць яе прыроду?

<http://www.animator.ru>

Мікола Бянько

Мэта дадзенага артыкула – не ўспекулятыўным прагназаваныні накшталт таго, ці праіснует ЗАТ “Беларусь” да 2084 году, а ў выяўленыні патэнцыйных цяжкасцяў, зь якімі сутыкненне беларускае грамадства па трансфармациі. То бок перад аўтарам стаіць амбіцыйная задача выяўленыня асноўных элемэнтаў апорнай канструкцыі, якія дазваляюць дзейнаму презыдэнту ўтрымліваць уладу вось ужо 16 гадоў. Варта агаварыцца, што, незалежна ад таго, па якім сцэнары адбудзеца адыход Лукашэнкі ад улады, прамоўтарами демакратызацыі давядзеца адказваць на сур’ёзныя выклікі систэмы, створанай за пэрыяд аксамітнай дыктатуры. Нават аbezгалоўленая вэртыкаль, зыходзячы з яе прыроды, нібыта казачны Цмок Гарыныч, імгненна выштурхнене вяршыню піраміды ўлады аптымальную для яе кандыдатуру. Інакш кажучы, ухіленыне дыктатара А. Лукашэнкі ад улады не павінна быць самамэтай актараў демакратычных пераменаў. Ужо сёньня варта задумвацца пра тое, якімі праблемамі насамрэч давядзеца займацца найбольш актыўным структурам грамадзянскага супольнасці.

ГАРЫЗАНТАЛЬ VS ВЭРТЫКАЛЬ

Амэрыканскі філёзаф Фрэнсіс Фукуяма некалі зазначыў, што найбольш уплывовая наўрадавая

арганізацыя Украіны – гэта мафія. Пазней, пасля Памаранчай рэвалюцыі, Фукуяма трошкі падкарэктаваў сваё меркаваныне. Маўляў, актыўны ўдзел шматлікіх грамадзкіх групаў у рэвалюцыі стаў той пазытыўнай формай сацыяльнага капіталу, якая зъмяніла ва ўкраінскім грамадстве мафіёзныя нефармальныя стасункі. Якія меркаваныні выказаў Фукуяма па прыходзе да ўлады Віктора Януковіча, пакуль што невядома. Відаць, філёзаф усё ж такі рана сьпісаў з рапорту “самую ўплывовую наўрадавую арганізацыю” Украіны...

Прыклад блізкай па духу беларусам Украіны вельмі цікавы, бо азняймененне зь ім раскрывае вочы на нябачныя працэсы, якія адбываюцца і ў незалежнай Беларусі. На першы погляд, любыя спробы параўнання беларускага і украінскага дзяржаўных ладаў некарэктныя. Так, за Беларусью замацаваўся імідж “моцнай дзяржавы” з эфектыўным кіраваннем. Украіна, сваёй чаргой, аніяк не ачуняе ад пэрманэнтнага казацкага хаосу, майданаў, дэпутацкіх бойкаў у Вярхоўнай Радзе і іншых прыкметаў нестабільнасці. Але пры дэталёвым разглядзе атрымліваецца, што ані першая, ані другая постсцялістычная дзяржава не адпавядае крытэрам так званай “моцнай дзяржавы”. Той жа Фукуяма ў кнізе “Моцная дзяржава” вывеў

наступную формулу посыпеха для эфектыўнага палітычнага адміністравання: “абмежаваная сфера ўпływu дзяржаўных функцыяў спалучаецца з устойлівай эфектыўнасцю дзяржаўных і грамадзкіх інстытуцый”. Для Беларусі характэрная сітуацыя, калі сфера ўплыва дзяржаўных функцый (дзяржаўны сэктар у Беларусі без усялякага сумневу дамінуе і над бізнесам, і над грамадзянскай супольнасцю) працінае наскрэб грамадства, рэгулюючы ўсе жыццяздзейныя галіны.

Як Беларусь, так і Украіна могуць пахваліцца дастаткова сыцілымі вынікамі ў справе фармавання грамадзянскай супольнасці (вельчэзная доля арганізацыяў у абедзівюх краінах існуе выключна на паперы, пэўная частка аб'яднанняў займаецца вырашэннем камэрцыйных альбо палітычных інтарэсаў, а некаторыя структуры ўвогуле цяжка аднесці да катэгорыі грамадзкіх аб'яднанняў, як, напрыклад, самую масавую беларускую РГА “Белая Русь”).

Парадокс, але ў адвечных антагоністах (дзяржавы і грамадзянскай супольнасці), аказваецца, ёсьць супольныя інтарэсы. Ані першая, ані другая не зацікаўленыя ў наяўнасці систэмы нефармальных узаемадачыненняў па пераразмеркаваныні грамадзкіх дабротаў (інакш кажучы, у наяўнасці мафіі). Адзін з асноўных

індыкатараў моцнай дзяржавы – гэта ніzkі ўровень карупцыйных злачынстваў і патрон-кліентэлісцкіх узаемадносінаў паміж грамадзянамі. Развітая грамадзянская супольнасць, сваёй чаргой, характарызуецца моцнымі грамадзянскімі інстытутамі, заснаванымі на гарызантальных стасунках. Залішняе імкненне дзяржавы да пашырэння сваёй прысутнасці ва ўсіх сферах грамадзікага жыцця на пачатковых этапах можа зменшыць ролю мафіі (у беларускім выпадку – карумпаванай вэртыкалі). Аднак у залішнім імпэце дзяржавы па зачыстцы ўсіх несанкцыянованых праяваў актыўнасці, у тым ліку па зачыстцы крыміналітэта, здарaeцца пабочны эфект. Сымптоматычна, што ліквідацыя арганізаванай злачыннасці ў посткамуністычных краінах, пастаўленая ў ранг дзяржаўнай палітыкі, супрадажаеца ўсталіваныем карпаратыўнай дзяржавы. Такому тыпу дзяржавы, як правіла, адпавядае тая ці іншая варыяцыя аўтарытарнага рэжimu.

Грамадзты пры аўтарытарных рэжымах працягія вэртыкальнымі і гіерархічнымі дачыненіямі, якія пры прыкметах паслаблення дзяржавы зноў пераўтвараюцца ў мафіённыя структуры.

Вырвацца з зачараванага кола магчыма толькі ў выніку стварэння спрыяльных варункаў для існавання

ваньня грамадзянскай супольнасці, актары якой (НДА, фонды, грамадзкія рухі, прафсаюзы і г.д.) умацоўваюць давер паміж людзьмі, то бок узмацняюць гары-

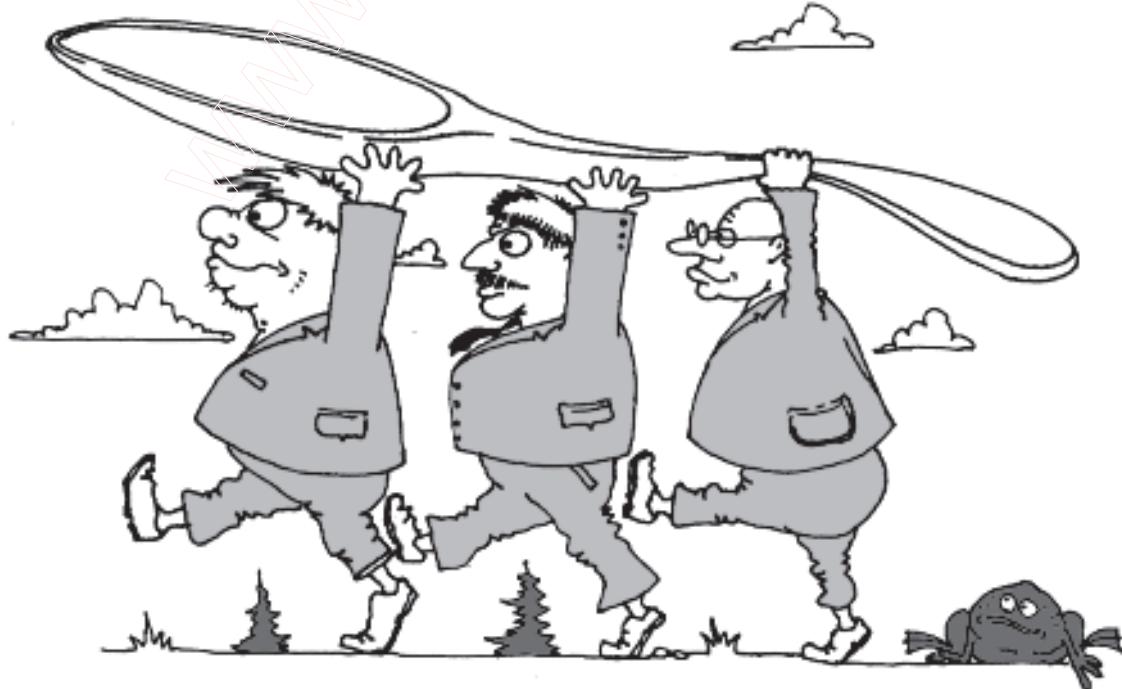
насці на фоне слабой дзяржавы не стрымала крымінальны рэванс.

Сваёй чаргой, незвартнасць дэмакратычнага выбару ў краінах

*асноўная перашкода на шляху
пабудовы моцнай грамадзянской
супольнасці і эфэктыўнай дзяржавы
— гэта славутая прэзыдэнцкая
вэртыкаль*

Захаду забяспечваеца не ў апошнюю чаргу развітай грамадзянскай супольнасцю. Масавы ўдзел грамадзянаў у разнастайных ініцыятывах і аб'яднаннях тримае ў тонусе палітычныя эліты развітых дэмакратыяў, не дапускае магчымасці аўтарытарнага адкату.

З папярэdnіх развагаў вынікае, што асноўная перашкода на шляху пабудовы моцнай грамадзянской супольнасці і эфэктыўнай дзяржавы – гэта славутая прэзыдэнцкая вэртыкаль, у нетрах якой адбываюцца нябачныя працэсы пераразмеркавання матэрыяльных рэурсаў. Гэта значыць, што аніякіх сур'ёзных дэмакратычных пераўтварэнняў ня будзе бяз по-

ўнага дэмантажу архаічной систэмы чыноўніцкай сузалежнасці. Разам з тым, у сваім змаганьні з вэртыкалью трэба выразна ўсьвевідміліць, што насамрэч мы маем справу не зь дзяржавай, а з той формай гіерархічнай арганізацыі грамадзтва, якая, па сутнасці, замяніла сабой дзяржаву. Дакладней, мы сутыкаемся з фантомам дзяржавы, калі за высакародным фасадам эфектыўнага ўпраўлення хаваюцца нефармальная інтэрэсы разнастайных груповак. Калі інтэрэсы “вярхоўнай улады” і прадстаўнікоў рознаўзроўневай вэртыкали супадаюць, то ствараецца ілюзія адладжанай работы ўсяго мэханізму. У адваротным выпадку адбываюцца працэсы разбурэння маналіту ўлады.

Зрэшты, падчас апошніх мясцовых выбараў вельмі выразна выявілася тэндэнцыя да вычарпання кадравага патэнцыялу прэзыдэнцкай вэртыкалі. Так, паказальна, што асаблівасцю сёлетнія выбарчай кам-

панії сталася вялікая колькасць безальтэрнатыўных акругаў, па якіх балітаваўся выключна адзін кандыдат. Паводле маніторынга “Праваабаронцы за свободныя выбары”, бачнасць канкурэнцыі захоўвалася толькі ў сталіцы, “дзе на адно месца прэтэндавала 3,9 кандыдаты ў дэпутаты”. У іншых абласцях Беларусі канкурэнцыя складала “ні болей за 1,8 чалавек на месца”. Што да пасялковых і

сельскіх выбарчых акругаў, то яны ў падаўляльной масе былі безальтэрнатыўнымі. Такія несуціяльні для ўладаў лічбы съведчаць пра тое, што вэртыкаль не змагла выставіць патрэбную колькасць кандыдатаў, каб стварыць хация б ілюзію канкурэнцыі на барацьбы. У выніку зыніцыя апазыцыйных кандыдатаў многія выбарчыя акругі засталіся безальтэрнатыўнымі, што істотна папасавала легітімнасць новаабранай прадстаўнічай улады на мясцовым узроўні. Акрамя таго, апошня 10

года аўтарытарнага рэжыму, аппарат якога сфармаваўся ў лічаныя месяцы зь ліку былых партыйных і камсамольскіх функцыянераў сярэдняга звязна. Адпаведна, няма анікай упэўненасці, што пасля сыходу А. Лукашэнкі кіраўнічая кляса ня зможа ў найкарацейшыя тэрміны мабілізавацца, каб не дапусціць разгулу несанкцыянованай грамадзкой актыўнасці. Гэта азначае, што любыя прамаруджаныні “съмерці падобныя”. Такім чынам, адной з асноўных задачаў грамадзянскай супольнасці ў першыя месяцы пасля адхілення “бацькі” будзе аб'яднаныне высілкаў найбольш жыцьцяздзейных структураў дзеля супрацьстаяння магчымым спробам рэканструкцыі аўтарытарызму.

С шматгадовага супрацьстаяння з рэжымам грамадзянская супольнасць выйдзе аслабленай, што значна ўскладніць барацьбу за далейшую дэмакратызацыю. Разам з тым, эфектыўнае выкарыстаньне наяўнага патэнцыялу грамадзянской супольнасці можа стаць сур'ёзнай перашкодай для згортання дэмакратычных свабодаў. Падаецца, што экспэртным і інтэлектуальным супольнасцям, фондам і НДА ў першыя месяцы пасля А. Лукашэнкі трэба будзе аб'ядноўвацца на падставе ўжо наяўных пляцовак камунікацыі. Но на стварэнні новых блёкаў можа проста не хапіць часу. Балаже, нягледзячы на інтэнсіўны ціск з боку дзяржавы, у краіне дагэтуль дзейнічаюць масавыя і ўплывовыя грамадзкія асацыяцыі, якія змогуць узяць на сябе ролю правадніка далейшай лібералізацыі сацыяльнага і палітычнага жыцця (Асамблея НДА, кансорцыюм “Эўрабеларусь”, Зялёная сетка, Міжнароднае асьветніцкае грамадзкае аб'яднаныне АКТ і г.д.).

Зразумела, некаторыя (але ня ўсе) асацыяцыі грамадзкіх аб'яднанняў існуюць да таго моманту, калі ўсе ўдзельнікі зацікаўленыя ў каапэрацыі. Як толькі інтэрэсы разнастайных аб'яднанняў перастануць супадаць, варта чакаць зъмяншэння ролі рэспубліканскіх арганізацый. Адсюль наступны прагноз для грамадзянскай супольнасці ў пераходны перыяд.

Фрэнсіс Фукуяма:
эфектыўнае палітычнае
адміністраванье =
абмежаваная сфера ўпływu
дзяржаўных функцыяў +
устойлівая эфектыўнасць
дзяржаўных і грамадзкіх
інстытуцый

гадоў кіраванья А. Лукашэнкі праходзяць пад знакам зачятай барацьбы з карупцыйнымі прайвамі, што таксама не магло не паўплываць на звужэнне кола рэкрутаў у вэртыкаль. Акрэслены трэнд указвае на

тое, што ў далёкай пэрспэктыве гарызанталь (грамадзянская супольнасць) мае ўсе шансы перамагчы.

ПРАГНОЗ ПЕРШЫ: УСПЛЕСК АКТЫЎНАСЦІ РЭГІЯНАЛЬНЫХ АРГАНІЗАЦІЯЎ

Нашая нядаўняя гісторыя вучыць, што часова абелішленая вэртыкаль мае выдатную здольнасць да спрытнай рэгіянацыі страчаных канечнасцяў. Гэты ахоўны мэханізм шмат у чым перадвызначыў станаўленне ў посткамуністычнай Беларусі гібрыдна-

Так, пасъля правядзеняня першых дэмарактычных парламэнцкіх і презыдэнцкіх выбараў па падзеніні рэжыму грамадзкія арганізацыі будуть ісці па шляху стварэння лякальных адзінак, якія больш апэратыўна змогуць рашаць праблемы супольнасцяў на мясцовым узроўні. Варта прагнаваць усплеск дзеянасці рэгіональных ініцыятываў, фондаў і экспэртных цэнтраў, якія будуть канкуруваць з былымі рэспубліканскімі і сталічнымі структурамі.

ПРАГНОЗ ДРУГІ: БЕЛАРУСІЗАЦЫЯ І АКТЫВІЗАЦЫЯ ДЗЕЙНАСЦІ Ў НАПРАМКУ ЗАБЯСЬПЕЧАННЯ СВАБОДЫ ІНФАРМАЦЫІ

Як адзначалася вышэй, “бацькакраты” ўласціві закрытыя характеристар камунікацыі паміж кіроўнымі групоўкамі. Таму пасъля

чышчаная савецкая культурная прастора. За нацыянальнымі арганізацыямі ў перыяд постлукашызму — запаўненне беларускім зъместам усіх сымбалічных пустак.

ПРАГНОЗ ТРЭЦІ: ПРАБЛЕМА З КАДРАМІ І ФІНАНСАВАНЬНЕ З АЙЧЫННЫХ КРЫНІЦАЎ

З руйнаваньнем існай закрытай систэмы рэкрутацыі кадраў ва ўладную вэртыкаль зноў на першы плян выйдзе пытаныне канкурэнтаздольнасці спэцыялістаў, якія змогуць узяць на сябе кіраўнічыя функцыі. Так, аналітык Уладзімер Мацкевіч у артыкуле “Сучасны стан грамадзянскай супольнасці” канстатуе якасныя змены, якія адбыліся ў беларускай грамадзянскай супольнасці ў выніку працэсу эмансыпациі ад палітычных сілаў. Паводле Ўладзімера Мацкевіча, “сённяня ўжо не

супольнасці трэба быць загадзя падрыхтаванай да праблемы дэфіцыту кадраў, рыхтуючы новых лідэраў ужо сёньня.

Грамадзянская супольнасць зможа напоўніцу раскрыць свой патэнцыял толькі ў выпадку наяўнасці пастаяннага фінансавання, прычым пажадана, каб дзеянасць грамадзкіх аб'яднанняў ажыццяўлялася за кошт айчынных крыніцаў. Так, распрацоўка эфектыўнай систэмы дзяржаўнай падтрымкі беларускіх НДА, а таксама стымулюваньне айчыннага бізнесу на дабрачынную дзеянасць змогуць стварыць спрыяльныя варункі для буму грамадзкай актыўнасці.

ВЫСНОВЫ

Трэба зазначыць, што разгледжаныя сцэнары разывіцця падзеяў нельга разглядаць як дакладнае прароцтва. Усе прагнозы носяць рамачныя характеристары, бо напаўненне тых альбо іншых пераўтварэнняў будзе залежаць ад мноства разнастайных чыннікаў: ад гатоўнасці беларускага грамадзтва актыўізаваць свае выслікі ў напрамку рэальнай дэмарактызацыі, ад здольнасці лідэраў грамадзянскай супольнасці знаходзіць агульную мову, ад наяўнасці чалавечых і матэрыяльных рэурсаў у структурах грамадзянскай супольнасці і г.д. Важна ўсьведамляць адно: любыя перамены не прывядуць да ўсталяваньня дэмаракратыі, пакуль ня ўтворыцца тая сацыяльная тканіна, якая ў палітычнай навуцы атрымала назуву

*часова абезгалоўленая вэртыкаль мае
выдатную здольнасць да спрытнай
рэгэнэрацыі страчаных канечнасцяў*

зьменаў грамадзтва будзе зацікаўленае ў максімальнай транспарэнтнасці стасункаў паміж прадстаўнікамі ўладаў на розных узроўнях. Так, паралельна з кампаніямі па недапушчэнні аўтарытарнага адкату могуць разгарнуцца кампаніі з патрабаваньнямі свабоднага дасягнуць да дзяржаўнай інфармацыі, а таксама кампаніі ў падтрымку свабоды слова і г.д.

Яшчэ адзін пэрспектывыўны напрамак сацыяльна важнай дзеянасці, які штурчна стрымліваўся ўладамі доўгія гады, — разнастайныя грамадзка-палітычныя ініцыятывы па беларусізациі гарадоў і мястэчак. Трэці сэктар як супольнасць неабыкавых людзей зможа нарэшце спрычыніцца да канструяванья культурных ляндшафтаў беларускіх гарадоў і правядзення адэковатнай палітыкі памяці. Патрэба ў такога кшталту дзеянасці вынікае з таго, што ў выніку рэалізацыі лукашэнкаўскага праекту мадэрнізацыі была рас-

тывана ў палітычных партыях і клубах нараджаюцца новыя ідэі і прапановы нацыянальнага маштабу, а ў нефармальных структурах грамадзянскай супольнасці”. Гэта значыць, што адкрыты доступ да дзяржаўных пасадаў істотным чынам адаб'еца на кадравым патэнцыяле грамадзянскай супольнасці пасъля чышчання савецкай культурнай прасторы.

*“бацькакраты” ўласціві закрыты
характар камунікацыі паміж
кіроўнымі групоўкамі*

раўтварэння. Ужо сёньня можна прагнаваць адток вялікай колькасці спэцыялістаў з трэцяга сэктара ў дзяржаўныя структуры. Кваліфікаваныя ў розных галінах грамадзкія лідэры без праблем змогуць заняць высокія пасады ў кіраўнічым апараце. Пры такім зьбегу абставінаў грамадзянскай

грамадзянской супольнасці. І кантроль за ўладамі, і рэальный прынцып падзелу ўладаў, і дэцэнтралізацыя дзяржаўнага апарату магчымыя толькі пры наяўнасці моцнай грамадзянскай супольнасці, якая стане асноўным апорным элемэнтам будучай дэмаракратычнай Беларусі. ■

“Белая Русь” замест Лукашэнкі

Зыміцер Кухлей

Будучыя прэзыдэнція выбары і, што болей за ўсё істотна, чарговы прэзыдэнці тэрмін у выпадку перамогі дзейнага кіраўніка дзяржавы хутчэй за ўсё будуть самымі напружанымі для А. Лукашэнкі. Некалькі фактараў, якія раней спрыялі беларускаму рэжыму, цяпер пачынаюць зъмяняцца. Спажывецкае грамадзтва, якое пачало выбудоўвацца пры А. Лукашэнку, прызываілася за апошнія гады да пастаяннага росту дабрабыту шараговага грамадзяніна. Аднак цяпер гэты дабрабыт ня можа быць забясьпечаны з ранейшых крыніцаў – коштам рэсейскіх датацыяў. Дзеля таго каб працягваўся эканамічны рост і, адпаведна, павялічваўся ці хаця б захоўваўся на адным узроўні дабрабыту грамадзтва, неабходна зъмяніць систэму, і ня толькі эканамічную, але і сацыяльна-палітычную. Сённяшнія субстытуты незалежнай грамадзянскай супольнасці, сфармаваныя кірунымі элітамі, якія палітызаванае грамадзкае аб'яднаныне “Белая Русь”, могуць адыграць значную ролю ў гэтых трансфармацийных працэсах.

Варты зазначыць, што рэфармаваныне сацыяльнай систэмы ўжо пачалося некалькі гадоў таму, калі дзяржава пазбавілася цяжару сацыяльнай адказнасці за грамадзяніна. У першую чаргу – праз скаваныне ільготаў некаторым катэгорыям грамадзтва і паширэннем асабістай адказнасці кожнага грамадзяніна за свой дабрабыт, а таксама супярэчлівымі спробамі на мясцовым узроўні скарыстаць патэнцыял грамадзянскай супольнасці ў сацыяльнай сферы. Цяпер пад ціскам перш за ўсё вонкавых чыннікаў патрабуеца і зъмена палітычнай систэмы.

Каб падтрымаць унутраную стабільнасць свайго рэжыму, беларускаму кіраўніцтву неабходныя значныя замежныя інвэстыцыі. Адносіны з Рэсейскай Федэрацияй звязаныя да стану інфарматычнай вайны. Цяпер падаюцца ўжо незваротнымі тыя часы, калі нафтавая і газавая рэнта забясьпечвалі рост дабрабыту насельніцтва, якое беларускія ідэолагі абавязылі чамусыці “беларускім эканамічным цудам”. Відаць, самі ня ведалі, адкуль гэты “цуд” зъявіўся. У апошнія два гады пачаліся по-

шукі іншых інвестараў у беларускую эканоміку, сярод якіх найбольш перспектыўнымі з'яўляюцца краіны Захаду і Кітай. І калі для Кітая ня мае значэння палітычны рэжым партнера (кітайцы гатовыя ўкладаць гроши зыходзячы толькі з эканамічнай выгады і сваіх стратэгічных намераў), дык пры ўсёй “амаральнасці” капіталу заходняя інвэстыцыі ня пойдуць у сучасную Беларусь без адпаведнага паляпшэння іміджу краіны. Адначасова беларускае кіраўніцтва разумее, што кітайцаў не “развяждзеш”, як расейцаў: яны ставяць пэўныя ўмовы для рэалізацыі інвэстыцыяў, выгода якіх для развіцця беларускай эканомікі ў стратэгічнай перспектыве часам дастаткова сумнёная. У сваю чаргу, для прыцягнення заходніх грошай неабходнае стварэнне эканамічных і палітычных перадумоваў ці хаця б іх умелая імітацыя.

Напярэдадні прэзыдэнцкай кампаніі 2010 беларусы падпісалі контракт з брытанскім піяр-холдынгам Пітэра Сэлвіна Гамэра Чадлінгтана «Хантсуорт» з мэтай паспрыяць у правядзенні прыватызацыі. Аднак ці атрымаеца паўплываць на зъмякчэнне пазыцыяў Захаду адносна беларускага кіраўніцтва пасяля прэзыдэнцкіх выбараў, якія звычайна праводзяцца па самым жорсткім сцэнарам? Нягледзячы на тое, што наняты напярэдадні парлямэнцкіх выбараў 2008 году сусветна вядомы піяршчык лорд Цімаці Бэл з'яўляў, што парлямэнцкія выбары будуть прызнаны Захадам, гэтага так і не адбылося. Хаця, безумоўна, пэўныя вынікі супрацоўніцтва беларусаў з піяр-агенцтвам дало: інтэрвію зь галоўнымі сусветнымі СМИ, такім як The Financial Times, The Wall Street Journal, The New York Times, і, што болей за ўсё істотна, – запрашэнне да

ўдзелу ў ініцыятыве Эўразьвязу “Ўсходнє Партнэрства”. Магчыма, беларускае кірауніцтва з дапамогай чарговага ангельскага піяршчыка спадзеяцца хоць нейкім чынам паўлываць на грамадzkую думку на Захадзе пасъля правядзення прэзыдэнцкай кампаніі і атрымаць ад эўрапейцаў максымальная магчымыя саступкі пры захаваныні сваіх пазыцыяў некранутымі. Атрымалася ж у 2008 годзе, чаму не атрымаеца ў 2010?

Аднак для змены іміджу і прыцягнення заходніх інвестыцый недастаткова толькі эканамічнай лібэралізацыі, неабходная яшчэ і дэмакратызацыя палітычнай систэмы, няхай і касметычная, якая дазволіць захаваць паўнату ўлады ў руках сёньняшніх беларускіх элітаў.

Да гэтага часу стабільнасць палітычнай систэмы Беларусі забясьпечвалася асобай прэзыдэнта, якога падтрымлівала значная колькасць насельніцтва краіны. А незадаволеная частка грамадztва прости падаўлялася, і яе голас быў прадстаўлены ў дзяржаўных органах. У выпадку працягу наладжвання стасункаў з Захадам і вымушанага выканання ўмоваў па дэмакратызацыі ў сёньняшніх элітаў будуть запатрабаваныя іншыя мадэлі кантролю за палітычнымі працэсамі, у якіх ключавым дзяржаўным інстытутам ужо ня будзе прэзыдэнцкая ўлада. Празмерна адыёзны для Захаду і канчаткова абыдылы Рәсеi беларускі кіраунік мусіць адысьці пры пэўных гарантіях для сваёй асобы. Пры гэтым у выпадку адсутнасці харызматычнай асобы ў асяродку сёньняшняга прэзыдэнта, якая здолела б перахапіць стырно кірауніцтва краінай, непазыбжным будзе пепараразмеркаваныне ўлады паміж рознымі групоўкамі і ўладнымі інстытутамі.

Калі інстытут прэзыдэнцства страціць сваю першасную ролю ў палітычным працэсе, іншыя ўладныя цэнтры, адпаведна, набудуць большую вагу. У першую чаргу гэта датычыць прадстаўнічых органаў ўлады – парламенту, які цяпер толькі намінальна выконвае свае функцыі, а таксама

павелічэнье ролі прэм'ер-міністра і ўраду ў структуры беларускай улады. А гэта будзе ў вачах Захаду значным крокам наперад у дэмакратызацыі беларускага рэжыму. Такое развязці ё падзея ў дазволіць эўрапейцам і амэрыканцам прарабачыць беларускім элітам аўтарытарная практикі мінульых гадоў і створыць падставы для поўнага вяртання Беларусі ў эўрапейскую палітычную і эканамічную прастору. Варта зазначыць, што беларускае кірауніцтва ўжо не

ўзрастает ў новай палітычнай систэме Беларусі. Такая сіла, якая яшчэ не аформілася ў палітычную партыю, ужо існуе – Рэспубліканскае грамадзкае аб'яднанье “Белая Русь”. Як засьведчыў на меснік старшыні “Белай Русі” аб удзеле арганізацыі ў апошній электаральнай кампаніі – мясцовых выбарах 2010 году і магчымасці ператварэння арганізацыі ў партыю, “мы вучымся пакуль што” (<http://www.belayarus.by/ru/?guid=14470>). Неабходна падк-

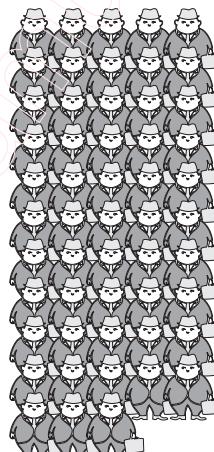
Дэпутаты ад “Белай Русі”

Палаты прадстаўнікоў

2004 - 5

2008 - 53

Усіх узроўняў

2007 - 765

2010 - 2726

адзін год займаецца стварэннем падкантрольных субстytутаў незалежнай грамадзянскай супольнасці, якія змогуць стаць апорай дзейных элітаў падчас дэмакратычнай трансфармацыі і захавання іх кантролю над палітычнай систэмай.

У выпадку развязція падзеі у гэтым кірунку для сёньняшняга кірауніцтва ўзынікае неабходнасць стварэння сваёй палітычнай партыі – партыі ўлады, якая змагла б кантролюваць беларускі парламент, роля якога значна

рэсыльць, што аб'яднанье ўжо ўдзельнічала ў пяці электаральных кампаніях, з кожным разам пашыраючу сваю прысутнасць у палітычным працэсе.

Першы досьвед выбарчай ба-рацьбы актыўісты грамадзкага аб'яднанья набывалі на Гарадзеншчыне падчас парламэнцкіх выбараў і рэфэрэндуму 2004 году. Гарадзенская абласная грамадзкае аб'яднанье “Белая Русь” было створанае 28 чэрвеня 2004 з ініцыятывы чынавенства са сферы адукцыі дзеля падтрымкі прэзыдэн-

та падчас рэфэрэндуму. Паводле вынікаў дадзенага рэфэрэндуму, А. Лукашэнка атрымаў магчы-
масыць балітаваца на пасаду прэ-
зыдэнта бясконцую колькасць разоў. Ва ўстаноўчай канфэрэнцыі
“Белай Русі”, дзеянасць якой на
той час абмяжоўвалася тэрыторы-
яй Гарадзенскай вобласці, ўзялі
ўдзел каля 500 сябраў арганізацыі.
Першая выбарчая кампанія была

РГА “Белая Русь” вылучыла ў ак-
руговыя камісіі 94 чалавекі, ва-
участвковыя – 1817 прэтэндэнтаў і
каля 4 тыс. назіральнікаў. Патэн-
цыял арганізацыі ня быў выкары-
станы напоўніцу падчас гэтай кам-
паніі празь негатыўную рэакцыю
самога А. Лукашэнкі на звышак-
тыўнасць чынавенства ў справе
стварэння “прапрэзыдэнцкага”
руху. У плянах функцыянераў

выбарчым працэсам з боку грамадзянскай супольнасці. Бела-
рускае кірауніцтва дало рады гэтай
задачы, запоўнішы камісіі на тра-
ціну сябрамі GoNGO, праўлад-
ных прафсаюзаў і палітычных
партыяў, у той час як апанэнты
беларускага кірауніцтва атрымалі
прадстаўніцтва меней за ўзровень
статыстычнай хібнасці. Па выні-
ках выбараў дэпутатамі розных
уздоўніяў было абрана 2726 сябраў
“Белай Русі”, што склала 12,8% ад
усёй колькасці абраных народных
прадстаўнікоў па краіне. При гэ-
тым чым вышэйшы ўзровень саве-
таў, tym болей у іх прадстаўнікоў
арганізацыі: 159 (38%) з 415 дэпута-
таў абласных і Менскага гарадзко-
га саветаў зьяўляюцца сябрамі
РГА “Белая Русь”. Варты зазна-
чиць, што па тэрытарыяльным
размерканні заходнія воб-
ласці краіны і сталіца зьяўляюц-
ца лідэрамі па прадстаўніцтве сяб-
раў Белай Русі ў Менгарсавеце і
аблсаветах: у Менгарсавеце 61%
дэпутатаў зьяўляюцца сябрамі Бе-
лай Русі, у Гарадзенскім аблсаве-
це – 53%, Берасцейскім аблсаве-
це – 50%, Менскім і Магілёўскім
абласным – па 40%.

Нядоўна колькасць актыўістаў
аб’яднання перасягнула 100-ты-
сячную мяжу, што ў дзясятак разоў
перавышае асабовы склад беларускіх палітычных партый
разам узятых. Адначасова гэты
“грамадзкі” рух досьціць мабільны
і эфектыўна рэагуе на выклікі звонку, а таксама хутка пераймае
ініцыятыву сваіх палітычных кан-
курэнтаў. Не паспей “Малады Фронт”
распачаць кампанію за
далучэнні да Балёнскага працэсу,
як кіраунік “Белай Русі”, міністар
адукацыі Аляксандар Радзькоў ат-
рымаў ад прэзыдэнта заданыне рас-
пачаць працэдуру далучэння Бе-
ларусі да Балёнскага працэсу. Ак-
рамя таго, “Белая Русь” пра-
водзіць шматлікія сацыяльныя
акцыі на месцах, наладжвае дзея-
насць грамадzkіх прыёмных і пра-
цуе па некаторых іншых кірунках,
скіраваных на паляпшэнне
іміджу арганізацыі ў вачах грамад-
ства.

У канцы 2010 году маюць адбыц-
ца прэзыдэнцкія выбары, і ўжо
падчас правядзення апошній

*для сёньняшняга кірауніцтва ўзынікае
неабходнасць стварэння сваёй
палітычнай партыі – партыі ўлады,
якая змагла б кантроліроўваць беларускі
парламэнт*

для арганізацыі паспяховай: у
Нацыянальны сход III склікання
былі абраныя сем чальцоў Савету
Рэспублікі і пяць дэпутатаў Пала-
ты прадстаўнікоў ад “Белай Русі”.
Падкрэслім, што дзеянасць арганізацыі на той час абмяжоўва-
лася Гарадзеншчынай. Да канца
дзеянасці парламэнту III
склікання да арганізацыі далучы-
лася некалькі дзясяткаў дэпутатаў.
Адпаведна, колькасць прадстаўні-
коў арганізацыі ў ніжнім палаце
узырасла да 40 чалавек.

Прэзыдэнцкія выбары 2006 і
мясцовыя 2007 “Белая Русь” пра-
водзіла яшчэ як Гарадзенская абл-
асное грамадзкае аб’яднанне.
Аднак ужо падчас мясцовых выбо-
раў 2007 году больш за дзесяць
тысяч прадстаўнікоў Белай Русі
працавалі ў складзе выбарчых
камісіяў, ініцыятыўных і
агітацыйных групаў на Гарадзенш-
чыне. Па выніках выбораў 2007
году 765 сябраў “Белай Русі” сталі
дэпутатамі ўсіх уздоўніяў мясцо-
вых саветаў у Гарадзенскай воб-
ласці.

У парламэнцкай кампаніі 2008
году Белая Русь удзельнічала ўжо
як рэспубліканскае грамадзкае
аб’яднанне. Звыш 10 тыс. сябраў
арганізацыі ўключыліся ў выбар-
чы працэс як давераныя асобы
кандыдатаў у дэпутаты, сябры выбо-
рчых камісіяў і назіральнікі.

“Белай Русі” было ператварэнне
арганізацыі ў сапраўдную палітыч-
ную партыю да пачатку парламэн-
цкай кампаніі 2008 году, што дазволіла б паставіць пад свой кантроль
фармаваныне дэпутацкага складу Палаты прадстаўнікоў і
Савету Рэспублікі Нацыянальнага сходу. Аднак прэзыдэнту не пат-
рэбная была яшчэ адна палітыч-
ная сіла: існы ўладны мэханізм
дазваляў яму цалкам кантроліроўваць палітычны працэс. Тым ня менш,
больш як траціна зь ліку сябраў Савету Рэспублікі і амаль кожны другі (53) дэпутат Палаты прад-
стаўнікоў Нацыянальнага сходу IV склікання далучыўся да руху “Бе-
лай Русі”.

У мясцовай выбарчай кампаніі 2010 году ўзялі ўдзел звыш 52 тыс.
сябраў арганізацыі. При гэтым у
працы выбарчых камісіяў рознага ўздоўнія было задзейнічана 16 506 сябраў “Белай Русі” з 85 439 агуль-
нага колькаснага складу камісіяў (19,3%), а за імі назіралі яшчэ 5153 сябры “Белай Русі”. Варты зазна-
чиць, што па новым выбарчым заканадаўстве, прынятym напярэ-
дадні мясцовых выбораў 2010 году як саступка Захаду, ня меней чым траціна сябраў выбарчых камісіяў забяспечваеца за кошт палітыч-
ных партыяў і грамадzkіх арганіза-
ций. Гэта павінна было засвід-
чыць празрыстасць і кантроль за

мясцовой кампаніі кірауніцтва арганізацыі заявіла пра падтрымку дзейнага презыдэнта на будучых презыдэнцкіх выбарах як пра саю галоўную кампанію. Нягледзячы на істотныя замежнапалітычныя цяжкасці і ўсё большая проблемы ў эканоміцы, дзейны рэжым выглядае на меней кансалідаваным, чымся быў напярэдадні мінульых презыдэнцкіх выбараў, а з улікам стану апанаэнтаў – дык нават і болей упэўнена. Прыйчым выглядае на тое, што беларускім уладам удаства прыцягнуць дастаткова сродкаў, каб падтрымаць сацыяльна-еканамічную стабільнасць хация б да часу сканчэння презыдэнцкай кампаніі. І калі не адбудзеца нейкіх надзвы-

ваць народную любоў празь зыніжэньне дабрабыту і эканамічныя праблемы. Шантажаваць Маскву будзе ўсё цяжэй, беручы да ўвагі тое, што ў 2012 годзе павінен запрацаўца БТС-2 і Nord Stream, якія перанакіруюць газавыя і нафтавыя патокі ў абыход Беларусі. Жорсткая пазыцыя Расеі па Мінным звяззе гэтым летам паказала, што саступак ад расейскага кірауніцтва чакаць не выпадае. Для рэфармаванья беларускай эканомікі спатрэбіца дапамога Захаду, дзеля чаго неабходная змена эканамічнай і палітычнай систэмы.

У 2012 годзе, праз паўтара гады пасля презыдэнцкай кампаніі, павінныя прайсьці парлямэнцкія

спажыўцу як плюралізм меркаваныя і дэмакратызацыю палітычнай систэмы. Адначасова з парлямэнцкім выбарамі праводзіцца чарговы рэфэрэндум, па выніках якога ўносяцца змены ў Канстытуцыю. Паводле гэтых зменаў, уладныя паўнамоцтвы пераразміркоўваюцца ад презыдэнта да парлямэнту і прэм'ер-міністра, якога абірае парлямэнцкая большасць. Презыдэнт ня ўмешваецца ў дзейнасць ураду, хада і застаецца ўплывовай палітычнай фігурай, таму што выбраецца непасрэдна насельніцтвам і мае паўнамоцтвы паводле Канстытуцыі, якія забясьпечваюць яму пэўныя кантроль за парлямэнтам.

Такім чынам, роля квазіграмадзянскіх аб'яднаніяў, створаных сёньняшнімі кіроўнымі элітамі, у найбліжэйшы час павінна значна ўзрасці. Асабліва гэта датычыць Рэспубліканскага грамадзкага аб'яднання “Белая Русь”, якое за 6 гадоў існаванія з Гарадзенскага абласнога аб'яднання трансфармавалася ў найбуйнейшую агульнанацыянальную палітычную арганізацыю. “Белая Русь” разам зь іншымі GoNGO і праўладнымі палітычнымі партыямі здольная цалкам кантроліраваць выбарчы працэс, нягледзячы на апошнюю змену ў выбарчым заканадаўстве, якія намінальна пашырылі магчымасці кантролю за выбарамі з боку грамадзянскай супольнасці. Пасля презыдэнцкіх выбараў 2010 году ня выключаныя пераўтварэнне грамадзкай арганізацыі “Белая Русь” у палітычную партыю і рэформа выбарчага заканадаўства, паводле якой будзе ўсталяваная прапарцыйная ці прапарцыйна-мажарытарная выбарчая систэма. З выглядзу дэмакратычная, трансфармация, якая паслабіць презыдэнцкую ўладу, ня будзе такой па сутнасці, таму што галоўную ролю ў палітычным працэсе будуть граць праўладныя палітычныя партыі і GoNGO, якія будуть адлюстроўваць інтэрэсы кіроўных элітаў – перш за ўсё тых, што склаліся за час кіравання першага презыдэнта Рэспублікі Беларусь. ■

Сталічная арганізацыя “Белая Русь” на Дзень горада Менска вырашыла ўсіх зьдзівіць кароткімі спаднічкамі

чайных падзеяў, будучая перамога дзейнага кірауніка дзяржавы будзе на меней “элегантнай”, чым папярэдняя. Аднак яна можа аказацца піравай ...

Расея адмовілася спансаваць беларускі эканамічны цуд, ці, прынамсі, патрабуе за гэты цуд плату, якую беларускі презыдэнт ня хоча ці ня здольны плаціць. Праблемы, якія паўстануць у эканоміцы краіны адразу пасля праўядзення презыдэнцкай кампаніі, неабходна будзе вырашыць ужо без падтрымкі з Усходу. Забясьпеччы ёшы сабе “ашаламляльную перамогу”, дзейны кіраунік дзяржавы ужо пасля выбараў пачне страч-

выбары. За гэты час беларускае кірауніцтва мае магчымасць правесыці рэформу палітычнай систэмы і ўвесыці прапарцыйную ці прапарцыйна-мажарытарную выбарчую систэму. Адначасова за гэты перыяд “Белая Русь” трансфармуецца з рэспубліканскага грамадзкага аб'яднання ў палітычную партыю, якая зможа разам зь іншымі праўладнымі GoNGO цалкам кантроліраваць выбарчы працэс падчас парлямэнцкіх выбараў 2012 году і заніць большасць месцаў у ніжнім палаце парлямэнту разам з асобнымі прадстаўнікамі іншых праўладных партый, што можна прадставіць заходняму

<http://dariuss.livejournal.com>

Беларусь: грамадзтва будучыні...

Усялякія прагнозы на будучыні ў такой краіне, як РБ – справа рызыкоўная. Гэта краіна пэрманэнтнай “стабільнасці”. Яе манумэнтальнасці за апошнія дзесяцігодзьдзе пакуль што не ўдалося пахінуць анікому. Але ў самой гэтай стабільнасці хаваецца і поўная непрадказальнасць. Куды павернеца яе ўказальная далонь, ня ведае ніхто. Мудрагелістыя зыгзагі, якія выпісвае палітыка нашага найвышэйшага кіраўніцтва, магчыма, зблышага і пакліканыя замяніць сабою ўсякую грамадzkую дынаміку. Прычым іншым разам – нават зь лішкам.

Аднак у цэлым футуралягічны прагноз для Беларусі магчымы. Як, зрэшты, у межах любога прагнозу магчымыя і розныя альтэрнатывы. Умоўна варта казаць пра варыянт “А” і варыянт “Б”. Першы варыянт перадугледжвае захаваныне ў агляднай будучыні наяўнага рэжыму альбо прыход да ўлады падобнага да яго намэнклатурнага кандыдата. Варыянт “Б” – гэта пераход Беларусі на шлях сапраўды дэмакратычнага развязіцца.

Варыянт “А” пакіне наяўную ў нас палітычную систэму без сур'ёзных зменаў. Аднак пэўныя зрухі магчымыя. Яны будуть залежыць як ад стану беларускай эканомікі, так і ад ступені замежнапалітычнага і ўнутранага грамадzkага ціску. Пры вельмі неспрыяльным для ўлады збегу акалічнасцяў яна можа пайсьці на касметычныя рэформы. Напрыклад, пазычыць сёе-тое з досьведу некаторых суседніх постсавецкіх дзяржаваў (або нават дзяржаваў зусім антысавецкіх). Напрыклад, 2-партыйную систэму. Для дзеянай улады няма ніякай небясьпекі ўтым, каб зацвердзіць у якасці кіроўнай партыі ціперашніе РГА “Белая Русь”. Або якую-небудзь партыю, створаную на яе аснове або на яе вобраз і падабенства. Нешта накшталт “Адзінай Беларусі”. Такі крок будзе толькі карысны для кіроўнай бюракраты,

нават у “інфармацыйна-тэхнічным” сэнсе. Справа ўтым, што ва ўмовах заціску ўсякай крытыкі ў наяўнай систэмы парушаецца нармалёвы працэс зносінаў з вонкавым съветам. У яе амаль адсутнічае звартная сувязь, калі не лічыць такой “спэцканалы”. Чым вышэй па гіерархіі “вэртыкалі”, тым больш закаркаваныя і тромбаў на шляху цыркуляцыі інфармацыі, закліканай хоць бы проста адэкватна адлюстроўваць рэаліі жыцця. Бо органы нашай прадстаўнічай улады, якія зьяўляюцца ў беларускай мадэлі карпаратыўнай дзяржавы такімі толькі па называе, і блізка не выяўляюць і нават не прадстаўляюць інтэрэсаў грамадзтва і паноўных у ім настрояў. Таму нейкая імітацыя шматпартыйнай систэмы ў выглядзе кіроўнай партыі разам з псеўдаапазыцыйнымі структурамі магла б зрабіцца своеасаблівым сурагатам гэтай звартнай сувязі.

На ролю ж “канструктыўнай апазыцыі” ўжо сёньня прэтэндуюць нямала прапрэзыдэнцкіх партыяў, ад ЛДПБ да РПТИС. Магчыма, у такой якасці пагадзіліся б выступаць і некаторыя ціперашнія апазыцыйныя палітычныя суб'екты. Або хутчэй іх аскепкі, або арганізацыі, створаныя на базе іх былых прыхільнікаў. Так, у съвяtle нядайняга “нафта-газавата” сымпаты часткі па-антырасейску настроеных нацыяналістаў відавочна схіліліся на карысць “бацькі”, які выступіў у якасці абаронцы беларускай незалежнасці. Прафу кажучы, насперак распаўсюджанаму апазыцыйна-прапагандысцкаму міту, ён заўсёды такім і быў. Толькі ня ў духу нацыяналізму эпохі мадэрну, а хутчэй першапачаткова выступаючы ў якасці “сувэрэна” фэадальных часоў. Таму да сёньняшняга дня ўладная систэма дэманстравала поўную нягнуткасць у дачыненіні да беларускага грамадзтва. Проста ў дзеянай намэнклатуры няма ані жаданняў, ані ўменняў, а да апошняга часу – і

ніякай патрэбы хоць у нейкай працы з грамадзянскай супольнасцю. Аднак у выпадку далейшага неспрытнага развязвіцца сацыяльна-эканамічнай і замежнапалітычнай ситуацыі такая патрэба ўсё ж можа паўстаць. Праўда, ведаючы прыроду цяперашняй бюракратычнай квазікарпаратыўнай дзяржавы, лягічна было б выказаць меркаваньне, што магчымыя саступкі, калі ўлада на іх пойдзе, будуть малаважнымі.

Як ні парадаксальна, але, па сутнасці, гэтак жа будзе выглядаць Беларусь і ў выпадку перамогі некаторых апазыцыйных кандыдатаў. Вядома, радыкальна зъменіца рыторыка, глыбейшы і незваротны (а значыць, і больш разбуральны) характар набудуць нэалібэральныя эканамічныя рэформы. Пры перадзеле ўплыву будуть зъмяніцца акцэнты – з Усходу на Захад або наадварот. Аднак нязмененай застанецца систэма – ключавая роля ў ёй будзе па-ранейшаму належыць бюракратычным кланам. Пры гэтым, што цалкам відавочна, дзяржава яшчэ больш імклівымі тэмпамі будзе вызывацца ад парэшткаў сваіх сацыяльных ававязальніцтваў перад насельніцтвам. Падобны стан рэчаў наўрад ці можна будзе сур'ёзна ўспрымаць як сапраўды спрыяльны асяродак для станаўлення грамадзянскай супольнасці і развязвіцца актыўнасці НДА.

Аднак мы маём і варыянт “Б”. Гэта шлях сапраўднай дэмакратызацыі, гэта грамадзтва рэальнай дэ-

макратыі. Зь неадкладным абмежаваньнем прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў на карысць народаўладзьдзяя з наступным пераходам да парламэнтска-савецкай рэспублікі. З павелічэннем паўнамоцтваў саветаў у рэгіёнах і развязвіцём грамадзкага самакіраванья (у выпадку надзвычайнай ситуацыі паўнамоцтвы прэзыдэнта могуць быць адноўленыя). Гэта новы курс на карэнную рэарганізацыю эканомікі на аснове эканамічна эфектыўнага і сацыяльна адказнага кіраванья. Грамадзтва экалягічнага ўстойлівага развязвіцца.

Характэрна, што для дасягнення такіх радыкальных вынікаў неабходная ня рубка зь пляча, а вельмі ўзважаны і вывераны падыход. Трэба актуалізаваць ўсё найлепшае, што ёсьць сёньня ў беларускім грамадзтве, – яшчэ не растрачаная працаўтасць, арганізаванасць, талерантнасць, кемлівасць, адказнасць нашых людзей. І рагучча адкінуць ўсё павярхойнае і перакручанае. Усе эканамічныя пераўтварэнні павінны зদзяйсняцца пад кантролем грамадзтва, а значыць і ў яго інтэрэсах. Неабходна даць магчымасць усім цалкам рэалізаваць свой патэнцыял і сваю ініцыятыву. І тады для кожнага з нас і для ўсяго грамадзтва ў цэлым адкрыюцца гарантаваныя пэрспэктывы зъменаў да лепшага. ■

Юры Глушакоў

“Умоўна варта казаць пра варыянт “А” і варыянт “Б”. Першы варыянт перадугледжвае захаваньне ў агляднай будучыні наяўнага рэжыму альбо прыход да ўлады падобнага да яго намэнклятурнага кандыдата. Варыянт “Б” – гэта пераход Беларусі на шлях сапраўды дэмакратычнага развязвіцца”.

“”

<http://www.etoday.ru/>

Хатніе заданьне па правах чалавека

**Беларусь прайшла працэдуру
Універсальнага перыядычнага
агляду па правах чалавека і
атрымала рэкамэндациі**

Юрый Чавусаў

У межах Універсальнага пэрыядычнага агляду, гэтага новага мэханізму забяспечаньня правоў чалавека ў сьвеце, Рада па правах чалавека ААН разгледзела становішча ў Беларусі. Адбылося гэта на веснавой сесіі Рады: 12 траўня 2010 году надзвычайны і паўнамоцны пасол, пастаянны прадстаўнік Беларусі пры органах ААН і іншых міжнародных арганізацыях ў Жэнэве Міхаіл Хвастоў прадставіў Радзе першую ўрадавую справаздачу ў межах беларускага ўдзелу ва Ўніверсальным пэрыядычным аглядзе (УПА), пасъля чаго паміж Радай і беларускай дэлегацыяй адбыўся інтэрактыўны дыялог. Па выніках дыялогу дзяржавамі-сябрамі Рады быў распрацаваны пакет рэкамэндаций і прапановаў, адрасаваных беларускаму боку і скіраваных на паляпшэнне сітуацыі з правамі чалавека ў нашай краіне.

Сярод іншых пытанняў увага ААН была засяроджаная на проблемах забяспечаньня свабоды асацыяцыяў у нашай краіне, у тым ліку на пытаныні забароны дзеянасьці незарэгістраваных аб'яднанняў і крымінальной адказнасьці за такую дзеянасьць. Рэкамэндациі скасаваць артыкул 193-1 Крымінальнага кодэкса ўвайшло ў праект прапановаў, якія сябры Рады па правах чалавека адрасавалі беларускаму ўраду ў якасці мераў па паляпшэнні сітуацыі з правамі чалавека. Наступная справаздача Беларусі ў межах УПА павінна адбыцца праз чатыры гады, падчас другога раўнду УПА.

<http://spring96.org/>

НОВЫ МЭХАНІЗМ У ПРАВААБАРОНЧАЙ СЫСТЭМЕ ААН

Універсальны пэрыядычны агляд зьяўляецца парадынальна новым элемэнтам у рамках міжнародных мэханізмаў абароны правоў чалавека. На яго ў ААН цяпер ускладаюць вялікія надзеі як на новую і патэнцыйную больш эфектыўную зброю ўплыву на сітуацыю з правамі чалавека ў глябальнym маштабе. Лічыцца, што Універсальны пэрыядычны агляд зьяўляецца ключавым новаўвядзеннем, якое абурнутоўвае пераўтварэннне ранейшай Камісіі па правах чалавека ў Раду. Спэцыфіка гэтага мэханізму ў тым, што ў рамках УПА будзе на роўных умовах і па адзінай працэдуры кожныя чатыры гады разглядацца сітуацыя ў кожнай дзяржаве – сябры ААН, пры гэтым будзе пачутая ня толькі пазыцыя самога ўраду, але і голас няўрадавых арганізацыяў і міжнароднага праваабарончага руху.

Працэдура агляду ўключае наступныя этапы:

- падрыхтоўка дзяржавай і іншымі зацікаўленымі бакамі асноўных дакумэнтаў, у тым ліку кансультацыі на нацыянальным узроўні ў мэтах падрыхтоўкі краіны да ўдзелу ва УПА, а таксама прадстаўленне інфармацыі арганізацыямі грамадзянскай суполь-

насці;

- трохгадзінны інтэрактыўны дыялог зь дзяржавай у рамках працоўнай групы УПА;
- прыняцце працоўнай групай УПА дакладу, прысьвеченага агляду краіны;
- прыняцце Радай (на пленарным паседжанні) выніковага дакументу УПА;
- наступныя меры і выкананьне іх дзяржавай і іншымі зацікаўленымі бакамі.

Беларусь на дадзены момант прайшла першыя два этапы на гэтым шляху: прыняцце Радай выніковага дакументу УПА па Беларусі адбудзеца ў верасьні 2010 году. Аднак пра зъмест гэтага дакументу можна меркаваць ужо цяпер, бо самая зъмястоўная частка – прадстаўленыне справаздачаў і інтэрактыўная дыскусія па іх – ужо адбылася.

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ

СПРАВАЗДАЧА: “УСЁ ОК!”

Прадстаўленая ў межах працэдуры УПА афіцыйная справаздача ўраду Беларусі аб становішчы правоў чалавека ў краіне была выкананая ў найгоршых традыцыях адмаўлення любых існых проблемаў.

Найлепшай ілюстрацыяй такой страйсавай пазыцыі быў шыкоўна выдадзены каляровы буклет “Правы чалавека ў Беларусі: факты і лічбы”, які быў падрыхтаваны МЗС з выкарыстаннем фотаматэрыялаў дзяржаўнай інфармацыйнай агенцыі БелТА. Гэты буклет распаўсюджваўся беларускай дэлегацыяй у залі, дзе адбываўся інтэрактыўны дыялог. Карыстаўся буклет велізарным попытам: дзяржаўныя пропагандысты ўжылі “бесканфліктны” стыль дзяржаўнай справаздачы, але пагоршылі яе патас каляровымі ілюстрацыямі ў яскрава ідэялагізаваным стылі (піянэры, нацбібліятэка, БРСМ з Ярошынай і.д.). Так што, па вялікім рахунку, гэта публікацыя ўскосным чынам пацьвердзіла прыроду беларускага рэжыму і яго стаўленьне да правоў чалавека:

“Калі нейкая краіна самаўпэўнена пераконвае ўсіх, што ў ёй з правамі чалавека няма ніякіх проблемаў, гэта найлепшае съведчанье

наяўнасці гэткіх праблемаў”, — так разважаюць праваабаронцы.

Нягледзячы на тое, што цягам падрыхтоўкі справаздачы дзяржава сапраўды кансультавалася з праваабарончай супольнасцю (у тым ліку з удзелам прадстаўнікоў Асамблеі НДА), гэтыя кансультатыўны не прывялі да ўсьведамлення праблемаў. Кансультатыўны былі хутчэй скіраваны на тое, каб шляхам дыялёгу зъмякчыць пазыцыі праваабаронцаў па найбольш вострых тэмах. Беларускі бок так і не зразумеў, што самакрытычнае прызнаныне дзяржавы ў справаздачы ўласнае недасканаласці і недахопаў у галіне захаваныя правоў грамадзяна — гэта найлепшае съведчаныне аб'ектыўнасці справаздачы і добрай волі да паляпшэння сітуацыі з правамі чалавека. Беларускі ўрад пайшоў па іншым шляху, канстатуючы стан правоў чалавека на сваёй тэрыторыі як практычна ідэальны — што відавочна паказвае на праблемы з захаваннем гэтых правоў.

Залішне казаць, што грамадзянскім і палітычным правам у дзяржаўнай справаздачы надаецца мінімальная ўвага — іх практычна як бы і няма. Асноўны аўтэнтычны дзяржаўны справаздачы датычыць сацыяльна-еканамічных правоў. Але і пра апошнія гаворыцца досьціць абстрактна: па сутнасці, дзяржава не разглядае пытаньняў забяспечання сацыяльна-еканамічных правоў, а дакладвае Радзе аб эканамічным росце і развіціці сацыяльнай сферы. У цэлым справаздача ўяўляе сабой 23 старонкі “вады” і сацыяльна-еканамічных паказынікаў, прымальніх дзе-небудзь на Ўсебеларускім народным сходзе альбо на справаздачы кіраўніка ўраду ў прэзыдэнта. Але прадстаўлены тэкст мае мала дачыненія да прадмету, якім займаецца Рада па правах чалавека ААН.

Больш за тое, у дзяржаўнай справаздачы мелі месца шматлікія падтасоўкі і скажэныні фактаў, а часта і адкрытае хлусьні. Напрыклад, съцвярджаецца, што колькасць грамадзкіх аўтэнтычных стабільна павялічваецца. Маўляў, толькі за 2009 год колькасць грамадзкіх аўтэнтычных у Беларусі павялічыла-

у афіцыйнай справаздачы — шмат пропаганды, мала канкрэтыкі

ся на 20 працэнтаў, і на цяперашні момант у краіне дзейнічае 2,5 тыс. грамадзкіх аўтэнтычных паказынікаў аўбяргае гэтае съцверджаньне: вось ужо цягам апошніх дзесяці гадоў дадзеныя колькасныя паказынікі застаюцца нязменнымі, а колькасць зарэгістраваных грамадзкіх аўтэнтычных застаецца на ўзоруні 2500 (плюс-мінус 50).

ПУНКТ ГЛЕДЖАНЬНЯ НЯЎРАДАВЫХ I “НЯЎРАДАВЫХ”

Было б наўганным лічыць, што гэтая няшчырасць і крывадушнасць афіцыйнага Менску засталася незадуванай, бо разам з дзяржаўнай справаздачай Рада разглядае і паведамленіні няўрадавых арганізацый. Вядома, беларускі бок здолеў мабілізаваць шэраг кантролівальных дзяржаўнай уладай грамадзкіх аўтэнтычных для прадстаўлення паведамленінняў, якія падтрымліваюць афіцыйны пункт гледжаньня. “Паводле інфармацый Беларускага грамадзкага аўтэнтычнага вэтэранаў (БОВ), прынятае апошнім часам заканадаўства, у прыватнасці, спрыяла пашырэнню доступу малазабяспечаных грамадзянаў да сацыяльнай дапамогі”, — адзначае вярхоўны камісар па правах чалавека ў сваёй кампіляцыі меркаванняў няўрадавых арганізацый па беларускім пытаньні. Тут пазыцыя грамадзянскай супольнасці дзіўным

чынам супадае зь меркаваньнем, выкладзеным ва ўрадавай справаздачы: “Высокая ацэнка дзяржаўнай сацыяльнай палітыцы дадзеная ў прадстаўленай для агляду інфармацыі беларускіх грамадзкіх аўтэнтычных”. Верагодна, самі беларускія пэнсіянэры, пазбаўленыя ільготаў у апошнія гады, нямала зыдзіўліся б таму, што ад іх імя ўсіхвалеца сацыяльная палітыка беларускага ўраду.

Трэба аддаць належнае беларускаму ўраду, які здолеў забяспечыць принаамсі дзесяць быццам бы “недзяржаўных” справаздачай да ЎПА. Але, на бяду, большасць зь іх таксама мае мала агульнага з прадметам працы Рады. Большаясць накіраваных лістоў ад беларускіх прадзяржаўных арганізацый уяўляюць сабой справаздачы пра дзейнасць гэтых дзяржаўнаграмадзкіх структураў і дадаюць мала інфармацый да агульнай сітуацыі з правамі чалавека ў Беларусі. Думаецца, праўрадавыя арганізацыі мелі даволі прыблізнае ўяўленіе, у межах якой працэдуры і для якога органу яны рыхтуюць свае паведамленыні.

Агулам спробы падфарбаваць рэчаіснасць з дапамогай «дзяржаўна-грамадзкіх» падстаўных праваабаронцаў аказаліся неэфектыўнымі. Рэальна дзейныя і рэальнай незалежнай ад уладаў грамадзкія аўтэнтычныні Беларусі змаглі падрыхтаваць сумесную справаздачу, якая адлюстроўвае кансалі-

так звычайна праходзяць апазыўныя акцыі...

даваную пазыцыю беларускага праваабарончага руху па реальных проблемах забясьпечаньня правоў чалавека ў нашай краіне. Гэты дакумент быў падрыхтаваны спэцыялістамі Міжнароднай фэдэрациі правоў чалавека, Беларускага Хельсынскага камітэту, Беларускай асацыяцыі журналістаў, праваабарончым цэнтрам "Вясна", Асамблеяй няўрадавых дэмакратычных арганізацый Беларусі і асацыяцыяй прафсаюзаў "Беларускі кангрэс дэмакратычных прафсаюзаў". Дзякуючы гэтай альтэрнатывай справаздачы, а таксама некаторым паведамленням шэрагу іншых незалежных арганізацый, беларуская рэчаіснасць была разгледжана ў Радзе па правах чалавека ААН не праз ружовыя акуляры афіцыйнай справаздачы, а аб'ектыўна, крытычна і вытрымана.

Аналіз стэнарамы інтэрэктыўнага дыялогу, які адбыўся ў Жэнэве пасля дакладу спадара Хвастова, сведчыць, што голас няўрадавых арганізацый ва ЎПА ня проста быў пачуты, але нават зрабіўся адным з найбольш гучных. Пераважная большасць крытычных выступаў па канкрэтных пытаньнях сытуацыі з правамі чалавека ў Беларусі, зробленых сябрамі Рады, грунтаваліся на паведамленнях беларускіх і міжнародных няўрадавых арганізацый.

У межах УПА няўрадавыя арганізацыі могуць напоўніцу скарыс-

тацца існымі магчымасцямі для данясення пазыцыі грамадзянскае супольнасці да актараў найвышэйшага ўзроўню сусьветнай палітыкі.

АРТЫКУЛ 193-1 – У ЦЭНТРЫ ЎВАГІ

Шэраг асноўных парушэнняў правоў чалавека, у тым ліку ў дацененныні свабоды асацыяцыяў, быў адзначаны падчас сесіі Рады. Асабліва зиярталася ўвага на сумнавядомы артыкул 193-1 Крымінальнага кодэкса, які крыміналізуе ўздел у дзейнасці незарэгістраваных аб'яднанняў і прызначае за яго пакаранье да 2 гадоў турмы. З моманту ўступлення яго ў сілу ў 2006 годзе 17 чалавек былі асуджаны ў адпаведнасці з гэтай прававой нормай. Гэта ня толькі супярэчыць Міжнароднаму пакту аб грамадзянскіх і палітычных правах, але і парушае Канстытуцию Беларусі.

З мэтай прыцягнення ўвагі ўрадаў дзяржаваў – сябраў Рады і грамадзянскай супольнасці да гэтага пытання міжнародная камітэція няўрадавых арганізацый СІВІКУС, у супрацоўніцтве з Міжнароднай фэдэрацияй правоў чалавека і Асамблеяй дэмакратычных няўрадавых арганізацый Беларусі, арганізавала паралельнае мерапрыемства ў ходзе сесіі Рады. Дзеля таго каб падкрэсліць значэнне, зъмест і наступствы артыкула 193-1 і дамагчыся агульнапрынятых стандартам у галіне свабоды асацыяцыяў. У прыватнасці, Усегульны дэкларацыі правоў чалавека, Міжнароднаму пакту аб грамадзянскіх і палітычных правах, нормам Рады Еўропы. Эніра Браніцкая, зняволеная ў 2006 на падставе арт. 193-1 (справа "Партнэр-

гэтай праблемы на паседжаньні Рады па правах чалавека, падчас презэнтациі былі агучаныя даклады піяці прадстаўнікоў беларускай грамадзянскай супольнасці. У тым ліку і аднаго актыўіста, які быў зняволены на падставе гэтага артыкула за дзейнасць у складзе мірнай няўрадавай арганізацыі.

У мерапрыемстве ўзялі ўздел каля 40 чалавек – прадстаўнікі дзяржаўных дэлегацый краінаў – сябраў Рады (Нідерлянды, Вугоршчына, Нарвэгія ды інш.), праваабаронцы і журналісты, супрацоўнікі разнастайных структураў ААН, прадстаўнікі няўрадавых і міждзяржавных арганізацый.

Падчас мерапрыемства праваабаронца Валянцін Стэфановіч з Праваабарончага цэнтра "Вясна" асьвятліў палітычна-прававы кантыкт увядзення артыкула 193-1 у Крымінальны Кодэкс як часткі "антырэвалюцыйных" зъменаў у КК напярэдадні выбараў 2006 г. Вольга Смалянка ("Цэнтар прававых трансфармаций") прааналізавала юрыдычны зъмест артыкула, канстатаваўшы яго неадпаведнасць міжнародна-прававым дакументам і агульнапрынятым стандартам у галіне свабоды асацыяции. У прыватнасці, Усегульны дэкларацыі правоў чалавека, Міжнароднаму пакту аб грамадзянскіх і палітычных правах, нормам Рады Еўропы. Эніра Браніцкая, зняволеная ў 2006 на падставе арт. 193-1 (справа "Партнэр-

<http://grodno.net>

міліцыя актыўісту БРСМ не разганяе

ства”), апісала прыклады ўжываньня артыкула супраць грамадzkіх і палітычных актыўістаў. Прадстаўнік Асамблеі НДА, аўтар гэтых радкоў, апавёў пра процідзеянне грамадзтва рэпресіўнаму заканадаўству, у першую чаргу пра кампанію “Стоп 193-1!”, распачатую летасць Асамблеяй НДА Беларусі.

Правядзенне дадзенага абмеркаванья зьяўляецца прыкладам таго, як беларускія няўрадавыя арганізацыі могуць выкарыстоўваць супрацоўніцтва з міжнароднымі структурамі для адстойвання сваіх супольных інтэрэсаў. Беларускаму ўраду не ўдалося прыхаваць праблему ганебнага артыкула 193-1. Універсальны пэрыядычны агляд — гэта шанец на высокім узроўні заяўіць пра самыя балючыя праблемы непавагі да правоў чалавека ў Беларусі: ня толькі пра забарону дзеянасьці незарэгістраваных аб’яднанняў і крымінальны перасылед іх сябраў, але і выкананыя сымяротных пакараньняў, зьнікненыні апанэнтаў рэжыму, неабгрунтаваныя абмежаваныні свабоды слова.

Падчас інтэрактыўнага дыялогу сэсіі Рады па аглядзе Беларусі ўрадавыя дэлегацыі зь Бельгіі, Чэхіі, Ірландыі, Ізраілю, Нідэрляндаў, Польшчы і іншых краінаў выказалі занепакоенасць артыкулам 193-1. Нідэрлянды, у прыватнасці, настойліва заклікалі ўрад Беларусі адмяніць крымінальнае

пакаранье за дзеянасьць незарэгістраваных арганізацыяў шляхам скасавання артыкула 193-1 Крымінальнага кодэкса. А таксама заклікалі ўрад стварыць спрыяльныя ўмовы для абаронцаў правоў чалавека, для мірнага ажыццяўлення правоў на свабоду выказвання меркаванняў і сходаў у адпаведнасці з міжнароднымі правамі. Падобныя прапановы выказалі і прадстаўнікі іншых дзяржаваў — сябраў Рады.

“CIVIKUS звяярнуў увагу на гэтай пытанніе незадоўга да пачатку сэсіі, і мы вельмі натхнёны тым, што ўрады гэтых краін падзяляюць глыбокую занепакоенасць становішчам грамадзянскай супольнасці ў Беларусі”, — адзначыла Рэната Блюм, пастаянны прадстаўнік CIVIKUS пры Арганізацыі Аб’яднаных Нацый. CIVIKUS рашуча заклікае ўрад Беларусі прыняць рэкамэндацыі, якія зьяўляюцца вынікам абмеркаванняў па правах чалавека ААН.

Розныя дзяржавы таксама заклікалі Беларусь прыняць канкрэтныя меры пра забяспечаньня асноўных правоў чалавека і ўмацавання супрацоўніцтва з органамі ААН па правах чалавека, а таксама заклікалі да скасавання сымяротнага пакарання, прыняць заходы супраць катаванняў, аслабленьня абмежаванняў на свабоду выказвання думкі, да абаронны журнالістаў і абаронцаў пра-

воў чалавека.

СКЛАДЗЕНЫЯ ПА ВІНІКАХ ІНТЭРАКТЫЎНАГА ДЫЯЛЁГУ РЭКАМЭНДАЦЫІ БУДУЦЬ ПРЫНЯТЫЯ РАДАЙ НА ЯЕ ПЛЕНАРНЫМ ПАСЕДЖАНЬНІ Ў ВЕРАСЬНІ.

Зразумела, што выкладзенымі ў рэкамэндацыях прапановамі праваабарончая тэматыка не вычэрпваецца. Але ж у іх праглядаеца мінімальны і дастатковы ў кароткатурміновай пэрспэктыве абсяг праблемаў і тэмаў першачарговай важнасці. Пропановы Рады ААН па правах чалавека павінныя на найбліжэйшыя чатыры гады зрабіцца своеасаблівай “дарожнай мапай” для праваабарончых дзеяньняў у дачыненіі да Беларусі. Гэта заданне для беларускіх уладаў, набор крытэраў і шкала вымірэння для міжнародных праваабарончых інстытуцыяў, а таксама схема першачарговага прыкладання высілкаў для праваабарончых няўрадавых арганізацыяў унутры краіны.

Зробленая беларускімі праваабаронцамі праца па падрыхтоўцы да ЎПА, каардынацыя сумесных дзеяньняў у гэтым кірунку — выдатны прыклад стратэгічнага падыходу да грамадзкай дзеянасці з выкарыстаннем даступных для нас міжнародных мэханізмаў узъдзеяньня. ■

<http://www.kommersant.ru>

<http://static.news.date.bs>

www.svaboda.org

<http://dn-marveev.livejournal.com/m/tae>

www.svaboda.org

www.svaboda.org

<http://nissk.livejournal.com/>

<http://upload.wikimedia.org/>

www.svaboda.org

www.svaboda.org

<http://udf.by>

Партрэты кандыдатаў*

“Адзінага ня будзе”, – паўтараюць, як мантру, апазыцыйныя кандыдаты ва ўнісон. “Адзінага ня будзе”, – са спадзяваньнем і непрыхаванай радасцю адгукваюцца ўлады. Маўляў, яны ня здольныя нават паміж сабой дамовіцца, ня кажучы пра іх намеры кіраваць краінай. Сапрауды, здавалася б, дзеля перамогі варта забыцца на асабістых інтэрэсах. Але ў жыцьці ўсё выглядае нашмат складаней. Унутрывідавая барацьба кандыдатаў, якія безь перапынку мераюцца праразейскім і празўрапейскім вэкторамі, усё меней цікавіць грамадзянаў. Калі так пойдзе далей – то ад нашэсьця кандыдатаў давядзецца барапіць грамадзтва...

Мікола Бянько

Уявім на некалькі імгненійня наступную ситуацыю: нашага чучхэ няма. Да кладней, ён пе-растаяў быць тым, хто прадвызначаў у Беларусі ўсё (ад мэліярацыі прыпяцкіх балотаў да запуску спадарожніка БЕЛКА ў космас). На ягонае месца зъмяншаем аднаго з прэтэндэнтаў у прэтэндэнты. Што ад гэтага зъменіцца для грамадзянскай супольнасці?

1. СЯРГЕЙ ГАЙДУКЕВІЧ

За Сяргеем Гайдукевічам замацаваўся імідж нязменнага спа-рынг-партнера Аляксандра Рыгоравіча. Той на выбары – і Гайдукевіч за ім. Калі паверыць на слова Ота фон Біスマрку, што палітыка – гэта мастацтва магчымага, то Гайдукевічу на беларускай палітычнай сцэне няма роўных. У Гайдукевіча трэба павучыцца ўдала манёўраваць ва ўмовах “зыг-заганутасці” ўнутранай і замеж-

най палітыкі. Відаць, асновам звышгнуткасці дадзенага кандыдата навучылі ў Менскай вышэйшай інжынэрнай зэнітна-ракетнай вучэльні войскаў супрацьпаветранай абароны. На словах Сяргей Гайдукевіч дэкларуе адданасць каштоўнасцям дэмакратыі. Вось толькі пытаньне: як ён разумее гэтую самую дэмакратыю? Практычна адсутнасць досьведу грамадзкай

дзейнасці ў НДА, а таксама старшыняваньне ў Лібэральна-дэмакратычнай партыі (нікога даўно ўжо на ўводзіць у зман назоў дадзенай структуры) насыцярожваюць. Адназначна!

Даведка: Ни хochaцца выносіць аніякіх прысудаў у дачыненіі гэтага кандыдата. Але зьвестак пра грамадскую актыўнасць у афіцыйнай біяграфіі Сяргея Гайдукевіча няма.

2. ЮРЫ ГЛУШАКОЎ

На фоне гэтага кандыдата ад Беларускай партыі “Зялёных” пекананы “лявак” А. Лукашэнка выглядае амаль што Аўгуста Піначэтам. Гамяльчук Глушакоў тэарэтычна падкаваны аднонасна ідэалёгіяю новых сацыяльных рухаў, аддае перавагу сапраўднаму аўтапномнаму дзеяньню і бязылітасна выкryвае кансьюмерызм. Скрайні лібералізм, паводле Глушакова, вядзе да фашызаты грамадства і паглябляе прадоныне паміж рознымі сацыяльнымі слаямі. Можна прагназаваць, што ў выпадку перамогі Глушакова ўся ўлада насамрэч пяройдзе да саветаў, а найбольш спрытныя грамадзкія ініцыятывы і аб'яднаныні, дзякуючы клапатлівой руцэ ачалавечанай дзяржавы, змогуць заняць свае ніши.

Даведка: Юры Глушакоў зьяўляецца першым намеснікам Беларускай партыі “Зялёныя”. У 2003–2007 гг. – незалежны дэпутат Гомельскага гарадзкага савету дэпутатаў. Дэлегат 1-га і 2-га Кангрэса дэмакратычных сілаў Беларусі, сябра Палітсавету АДС. У 1991 годзе Юры Глушакоў быў адным з арганізатораў Чарнобыльскай забастоўкі, у выніку якой ахвяры катастрофы на ЧАЭС дамагліся сацыяльных ільготаў.

9. РЫГОР КАСТУСЁЎ

Шклouскага можа перамагчы толькі шклouскі. Прыхільнікі дадзенай канцэпцыі павінныя прыгледзецца да асобы кандыдата ад БНФ Рыгора Кастусёва. Ён актыўна ўдзельнічае ў грамадzkім і палітычным жыцці краіны з 1989 году. Ягоны шлях у палітыку і гра-

мадскую дзейнасць пачаўся тады, калі зьнікла чарговая расейская імперыя. Рэжымы мяніліся, Каствесёў працягваў заставацца нефармальным беларусам. Каствесёў – жывое ўласбленіе ідэі Сяргея Дубаўца, паводле якой “быць беларусам – гэта работа”.

Даведка: У БНФ гэты кандыдат прыйшоў на хвалі перабудовы ў 1989 годзе. У 1993-м Рыгор Каствесёў узнічаліў Шклouскую раённую арганізацыю Партыі БНФ, у 1996-м увайшоў у Сойм. З 2009 г. – намеснік старшыні Партыі БНФ і ГА БНФ “Адраджэнне”.

3. АЛЯКСАНДАР ЛУКАШЕНКА

З гэтым кандыдатам усё ясна. Падчас сваіх трох прэзыдэнцкіх калэнцыяў Аляксандар Лукашэнка неаднойчы даносіў сваю візію грамадзянскай супольнасці. Крок улева альбо крок управа – расстрэл. Так, яшчэ ў 2005 годзе, даючы інтэрвю “Расейскай газэце”, Аляксандар Лукашэнка зазначыў наступнае: “Галоўнае, што няма ў нашай краіне аніякай “дыктатуры”. У нас няма таго, што кіраунік дзяржавы бязылітасна і згодна з плянам зацікае нейкую грамадзянскую супольнасць. Я адказваю апанэнтам: “Мы па-рознаму бачым грамадзянскую супольнасць”. У гэтай жа размове кіраунік беларускай дзяржавы прадэмансстраўваў сваё бачаныне гэтага феномену. У прыватнасці, Лукашэнка адзначыў, што ўлады Беларусі ствараюць грамадзянскую супольнасць, абапіраючыся на такія грамадзкія інстытуты, як прафсаюзы, вэтэрранскія арганізацыі, жаночыя арганізацыі. Паводле прэзыдэнта, гэтыя масавыя аб'яднаныні зьяўляюцца сапраўды моцнымі, а ня “дробнымі” колькасцю ў 10 чалавек. На думку Лукашэнкі, такія небуйныя арганізацыі атрымліваюць фінансаваньне з-за мяжы і маніпулююць большасцю. У дадзеным выпадку, як кажуць, нейкія камэнтары лішнія. Калі Лука-

шэнку наканавана быць прэзыдэнтам у наступныя 5 гадоў, то можна съмела прагназаваць далейшае закручваньне шрубоў. Толькі рабіца гэта ўсё будзе больш тонка. Ліквідацыя небяспечных канкурэнтаў будзе праходзіць па хітрай схеме далейшай падмены паняткаў. Замест незалежных дэмакратычных аб'яднаньняў усё большую вагу пачнуць набіраць квазіграмадзкія аб'яднаныні накшталт РКГА “Белая Русь”.

Даведка: Афіцыйная біяграфія кандыдата А. Лукашэнкі съведчыць, што ягоныя ўяўленыні пра грамадскую актыўнасць сфармаваліся падчас працы на пасадзе сакратара камітэту камсамола гархарчандлю, пасля гэтага – на пасадзе інструктара Каstryчніц-

выбары кірауніка краіны ўсё ж такі ў вялікай ступені залежаць ад упływu групаў, у якія мы ўваходзім

кага райвыканкаму Магілёву (1977–1978 гг.). Яшчэ два гады, цягам 1978–1980, Аляксандар Рыгоравіч прапрацаваў у якасці адказнага сакратара раённай арганізацыі таварыства “Веды” горада Шклou Магілёўскае вобласці.

4. АЛЯКСАНДАР МІЛІНКЕВІЧ

З пункту гледжання ангажаванасці ў трэці сэктар з гэтым тытулам грамадзкага актыўізму ня зможа канкуруваць ніхто з кандыдатаў на прэзыдэнцтва. Мяркуйце самі: яшчэ да свайго нараджэння Аляксандар Мілінкевіч меў схільнасці да грамадзкай дзейнасці, бо зьяўляеца праўнукам і прапраўнукам рэпрэсаваных паўстанцаў К. Каліноўскага. А таксама ўнукам актыўіста беларускага руху 1920-х гадоў. Ясная справа, што па сваім нараджэнні аб'ектыўных прычынай больш актыўна займалца грамадзкай дзейнасцю ў Аляксандра Ўладзімеравіча паболела. Дасягнуўшы даволі высокіх вынікаў у навуковай сферы,

Мілінкевіч пасыпеў папрацаваць на дзяржаўнай пасадзе. Пасыля 1996 году гэты прэтэндэнт скіраваў сваё высілкі на трэці сэктар. Калі да-пусыць думку, што на Мілінкевіча раптам абырыненца прэзыдэнтства, то можна спадзявацца на паліпшэньне ўмоваў дзейнасці НДА, бо ён наеўся НДАшнага хлеба напоўніцу. Ды і ў ягонай праграме наўпрост сказана: “Будуць скасаваны ўсе дыскрымінацыйныя законы і іншыя нарматыўныя акты, якія перашкаджаюць дзейнасці грамадзкіх аб’яднаньняў і прафсаюзаў, парушаюць права нацыянальных і рэлігійных меншасцяў...”

Даведка: Зь біяграфіі кандыдата вынікае, што цягам 1996–2003 гг. Мілінкевіч старшыняваў у Гарадзенскім абласным грамадзкім аб’яднанні “Ратуша”. З 1999 па 2005 кіраваў Беларускай асацыяцыяй рэсурсных цэнтраў. Апроч гэтага, у 2003–2005 гг. Мілінкевічавы руки даходзілі да кіраўніцтва гарадзенскім Таварыствам Беларускай Школы. Ад 2006 да сённяня Аляксандар Мілінкевіч зьяўляецца старшынём вядомага руху «За свабоду».

5. АЛЕСЬ МІХАЛЕВІЧ

Гэты прэтэндэнт на прэзыдэнцкае крэсла выдатна сябе пачувае ў інтэрнэт-прасторы. Гіпэрактыўнасць Міхалевіча ў спрабе адлову віртуальных душаў у сацыяльных сетках, ЖЖ і разнастайных навінавых рэсурсах даўно ўжо стала досьціпам. Галоўнае, каб пасыля сваёй перамогі Але́сь Міхалевіч усё ж такі разъвіртуаліўся. Іначай давядзецца паверыць на слова ягоным апанэнтам, якія съцвярджают, што Міхалевіча насамрэч няма. У абарону “нэтакрата” Міхалевіча скажам: ня ўся ягоная актыўнасць была замкнёная на глябальным сецыве. Так, падчас свайго навучання ў БДУ Але́сь Міхалевіч узначальваў Задзіночаньне беларускіх студэнтаў – грамадzkую арганізацыю, якая абараняла права навучэнцаў беларускіх ВНУ. Такім ён нам і запомніўся.

Даведка: Але́сь Міхалевіч цягам 2007–2008 гг., паводле афіцыйнай біяграфіі, працаваў юрысконсультам Асацыяцыі інвалідаў вайны ў Аўганістане. У 2008–2010 гг. – юрист Беларускага незалежнага прафсаюзу.

6. УЛАДЗІМЕР НЯКЛЯЕЎ

Да нядаўняга часу вядомы ў якасці паэта-песеньніка-празаіка, Уладзімер Някляеў усё больш актыўна засвойвае новае для сябе амплюа грамадзкага лідэра. Калі ўначы зынянацку пабудзіць якоганебудзь актывіста апазыцыі ды спытаць: ну, якую ведаеш песнню на слова Някляева, той згадае зусім ня гіт ВІА “Сябры” “Гуляць – дык гуляць”, а зацягне голасам Лявона Артуравіча Вольскага: “А ты кажы праўду-у-у-у, гавары праўду-у-у-у!”. Ставіцца да грамадзкай кампаніі “Гавары праўду!” можна па-рознаму, але факт: яна нікога не пакідае абыякавым. Улады баяцца, што ад кампаніі цянгнецца нябачная пупавіна наўпрост у Кремль. Некаторыя апазыцыянэры ўсяляк спрабуюць зазірнуць Някляеву ў кішэню, каб дазнацца, адкуль бяруцца някляеўскія мільёны. Можна ацэніваць каэфіцыент карыснага дзеяньня кампаніі паводле розных крытэраў. Аднак ужо цяпер канстатуем: эфект ад адраснай працы з рознымі катэгорыямі апынуўся куды большы, чымся зварот да нейкіх абстрактных мільёнаў прыхільнікаў пераменаў.

Даведка: Калі старшынства ў Саюзе беларускіх пісьменнікаў можна лічыць досьведам грамадзкай дзейнасці, то Уладзімер Някляеў гэты досьвед атрымаў у 1998-м годзе. Да 2001 году Ўладзімер Пракопавіч Някляеў кіраваў найстарэйшай пісьменніцкай арганізацыяй, пасыля чаго нечакана для ўсіх убачыў у сабе сілы паслаборніцаць з самі-ведаце-кім.

7. ЯРАСЛАЎ РАМАНЧУК

Мільён новых працоўных месцаў, часовыя інтэрнаты для будаўнікоў і

студэнтаў, спрашчэнне систэмы падаткаабкладання, легалізацыя прастытуцыі і группавы сэкс – для Яраслава Раманчука забароненых тэмаў няма. Працавітасці і мэтасткіраванасці дадзенага кандыдата можна пазайздросціць. Раманчук зьяўляецца аўтарам больш чым тысячы публікацыяў і шасыці кніг на эканамічную тэматыку. Апроч гэтага, кандыдат пасыпвае кіравацца навукова-дасыследчым цэнтрам Мізэса. Што да грамадзкай дзейнасці, то Раманчук зьяўляецца сябрам неафіцыйнага Саюзу паліякаў у Беларусі ад самага пачатку існавання дадзенага аб’яднання. Праўда, дзеля справядлівасці, сярод актыўных удзельнікаў СПБ Раманчук заўважаны ня быў. Прыхільнік лібертарыянства наўрад ці будзе ствараць перашкоды для разъвіцця трэцяга сэктару. Але і дапамогі ад Яраслава Часлававіча, мяркуючы па ягоных поглядах, НДА наўрад ці дачакаюцца. Яно і зразумела: выратаванье тапельца – справа рук самога тапельца.

<http://www.meganova.ru>

Даведка: Яраслаў Раманчук зьяўляеца сябрам Міжнароднага таварыства індыўідуальных свабодаў, ляўрэат штогадовай узнагароды Свабоды ISIL 2003 году, ляўрэат прэміі ў Фонду эканамічных даследаваньняў «Атляс»... Каравацей кажучы, для пераліку ўсіх рэгіяў дадзенага кандыдата патрэбны дадатковы выпуск часопіса «Асамблея».

8. ВІТАЛЬ РЫМАШЭЎСКІ

Віталю Рымашэўскаму нядаўна скрунула 35 гадоў, а гэта значыць, што ён можа прэтэндаваць на самы высокі пост у краіне. За Віталём Рымашэўскім стаць незарэгістраваная партыя БХД, моцная сям'я і цені змагароў з алькагалізмам, акультызмам і абортамі. З тэзісаў перадвыбарчай праграмы

левічам у тым, хто зь іх большы «нэтаракрат». У лістападзе 1997 году Андрэй Саньнікаў выступіў ініцыятарам «Хартыі'97». Дадзены рух так і не зрабіўся масавым. Затое ў руках кандыдата апынуўся брэнд, зь якім ён не расстаецца вось ужо 13 гадоў. Пазней зявіўся аднайменны інтэрнэт-сайт, які і займаеца інтэнсіўнай раскруткай кандыдата Саньнікава. Калі верыць статыстыцы наведваньня дадзенага рэсурсу, то вітуальныя штыхой у Саньнікава многа. Вось толькі пытаньне: ці ўяўляюць сабой нешта гэтыя вітуальныя штыхі ў рэжыме офлайн?

Даведка: Не без удзелу Саньнікава напярэдадні 2001 году паўстаў моладзевы рух супраціву «ЗУБР». У 2005-м годзе Саньнікаў стаў ляў-

грамадzkай актыўнасці ўдзел у працы апазыцыйнай дэпутацкай групы «Рэспубліка».

Даведка: Валеры Фралоў зрабіў пасыпаховую вайсковую кар'еру. У 2000—2004-м гг. паспелі пабыць дэпутатам Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу. Мае ўзнагароды: «За службу Радзіме ва ўзброенных сілах СССР» III ступені, ордэн Сергія Раданескага.

Галасаваньне за таго альбо іншага кандыдата — справа выключна індыўідуальная. Аднак выбары кіраўніка краіны ўсё ж такі ў вялікай ступені залежаць ад упływu групу, у якія мы ўваходзім. Трэцяму сэктару як супольнасці неабыякавых грамадзянай павінна быць важна, што зь сябе ўяўляюць прэтэндэнты на прэзыдэнцтва. Безумоўна, крытэрыі выбару найбольш годнага народнага абрањніка ня мусіць абмяжоўвацца грамадzkай актыўнасцю, беларускамоўнасцю альбо тэле-фотагэнічнасцю. Важна, каб кандыдат меў грунтоўную праграму, моцную каманду і, што самае галоўнае, адпавядаў нашай систэме каштоўнасцяў. ■

Уявім на некалькі імгненіяў наступную сітуацыю: нашага чучхэ няма

кандыдата Рымашэўскага: «Галоўнае, што людзям трэба ад улады, — сумленнасць. Хлусіш, не выконваеш абыцаньняў — у адстаўку. Крадзеш — у турму. Чым больш хрысьціяну на дзяржаўных пасадах — тым больш сумленнай будзе палітыка». Пра свободу слова, цэркви і прадпрымальнікаў у праграме сёе-тое знайсці можна. А вось што да НДА — то, на жаль, амаль анічога не прапісаны. Складаеца ўражанье, што Беларусі Рымашэўскага моцная грамадзянская супольнасць альбо не патрэбная, альбо ён да канца ня вызначыўся, што зь ёй рабіць.

Даведка: Сустаршыня Беларускай хрысьціянскай дэмакратыі Віталю Рымашэўскі ў 1996-м стаў сябрам каардынацыйнага савету арганізацыі «Беларускае аўяднанніе маладых палітыкаў», а таксама займаў заўважныя пазыцыі ў «Маладым Фронце».

10. АНДРЭЙ САНЬНІКАЎ

Экс-намеснік міністра замежных спраў Андрэй Саньнікаў можа паспрачацца з Алесем Миха-

рэатам міжнароднай прэмii імя Бруна Крайскага ў галіне абароны правоў чалавека. У 2008-м годзе Саньнікаў спрычыніўся да ініцыявання грамадzkай кампаніі «Эўрапейская Беларусь», мэтай якой зьяўляеца ўваход Беларусі ў ЭЭЗ. Гэтая акалічнасць, прайда, не замінае інтэнсіўнай працы Саньнікава ва ўсходнім напрамку. На старонках амэрыканскага часопіса «Newsweek» нават выказвалася меркаваньне, што менавіта Саньнікаў можа стаць тым самым загадковым «прарасейскім» кандыдатам, які ў апошні момант выскочыць нібыта Піліп з канапель.

11. ВАЛЕРЫ ФРАЛОЎ

Адзіны генэрал-маёр сярод сёлетніх прэтэндэнтаў на прэзыдэнцтва. Калі браваму генэралу даць у падпарадкованьне хачы б танкавую дывізію, то можна не сумнівацца ў ягонай перамозе. На жаль, у дадзены момант у Фралова пад рукой няма нават тачанкі, ня кажучы пра танк. Пра грамадzkую дзейнасць сацыял-дэмакрата Валерыя Фралова амаль нічога не вядома. Сапраўды, не лічыць жа досьведам

ЗАЎВАГА

На момант выхаду нумару выявілася, што ахвотных паўдзельніцаў у прэзыдэнцкай гонцы не 11, а 19 асобаў. 24 верасьня ЦВК зарэгістравала 17 ініцыятыўных групаў. Яшчэ двух прэтэндэнтаў — санітарку з Гомеля і беспрацоўнага зь Менскім — не пусцілі да ўдзелу да выбараў. Некаторыя зь герояў артыкула (А. Мілінкевіч, В. Фралоў) у самы апошні момант часова адмовіліся ад спаборніцтва з А. Лукашэнкам, але не ад сваіх прэзыдэнцкіх амбіціяў, таму і апынуліся ў нашай партрэтнай галерэі.

Станаўленне ўкраінскай бацькаўскаты. Алесь Чайчыш. Надзяя Коваль. Генадзь Максак.

Прыход да ўлады Віктора Януковіча засвідчыў новы этап ва Украінскай палітыцы. Стыль кіравання новага прэзыдэнта Украіны – супрацьлеглы таму, што назіраўся пры “памаранчавым” і дэмакратычным Віктары Юшчанка. Падзеі, што адбываюцца ў суседнім краіне, можна ахарактарызаваць, як “адкат”. Аднак некалькі заўважнення пры новай уладзе ва Украіне прыклады ўціску грамадзянскай супольнасці (журналістаў, грамадzkіх актыўістаў і.г.)? Ці паўсталі новыя ініцыятывы ва Украіне, што змагаюцца супраць аўтарытарных праяваў існай улады? На гэтыя і іншыя пытанні адказваюць эксперты з Украіны і Велікабрытаніі.

Алесь Чайчыш, блогер, публіцыст, фінансавы журналіст, жыве і працуе ў Лёндане: “украінскі парадак”

На фоне палітычных баталій апошніх пяці гадоў пасъля сёлетніх прэзыдэнцкіх выбараў рэзка наступіла нейкае інфармацыйнае зацішша вакол украінскага ўнутрыпалітычнага жыцця. Ва Украіне ідзе ці навядзенне парадку, ці марудная дэ-дэмакратызацыя, але апазыцыя, падобна, дагэтуль не ачуяла ад шоку паразы Юліі Цімашэнкі (чью дэмакратычнасць таксама ня варта было перабольшваць). Апазыцыйныя публіцысты разъвітваюцца спаквала з дэмакратычнымі свабодамі, але апазыцыйныя палітыкі, лідэры грамадзянскай супольнасці, такое ўражанье, знаходзяцца ў роспачы і анабіёзе і анія-кага супраціву ня ладзяць.

Пакуль няма палітвазыняў і яўнай цэнзуры ў мэдыях, але яшчэ няма і “Веселих яеций” і іншых праяваў нястрымнага антыянукоўцкага крэатыву з боку грамадзянскай часоў Памаранчавай рэвалю-

люці, на разгул якога ў адказ на аўтарытарныя праявы была і заслацца надзея.

За час прэзыдэнцства Віктора Юшчанкі радыкальнага ўздыму актыўнасці грамадзкой супольнасці так і не адбылося. Некаторыя украінскія назіральнікі скардзяцца, што, маўляю, аранжавая ўлада няправільна расставіла прыярытеты, занадта актыўна давала грамадzkім арганізацыям “рыбу, а ня ваду”, замест таго каб заканадаўча ўмацоўваць самастойнасць і запатрабаванасць НДА.

Але фундамэнтальная проблема ўсё ж у звычках і постсавецкай мэнтальнасці, а не ў кароткатэрміновых дзеяньнях улады. Ня звыклі савецкія людзі да сацыяльнай актыўнасці. Гэта лягічна пасъля таго як каго сорак, а каго семдзесят гадоў інтэнсіўна паліравалі гэтай самай прымусовай актыўнасцю і прымусовым грамадzkім энтузіязмам савецкія палітрукі. Пагатоў можна ўяўіць

сабе яшчэ адну порцыю расчараваныня пасъля не апраўдалага надзеяў прэзыдэнцства Юшчанкі, якое сталася вынікам грамадзкага ўздыму канца 2004 г. Дзяржава можа толькі спрыяць і ствараць умовы (ці, як мінімум, проста не перашкоджаць). Грамадзянская актыўнасць павінная разъвівацца ўсё ж самім грамадзянамі, але, вядома, гэта займае не адзін год і не адно пакаленне.

Таго, што можна абагульніць словам “савок”, ва Украіне яшчэ хапае. Вось бачым і знаёмыя рэфлексы чыноўнікаў, што, здавалася, расслабіліся падчас дэмакратычнай юшчанкаўскай улады. Цяпер можна не вагацца і рабіць такія звыклыя савецкаму дзяржавініцкаму сэрцу рэчы, як, скажам, забарона беларускага каляпітчынага музычнага фэстывалю BeFree ў Чарнігаве.

Аднак перабольшваць небяспеку януковіцкага аўтарытарызму ўсё ж пакуль ня варта: апазыцыянеры какетліва кажуць пра вяртанне часоў Кучмы, але між тым з грамадzkімі свабодамі за Кучмам усё роўна было непараўнальна лепш, чым у лукашэнкаўскай Беларусі ці пущніскай Рәсей. Украіна ў працэсе разъвіцця грамадзянскай супольнасці ўжо на дзесяцігодзіньдзе апярэджвае Беларусь. Некаторыя рэчы – цяжка сабе ўяўіць – ужо сталіся амаль незваротнымі.

Ну а на ўзроўні эканомікі ўлады пасълядоўна скарачаюць бюджетны дэфіцит, размарожваюць эканамічныя стасункі з Расеяй. Standart&Poors і Fitch крок за крокам падвышаюць крэдытны рэйтинг Украіны. Скажам шэптам, счапіўшы пальцы за сыпінаю, каб не сурочыць: пакуль што стабільнасць Украіне не на шкоду.

Надзяя Коваль, дактарантка Кіев-Магілянскай акадэміі: “памаранчавая рэвалюцыя – часовы парадак”

“Грамадзянская супольнасць” – гэта насамрэч архіўмоўны тэрмін, таму я буду мець на ўвазе “актыўнасць супольнасці ў абароне сваіх правоў і інтарэсаў”, і яна, як мне падаецца, ня зводзіцца выключна да журналістаў і прадстаўнікоў няўрадавых арганізацій.

зацыяў. Але нават у гэтым канцэксце кідаюцца ў вочы праблемы тэлеканалау “5 канал” і ТВІ, у якіх намагаюцца адбараць ліцэнзію на вяшчанье. Яшчэ насыцярожваюць ініцыятывы СБУ што да блогераў, альбо, скажам, часоў прыпыненых пляны кіраўніцтва краіны адносна новага закону пра сходы грамадзянаў, які значна ўскладняе магчымасць збору грамадзянаў. Пра дзейнасць міністра адукацыі таварыша Табачніка нават згадваць ня хочацца. Цяпер на парадку дня стаіць актыўнае перапісванне і падтасоўванье Закону пра мясцовыя выбары, бо гэтыя самыя выбары не за гарамі, хоць пасыля веснавога цырку з Канстытуцыйным судом гэта ўжо мала каго ўражвае.

Уласна, я не сказала б, што адбыліся нейкія радыкальныя зыменны ў самім грамадзтве: пратэставыя рухі дзейнічаюць. Напрыклад, акцыі супраць вырубкі парку ў Харкаве альбо пасыля забойства студэнта кіеўскай міліцыі, пратэсты што да нелегальных забудоваў – усё гэта можна ахарактарызаваць як “кропкавыя” альбо “лякальныя” праявы незадаволенасці. Такія пратэсты маглі бы мець значны ўплыў у больш ліберальнай систэме, а ва Ўкраіне яны не на сваім месцы. Улада дзейнічае ўпэйнена і нахабна, не звязтаючы ўвагі на пратэсты, карупцыйныя скандалы, іміджавыя праблемы. Знакаміты відэазапіс з брыдкаслоўямі харкаўскага мэра Добкіна аніякім чынам не паўпłyваў на ягоную кар'еру, гэтаксама як і шматлікія пэрлы Януковіча. І віна папярэдній улады ў тым, што яна не змагла і не захацела рэфармаваць кучмаўскую систэму, ня меншая, чым цяперашній, якая так лёгка яе адрадзіла і пачала досыць лягічна разъвіваць.

Больш маштабныя пратэставыя рухі ня маюць перспектывы з прычыны банальнаў адсутнасці прыстойнага лідэра і арганізатора, на ролю якога колішнія “памаранчавыя” катэгарычна не падыходзяць, найбольш відавочным сведчаньнем чаго ёсьць сюрэралістычны вынік апошніх прэзыдэнцкіх выбараў. Таму ситуацыю

віна папярэдній улады ў тым, што яна не змагла і не захацела рэфармаваць кучмаўскую систэму, ня меншая, чым цяперашній, якая так лёгка яе адрадзіла і пачала досыць лягічна разъвіваць

“ ”

можна ацаніць няйначай як “съпячку” вялікай часткі грамадзтва. Хтосьці кажа: “Тыя спрабавалі, няхай і гэтыя пакіруюць”. Хтосьці заплюшчвае вочы і канцэнтруецца на прыватных спраўах... А салідарнасць часоў “памаранчавай рэвалюцыі” ня варта ідэалізаваць ці гаварыць пра яе “съмерць”. Усё-такі гэта быў часовы фэномэн, прывязаны да выключнай сітуацыі, з магутным сымбалічным ды эмацыйным напаўненнем, якое ня мае ўнутранага высілку для ўласабленьня ў штодзённым жыцці.

Генадзь Максак, прэзыдэнт Палескага фонду міжнародных і рэгіональных даследаваньняў (г. Чарнігаў): “салідарнасць насуперак “памаранчавай” рэвалюцыі”

Прыход да ўлады ва Ўкраіне ў пачатку 2010 году новай палітычнай групі на чале з прэзыдэнтам Віктарам Януковічам не адзначыўся значным згортваньнем правоў і свабодаў грамадзянаў і ліквідацыяй асноваў грамадзянскай супольнасці, як гэта прагнавалася шэрагам экспертаў і палітыкаў. У той жа час, можна адзначыць пэўныя сферы, дзе наладжванье дыялёгу ідзе найболей цяжка ў сувязі з розным разуменнем прыроды сацыяльных інстытутаў ва ўлады і ў грамадстве. Гаворка перадусім ідзе пра дзейнасць сродкаў масавай інфармацыі ва Ўкраіне.

Падобную ситуацыю можна растлумачыць тым, што за гады пасыля “памаранчавай” рэвалюцыі ва Ўкраіне адзінай сферай, дзе адбыліся сур'ёзныя дэмакратычныя трансфармациі, была якраз сфера мэдыяў і журналістыкі. Свабода слова стала ня проста прыго-

жай дэфініцыяй, вычытанай у разумнай кніжцы, а рэальнасцю. Мы прызыўчайліся да таго, што доступ да інфармацыі стаў аб'ектуна магчымым. Зрэшты, ад гэтага пацярпелі і самі герой Майдану, бо былі маральна не гатовыя да таго, што свабода слова датычыць усіх, і яны таксама будуть падвергнуты “грамадзкаму рэнтгену” і не заўсёды з пазытыўнымі вынікамі.

Нягледзячы на гады, праведзенныя ў апазыцыі, новая-стара ўлада на несьвядомым узроўні ў арсэнале мае выключна тыя праўлі зносаў з мэдыямі, засвоенымі за часамі позніяга Кучмы з элемэнтамі канструяванья інфармацыйнай рэальнасці на ўзроўні “падказак” уласнікаў СМІ і найлепшых прыладаў агітпропу. На шчасце, трывалыя дэмакратычныя фільтры ўжо не прапускаюць такога фармату камунікацыі ўлады са сродкамі масавай інфармацыі. Прыкладам таму могуць быць такія рэзанансныя грамадзянскія ініцыятывы, як “Стоп цэнзуры!”, створанай прадстаўнікамі мэдыяцэху, не гатовымі мірыцца з парушэннем правоў і свабодаў у сферы журналістыкі.

Мне падаецца, што з часам сітуацыя павінна зьмяніцца ў пазытыўны бок, з засваеннем уладай новай рэальнасці і неабходнасці зь ёю лічыцца.

Як зьмянілася грамадзянская супольнасць Украіны за Януковічам? Ці ёсьць якія-небудзь якасныя змены?

Занадта рана рабіць дакладныя высновы адносна якасных зменаў грамадзянскай супольнасці, бо прайшло мала часу з моманту пачатку кіраванья Украінай но-

вой палітычнай камандай, а сама грамадзянская супольнасць мае вялікі лаг інэрцыйнага руху. Ёсьць факты, якія могуць закласці вызначеная тэндэнцыя.

Да прыкладу, па-першае, гэта факты абмежаваныня правядзенія масавых сходаў апазыцыі, адвядзенне ім вызначаных месцаў як мага далей ад уладных інстытутаў і ўстановаў. Па-другое, факты ціску на журналістаў і пазбаўленне пэўных тэлеканалаў ліцэнзіі на частоты. Па-трэцяе, прыніціце выбарчага закону для мясцовых выбараў, які абмяжоўвае права пэўных катэгорый. Калі пашукаць, можна яшчэ ўгледзець сферы "некарэктнасці" новай улады.

Але зноў-такі, я схільны ўвязаць прыведзеную фактуру з тэзісам аб станаўленні новай палі-

зньікла, яна ёсьць. Але, гэта від салідарнасці ня "дзяякуючы", а хутчэй "насуперак" той жа "памаранчавай" рэвалюцыі і яе жаласным наступствам. Людзі зняверыліся ў лідерах, якія шмат абяцалі, але нічога не змаглі зрабіць праз бесъперапынны сваркі. Але ў той час людзі схільныя давяраць адно аднаму і па-ранейшаму гатовыя дапамагчы сваім блізкім у цяжкія моманты. Салідарнасць лякальная, я б так гэта назваў. Так, гэта ня тая салідарнасць, якая выводзіць на майданы і пляцы. Гэта далёка ня тая салідарнасць, якая аб'ядноўвае ў імя добрых зьдзійсненняў з размытай пэрспэктывой.

Але гэта дакладна не заслуга новай улады, а цяжкая спадчына папярэдняй.

Іншыя кірунак грамадзкіх рухаў, якія спрабуюць прапаноўваць новы уладзе сваё бачаньне разывіцца краіны або асобных яе сектараў. Напрыклад, створаная "Сетка падтрымкі рэформаў", грамадзкая ініцыятыва, што аб'яднала 9 аналітычных цэнтраў з розных рэгіёнаў Украіны, якія выступаюць са сваімі заявамі і прапановамі ў пэўных сферах.

Працягвае сваю працу і "Грамадзянская асамблея Украіны", форум украінскіх НДА, дзе абмяркоўваюцца пытаньні разывіцца грамадзянскай супольнасці. Падобнага кшталту ёсьць таксама ўсеукраінская ініцыятыва "Новы грамадзянін".

На ўзроўні грамадзкіх арганізацый я пакуль не заўажыў істотнай змены ўмоваў іх жыццяздзейнасці, ані ў лепшы, ані ў горшы бок.

Чаму чарнігаўскія ўлады забаранілі правядзенне рок-фесту Be Free?

Акрамя афіцыйнай вэрсіі, агучанай Чарнігаўскай гарадзкой радай, іншай вэрсіі прадстаўнікі гарадзкой улады не агучваюць нават у кулюарах. Але на пытаньне, ці не звязана гэта якім-небудзь чынам са зменай палітычнай ситуацыі ва Украіне, шматзначна хмыляцца. Ня ведаю, ці можа гэта быць вытлумачана як адказ.

Для мяне, шчыра кажучы, гэта дзіка. Я гатовы ў гэтym "жэсьце добраў волі" ўгледжаць банальную ситуацыю, калі мясцовыя ўлады перашчыравалі ў сваім прагненіе перед Кіевам. Глыбейшых каранёў я б не стаў шукаць.

І ад імя простых чарнігаўцаў гатовы прынесыці выбачэнныі беларусам за такую непрыстойнасць нашых начальнікаў. Спадзяюся, што падчас мясцовых выбараў у кастрычніку 2010 году ў нас атрымаецца іх замяніць. ■

<http://www.tema.in.ua/>

Сымбал памаранчавага Майдану бабка Параска разывітваеца са сваім кумірам...

тычнай каманды, якая ня мае значнага досьведу знаходжання пры ўладзе ў новай палітычнай рэальнасці. Час пакажа, ці абрунтаваны гэты тэзіс.

Куды знікла салідарнасць паміж украінскімі грамадзянамі, пра якую шмат гаварылася і пісалася падчас памаранчавай рэвалюцыі?

Салідарнасць нікуды ня

Ці паўсталі новыя ініцыятывы ва Украіне, што змагаюцца супраць аўтарытарных праяваў існай улады?

Я б не назваў гэта барацьбой супраць улады, а хутчэй адстойваннем сваіх правоў, якія парушаюцца. Лепш шукаць дыялёг, чым сыходзіць у глухую абарону.

Акрамя ўжо згаданай ініцыяты-

Бясьпека для імбрыкаў і ня толькі

Аляксей Чарняеў

Вы, дарагі спадар, уласна хто? А чым дакажаце? Не, гаворка не пра пашпарт. Урэшце, на чым палягае доказ, што прад'яўлены дакумэнт – ваш? Фізіяномія? Правільна, вось гэта і ёсьць вашым прыродным пасьведчаньнем асобы.

Реч у тым, што мяне папрасілі адказаць на пытаньне: «Што рабіць гаротнаму карыстальніку, у якога зъявлі паштовую скрыню?» (Тут і надалей словам «пошта» мы пазначаем e-mail, канечно, не XX ж стагодзьдзе). Але для чалавека шырокай душы гэтая проблема зацесная, драбнаватая, ня вартая націскання кнопкі, таму мы разраз яго крыху перафармулемо.

Мы спыніліся на вашым ablіччы. Менавіта яно, звычайна ў пары з голасам (у рэдкіх выпадках могуць выкарыстоўвацца іншыя прыкметы, накшталт паху), зъяўляецца сродкам, які дазваляе іншым людзям вылучаць вас з шасьці мільярадаў іншых гомасапіенсаў. У гэтым, ведаеце, real life'е.

У сециўным жыцці сітуацыя іншая: усё тут зъменлівае і няпэўнае – ані памацаць, ані панюхаць, ані ўгледзецца. Аднак адрозніваюць і адрознівацца неяк трэба, бо мы, людзі, інакш ня можам эфектыўна камунікаваць. Таму ролю ідэнтыфікатораў бяруць на сябе нікнэймы, адресы і спасылкі. Яны, адпаведна, фармуюць сециўную ідэнтычнасць, якая і замяняе ў электронным жыцці целы зь іх унікальнымі характарыстыкамі. Вашыя камуніканты ведаюць, што гэта менавіта вы адпраўляеце лісты з адресу чагосыцітам@gmail.com і толькі вы пішаце свае думкі ў блогу

чагосыцітам.livejournal.com, якраз вы цвиркаеце ў twitter.com/чагосыцітам.

У адрозненіне ад фэйсу, сыпя нэрыць які ці праўдападобна падрабіць – задача нетрыўвільная, згоны элемэнтаў сециўнай ідэнтычнасці – штука, на жаль, даволі банальная.

Вось пра гэта і паговорым – пратое, што ў такім выпадку рабіць.

Выратавальны плян складаецца з шэрагу нескладаных, у прынцыпе, дзеяньняў. Адзінае, што сапраўды добры выратавальны плян трэба пачаць выконваць да таго, як згон адбыўся. У запале можна падумаць, што патырэдні сказ абвяшчае надыход эры парадоксаў, але гэта ня так: нікога ж не зьдзіўляе набыцьцё мэдычнай страхоўкі людзімі, якія ня маюць пляну захварэць, ці зашпільваньне рамянёў бясьпекі кіроўцам, які яшчэ ня трапіў у аварыю? Насамрэч, гэта ўніверсальны стандарт і аксыёма бясьпекі – сцяліце салому там, дзе магчыма падзеньне.

Давайце пачнем цяпер. Адкіньцеся на сыпінку фатэля, заплюшчыце вочы ды ўявіце, што ў вас ужо зъявлі вашу ўлюбённую паштовую скрынку. Што гэта можа значыць? Пульс забіўся ў скронях. Ни дзіва! Вам цяпер недаступныя адрасы некалькіх сяброў ці дзелавых партнераў. Важная інфармацыя, якая захоўвалася непасрэдна ў лістах. Уф! Расплюшчвайце вочы ды хуценька рабіце рэзэрвовыя копіі адраснай кнігі і архіву важных лістоў. Калі вы скончыце з гэтым – павіншуйце сябе, вы ўжо на цэлы крок апярэджваеце патэнцыйнага зламысльnika, кім бы ён ні быў! Хіба ж вы не малойца?

У скрынцы ёсьць штосьці, што можа быць выкарыстанае для вашай кампрамэтациі? Дрэнна. Ці выдаліце наагул, ці перанясіце ў больш надзеіныя сховы. Адчуваецце? Цяпер, калі вы думаеце пра страту скрынкі, дыханьне раўнешае!

Цяпер пастаўце сябе на месца нягодніка і думайце, якой шкоды можна нарабіць, выкарыстоўваючы атрыманы доступ. Разаслаць лісты ад імя ахвяры, пашкодзіць рэпутацыі ці ўцерціся ў чысціцы давер. Выкарыстаць захоплену

скрынку для згону іншых сециўных рахункаў (іншых элемэнтаў вашай сециўнай ідэнтычнасці), магчыма, нават тых, на якія завязаныя фінансы (напрыклад, інтэрнэт-банкінг).

Ну што ж: складзіце сьпіс рахункаў, падчас рэгістрацыі, якіх вы ўказвалі гэты мэйл. Да кожнага дадайце крыху даведкавай інфармацыі: як заблякаваць, як зъмяніць рэквізыты ды інш. Магчыма, вам давядзеца пакалупаца ў дапаможнай дакумэнтациі ды FAQ-ах адпаведных сэрвісаў, і гэта, канечне ж, зойме некаторы час. Але, далібог, лепш гэта зрабіць цяпер, пакуль няма стрэсу і няма куды съпяшаца. Так вы эканоміце час, які вам давядзеца патраціць у выпадку, калі смажаны певен такі дзёйбуне ў задніцу і зробіць вашую рэакцыю на проблемы хуткай і эфектыўнай.

Складзіце прыярытэтны сьпіс вашых камунікантаў, якіх варта папярэдзіць пра тое, што адпаведны элемэнт сеткавай ідэнтычнасці ўжо ня ваш, і пазначце, якім чынам найлепш гэта зрабіць. Падказка: у бальшыні выпадкаў эфектыўней выкарыстоўваць сродкі наўпроставай камунікацыі, а менавіта тэлефон ці асабісты контакт. Па-першое, вы забяспечваце дастаўку папярэджання непасрэдна ў мозг праз вуха (так надзейней), па-другое — у такім разе вы абапіраецся на сваю прыродную ідэнтычнасць (голос, абличча), і гэта будзе дадатковай гарантый для вашых камунікантаў, што гэта не правакацыя якаясьці

ці чыйсьці нядобры жарт.

Цяпер варта паўтарыць апісаныя дзеяньні для кожнага элемэнту ідэнтычнасці, і вы практична гатовыя сустрэць непрыемнасці і перамагчы іх. Для таго каб з гэтага атрымаўся Плян, засталося засвоіць некалькі пунктаў.

Пасыядоўнасць. Спачатку варта рабіць дзеяньні, скіраваныя на мінімізацыю нэгатыўных наступстваў і недапушчэнне пашырэння проблемы. І толькі пасыля гэтага можна прыступаць да «наступальнай фазы» — г.зн. спрабаваць адбіць захопленыя рахункі.

Як вярнуць нажытае непасільной працай? Універсальная адказу тут няма. Скажам, калі сагнаны рахунак — карпаратыўны, дык няма вялікай проблемы. Паведамляце адміну, і ён наводзіць парадак, а задно можа выявіць вінавата.

secondary email address — так бы мовіць, страхавачны адрас, празь які можна будзе вярнуць кантроль над новарэгістраванай скрынкай. Гэта добры, эфектыўны мэханізм. Сама лёгіка выкрадання і ўзломаў такая, што найчасцьцей атакуюць тывя рахункі, якімі найчасцьцей і карыстаецца. Так што ёсьць рэзон мець дзівэ скрынкі, напрыклад, рэгіструеце спачатку адрас example_save@gmail.com, потым example@gmail.com, пры рэгістрацыі якога ўказваецца example_save у якасці страхавачнай. Тады для паўсядзённых патрэбаў выкарыстоўваецца example@gmail.com, а example_save@gmail.com застаецца гарантый таго, што ў выпадку згону асноўнай скрынкі, вы зможаце вярнуць кантроль над ёй.

Варта адзначыць LiveJournal — тамтэйшая схема рэгістрацыі ўключае 2 кантрольных паштовых адрасы, што падвышае надзеінасць.

У платных сэрвісах, калі іншыя мэханізмы не спрацавалі ці адсутнічаюць, можна паспрабаваць дамагчыся вяртання кантролю, звязаны ў адміністрацыю адпаведнага рэсурсу з доказамі таго, што вы менавіта той чалавек, які ажыццяўляў плацяжы (картка ці банкаўскі рахунак, з якога адпраўляліся гроши, зарэгістраваны на ваше імя).

У некаторых выпадках выкарыстоўваючы схемы з кантрольнымі пытаннямі, адказы на якія вы

згоны элемэнтаў сециўнай ідэнтычнасці — штука, на жаль, даволі банальная

тых. У выпадку публічных інтэрнэт-сэрвісаў сітуацыі могуць адрознівацца. Найчасцьцей рахунак рэгіструеца з указаным паштовай скрыні, на якую потым можна «скінуць» пароль, з дапамогай функцыі накшталт reset password. І гэта ёсьць найбольш распаўсюджаным рэцэптам вяртання. Для саміх паштовых скрыніў падчас рэгістрацыі могуць прапаноўваць увесці

таксама ўводзіце падчас рэгістрацыі. У сэрвісах, звязаных з грошовымі справамі, падыход можа быць грунтоўнейшы, і там служба падтрымкі пасыля вашай скаргі можа паспрабаваць звязацца з вамі offline, каб пераканацца, што вы сапраўды законны ўладальнік. Могуць спатрэбіцца фота ці сканы дакумэнтаў.

Падсумоўваючы, магу прапанаваць адматаць на колькі абзораў

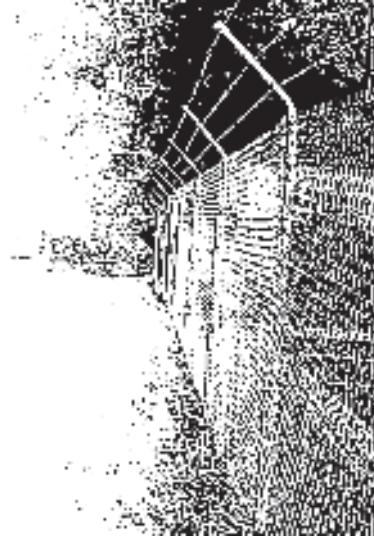
назад: «складзіце сыпіс рахункаў... Да кожнага дадайце крыху даведкавай інфармацыі: як заблякаваць, як зъмяніць рэковізыты...» — гэта інтэрнэт, і тут ад вас чакаюць прачытацьня і разуменя асноўных мэханізмаў працы тых сэрвісаў, якімі вы хочаце карыстацца.

Як заўважыць, што за вашымі камунікацыямі хтосьці падглядае?

Гэта праблема мае генэтычную роднасць з праблемай згону — хтосьці авалодаў доступам да вашых рахункаў сеціўных сэрвісаў. Адрозненне ў тым, што гэта невядомая персона не спрабуе пазбавіць доступу вас. Яна спрабуе захаваць факт свайго доступу ў таямніцы, каб сачыць за вашымі дзеяннямі. На жаль, мэханізмы, якія б дазвалялі кантраляваць, хто і адкуль атрымлівае доступ да вашых рахункаў, забясьпечаныя далёка не бальшыней сэрвісаў. З прыемных выключэнняў можна адзначыць гуглаўскую пошту — звязрніце ўвагу на надпіс «Last account activity: ***». Details» («Апошнія дзеянні з рахункам: ***». Дадатковая інфармацыя) унізе старонкі адчыненай gmail скрынкі. Клацнуўшы на гэту самую «дадатковую інфарма-

цыю», можна атрымаць сыпіс сэсій доступу, г.зн. зь якога IP-адрасу, у які час і якім способам ажыццяўляўся доступ. Нават простираючыся за звычку занатоўваць час працы з поштай і параўноўваючы яе з гэтым сыпісам можна даволі эфектыўна адсочваць несанкцыянаваны доступ. Можаце таксама правяраць IP-адрасы з дапамогай, напрыклад, сэрвісу http://www.maxmind.com/app/locate_ip, які пакажа геаграфічную прыналежнасць і правайдэру.

У сярднім жа выпадку давядзеца прысьці да высновы, што сродкаў адсочваць тых, хто, магчыма, адсочвае вас, няма. Аднак гэта не азначае, што нашая справа безнадзейная. Падглядае — звычайна гэта азначае, што зламысьнік завалодаў рэковізытамі ўваходу ў ваш рахунак (паролем). Лягічна падумаць, што калі вы пароль зъменіце, яму давядзеца ізноў паклапаціца пра авалоданне новымі рэковізытамі. OK, зна-

чица так і варта рабіць — рэгулярна мняцце паролі. Канечне, існуе імавернасць, што зламысьнік дыспануе сродкамі, якія дазволяюць яму стырыць і новыя рэковізыты, у выпадку, напрыклад, калі яму ўдалося ўсталяваць на ваш кампютар праграму-шпіёна. Аднак гэта ўжо асноне пытаньне — скажам так, электроннай гігіены вашага кампутара і асьцярожнасці ў абыходжаньні.

Апроч таго, для камунікацыяў высокай канфідэнцыйнасці выкарыстоўвайце шыфраваныне. Да пусцім, вашая скрынка праглядаецца, але вы шыфруеце важныя паведамленні з дапамогай PGP ці GPG — паколькі гэты працэс звязлівіцца вонкавым у дачыненьні да скрынкі, то зламысьнік нічога ня зможа з гэтым зрабіць. Ён будзе бачыць вашыя лісты, але ня зможа іх чытаць.

Апісаныя вышэй альгарытмы пасутоць таксама і да іншых сітуацый: напрыклад, выкраданьня/гублянья ноўтбуку ці важнай флэшкі — папросту дапускайце, што такое можа здарыцца (а чаму не?) і паклапаціцеся, каб вы былі да гэтага готовыя: павінна быць рэзэрвовая копія ўсёй важнай інфармацыі, небясьпечная і канфідэнцыйная інфармацыя мусіць захоўвацца ў зашифрованым выглядзе. Для апошняга вам пэўна падыдзе truecrypt (браць тут: www.truecrypt.org).

Добра гэта электроннага здараўя, зямляне! ■

ГЭТА ЦІКАВА

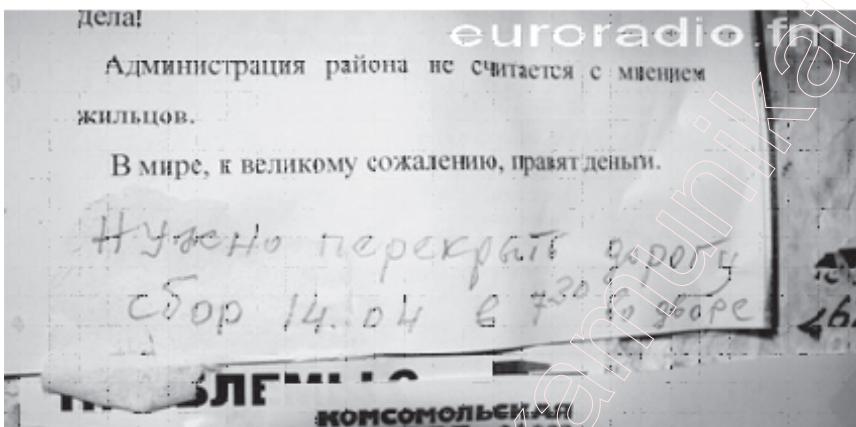
Сучасныя тэхнічныя дасягненні адкрываюць ня толькі шырокія магчымасці для камунікацыі паміж грамадзянамі, але і ствараюць небяспеку страты сродкаў ідэнтыфікацыі асобы. У выпадку зь Беларусіяй для карыстальнікаў Інтэрнэту ўяўляюць небяспеку як кібер-злачынцы, так і прадстаўнікі пэўных спэцслужбаў, што западозрілі вас у якой-небудзь антыўрадавай дзеянасці. Так ці інакш, каб не панесці сур'ёзныя іміджавыя альбо матэрыяльныя страты, часам мэтазгодна быць параноікам.

У гісторыі незалежнай Беларусі рэзанансных справаў Інтэрнэт-крадзяжу яшчэ не было. Але ў тых жа ЗША ахварамі сеціўных злачынцаў становіцца прыкладна 10 млн. амэрыканцаў штогод. Усплеск крадзяжу пэrsональных дадзеных праз Інтэрнэт звязаны з павелічэннем колькасці людзей, што карыстаюцца онлайнавымі паслугамі. Так, у 2004 годзе выдаткі на пакупкі праз Інтэрнэт дасягнулі \$65 млрд. Злачынцы карыстаюцца атрыманымі ў выніку супрацьпраўных дзеянняў асабовымі дадзенымі даверлівых юзэраў (ініцыялы, дата і месца нараджэння і г.д.), напрыклад, для таго, каб праз кол-цэнтар банка атрымаць інфармацыю пра пін-код карткі. Адна з найбольш пашырных формаў тэхнічна прасунутага махлярства вядомая пад назвай "фішынг" ("phishing" — знароочыста няправільна напісаное слова fishing, "рыбалка"). Зламысьнікі імітуюць сайты, спасылкі, ці электроннапаштовыя адресы банкаў, сеціўных крамаў, іншых установаў, з разылкам на тое, што ахвяра, не зразумеўшы, з кім асамрэч мае справу, увядзе ці адашаў свой пароль, фактычна, аддаўшы ў руکі злодзею.

Бяз нас, альбо Некалькі прыкладаў нізвой актыўнасці

**Пакуль улады і апазыцыя рыхтаваліся да выбараў, не-
фармальная грамадзкія групы спрабавалі стыхійна зма-
гацца за свае права.**

Юлія Сівец

<http://belapan.com>

Лямэнтациямі адносна жыцця беларусаў у нейкім паралельным ад трэцяга сэктару, палітычных партый і ўладаў съвіце цяжка кагосці зьдзівіць. Яшчэ філёзаф Валянцін Акудовіч пісаў у сваім эсэі “Бяз нас”, што “калі б ня колькі палітычных перадачаў на дзяржаўным радыё і тэлебачанні, дык сёньня мала б хто ведаў, што ў Беларусі, акрамя проста беларусаў, ёсьць яшчэ нейкія “сапраўдныя” беларусы. Тое самае можна сказаць пра ўсе нашыя публічныя акцыі (мітынгі, шэсцьці, пікеты, перформансы, графіці...), якімі мы ўжо зь дзесяць гадоў бавім выключна сябе”.

У чэрвенскім аптытанні НІСЭПД на пытаныне, палепшышца ці пагоршышца жыццё пасля сыходу з пасады презыдэнта А. Лукашэнкі, амаль 35% рэспандэнтаў адказалі, што застанецца такім

самым. Такія вынікі сведчаць пра тое, што грамадзтва не давярае ні тым, ні іншым. І ў адказ на такое “бязъвер’е” спрабуе разылічваць на свае сілы.

ГІСТОРЫЯ ПЕРШАЯ: ГАСТАРБАЙТАРЫ

“А што, у нас ужо зьявіліся кандыдаты?” — шчыра зьдзіўляліся гастарбайтары, едучы ў цягніку “Масква—Брест”. На той момант аб сваіх прэзыдэнцкіх амбіцыях заявіла чалавек пяць.

Гастарбайтары вярталіся ў не-вялікі горад Калінкавічы, што ў Гомельскай вобласці. “А ў нашым горадзе амаль усе мужчыны ездзяць на заробкі, бо іншай працы няма”, — апавядалі працаўнікі. Адзін з іх — былы выкладчык, якому надакучыла зарабляць 50 дзяляраў. Другі — фэрмэр, якому трэба аддаваць гроши дзяржаве.

Тая праста абраўвалася яго, аштрафаваўшы за нібыта браканьеўства на сваіх, выкапаных уласнаручна, вадаёмах. І абодва гастарбайтары ня любяць існуючу юладу. Абодва не задаволеныя, што ня могуць працаваць у сваёй краіне. Абодва згодныя на барацьбу. “Мы не залежым ад беларускіх уладаў, гроши нам плацяць у іншай краіне. Таму, калі што...” — заяўлялі будаўнікі.

Нейкай афіцыйнай структуры ў выглядзе грамадзкага аб’яднання ў гастарбайтараў-беларусаў няма. Аднак стасункі ўнутры дадзенай групы нечым нагадваюць арганізацыі ўзаемадапамогі, распаўсюджаныя падчас Першай сусветнай вайны. Такія арганізацыі называліся “таварыствамі для помачы”. Самае вядомае з іх, у якім браў удзел Максім Багдановіч, — Беларускае таварыства для помачы пацярпейшым ад вайны, створанае

*афіцыйнай структуры ў выглядзе
грамадзкага аб'яднання ў
гастарбайтараў-беларусаў няма.
Аднак стасункі ўнутры дадзенай
групы нечым нагадваюць арганізацыі
ўзаемадапамогі, распаўсюджаныя
падчас Першай сусветнай вайны*

ў красавіку 1915 году ў Вільні. А ў верасьні 1915 году — і ў Менску. “Перш за ўсё камітэт падбаў абытое, каб даць які прытулак і кавалак хлеба бежанцам, бо шмат хто з іх не меў нават гэтага. (...) Асаблівую ўвагу камітэт звязрнуў на так званую трудавую помач, дбаючы, каб знайсці бежанцам яку-колечы працу”, — пісаў Максім Багдановіч у газэце “Дзяньніца” ў 1916 годзе. Акрамя грашовай і працоўнай дапамогі, таварыства ладзіла так званыя “курсы для навукі”, падчас якіх бежанцы вучыліся правільна ўтрымліваць “сады, гароды і чпол”. І ў дадатак, Беларускае таварыства для помачы арганізоўала культурніцкія мерапрыемствы: паказ батлейкі, елку на Каляды і г.д.

Зразумела, нефармальная групы гастарбайтараў — гэта ня тое ж самае, што камітэты самапомачы. Разам з тым, некаторыя далёкія рысы падабенства ўбачыць можна. Напрыклад, будаўнікі, што працуюць у той жа Маскве, аб'ядноўваюцца па прынцыпе зямляцтва. Менавіта ў Рәсей, як гэта ні дзіўна, гастарбайтары пачынаюць досьць дакладна ідэнтыфікацію сябе з беларусамі і адчуваюць сваю нацыянальную прыналежнасць. “Паміж пяскоў Эгіпецкай зямлі”, — пачаў дэкламаваць верш М. Багдановіча адзін з будаўнікоў, пачуўшы маю беларускую мову.

Акрамя аб'яднаўчай функцыі нефармальная групы гастарбайтараў скіраваныя на ўзаемадапамогу і каардынацыю. “Я перадаю грошы сваякам працоўных, калі тыя ня могуць прыехаць”, — апавядваў брыгадзір, што працуе ў Маскве.

Хутчэй за ўсё, самі гастарбайтары нават не згадваюцца, што ўнутры іхнай неструктураванай суполкі існуюць зародкі грамадзкае арганізацыі. Разам з тым, падобныя прыклады съведчаць пра тое, будаўнікі на сваім уласным жыцьцёвым досьведзе, інтуітыўна прыйшлі да высновы, што свае праблемы можна вырашыць разам. І для разумення гэтага ім ня трэба ні вучыцца на магістарскіх праграмах, ні наведваць сэмінары, фінансаваныя замежнымі фондамі.

**ГІСТОРЫЯ ДРУГАЯ I
ТРЭЦЯЯ: У ЗМАГАНЬНІ ЗА
ЭКАЛЁГІЮ**

Улетку ў Лідзе, Гомелі, Менску пэрыядычна ўспыхвалі стыхійныя грамадзкія пратэсты. Грамадзянне

пабудаваць за 350 мэтраў ад найбліжэйшай вёскі і за 800 мэтраў ад жылога мікраараёну. Сытуацыю ўскладніла яшчэ і тое, што паблізу гэтага самага мікраараёну знаходзіцца завод “Оптык”, а недалёка ад вёскі — ачышчальныя пабудовы, трубы якіх акурат выходзяць да сельскіх гародаў.

“Тутака будзе апрацоўвацца каля 200 тонаў салінай кіслаты ў год. Нейкая аварыя — і ўсё, нас праста змые гэтай кіслатай”, — упэўненыя жыхары Ліды. Хаця мясцовыя ўлады запэўніваюць, што шкоды ад заводу ня будзе.

Экалягічныя акцыі ў Лідзе ініцыявалі звычайнія грамадзяне. Спачатку — збор подпісаў і напісаныя скаргаў у розныя інстанцыі. Пасля — цэлы мітынг. Між іншым, пад патрабаваннем да ўладаў скасаваць рашэнне аб будаўніцтве завода падпісалася больш за дзьве тысячы чалавек. Наколькі гэта дасыць плён — невядома. Да вялікага жалю, у пасёлку Дружны Пухавіцкага раёну, дзе людзі вельмі актыўна і супольна выступалі супраць будаўніцтва завода па вытворчасці пэстыцыдаў, прадпрыемства ўсё ж такі было пабудаванае. Адсутнасць перамогі ў дадзеным выпадку — прыкры момант. Але ў згаданых выпадках важным ёсьць тое, што зьяўля-

*нашымі публічнымі акцыямі
(мітынгамі, шэсцяці, пікетамі,
пэрформансамі, графіці...) мы бавім
сябе ўжо зь дзесяць гадоў*

выказваліся супраць будаўніцтва заводаў і новабудоўляў.

Першая хвала працяглілася па Лідзе. Урайцэнтры нават прайшоў стыхійны мітынг. Жыхары Ліды пратэставалі супраць будаўніцтва завода са шкоднай вытворчасцю. “Гэты завод не прынясе нам нічога добра, акрамя хваробаў”, — скандзіліся грамадзяне журналістам. Гаворка ідзе абы будаўніцтве завода гарачага ацынкавання металаканструкцыяў. Прадпрыемства мясцовыя ўлады вырашылі

факты самаарганізацыі грамадзтва і актыўных узаемасувязяў людзей (што съведчыць пра фармаваныя сацыяльнага капиталу). Грамадзянне без умяшальніцтва дзяржавы супольна пачынаюць змагацца за вырашэнне грамадзка важных праблемаў.

Падобная гісторыя здарылася і ў Гомелі. Што праўда, у дадзеным выпадку гамяльчане дзякуючы сваёй актыўнасці нават адваявалі ў мясцовых уладаў права на экалё-

гію. А праблема заключалася ў тым, што ў адзін цудоўны дзень жыхары ДОКаўскага пасёлку, які знаходзіцца ў Навабеліцкім раёне абласнога цэнтра, даведаліся пра будаўніцтва побач зь імі завода па вытворчасці пліты МДФ/ХДФ. Насельніцтву пасёлку і так не пашэнціла: за 70 мэтраў ад жылых дамоў тут знаходзіцца дрэвалерапрацоўчы камбінат (адсюль, дарэчы, і неафіцыйная назва жылога сэктара – ДОКаўскі). Хаця санітарная зона для завода складае 300 мэтраў. “З вокнаў маёй кватэры акурат бачная транспартная прададная завода”, “Увесь дым ідзе ў нашыя кватэры, бо труба для адкідаў прадуктаў вытворчасці знаходзіцца ніжэй за апошні паверх 9-павярховіка”, – расказвалі пра сваё жыццё поблізу дрэвалерапрацоўчага камбінату докаўцы.

Таму навіна пра будаўніцтва дадатковай шкоднай вытворчасці на тэрыторыі дрэвалерапрацоўчага камбінату выклікала хвалю незадаволенасці. Жыхары началі зьбіраць подпісы, патрабаваць пра вядзення грамадзкіх слуханняў і пагражанаць пікетамі. Як і ў выпадку з Лідай, мясцовыя ўлады казалі, што шкоды заводу прыносяць ня будзе. Маўляў, выкіды брудных рэчываў будуть у межах нормы. Аднак грамадзяне не паверылі. «Для працы з плітой выкарыстоўваючыя далёка не бяскрыўдныя кампанэнты, напрыклад, карбамідафармальдэгідныя смолы», – напісалі ў сваім лісце гамяльчане. Даکумэнт адправілі ў аблвыканкам і Адміністрацыю прэзыдэнта. Для ведама: фармальдэгід унесены ў сьпіс канцэрагенных рэчываў, якія падвышаюць магчымасць узынікнення зляякасных новаўтварэнняў. Пад лістом падпісалася больш за 650 чалавек. Пасля некалькіх месяцаў пратэсту грамадзянаў было прынятае рашэнне аб пераносе завodu ў іншое месца.

Адваявалі сваё права на экалёгію і жыхары вуліцы Прытыцкага ў Менску. Самаарганізаўшыся і аб'яднавшыся, грамадзяне змаглі спыніць будоўлю. На думку жыхараў дома №48 па вуліцы Прытыцкага, новабудоўля закрыла б палову іх дома. А акрамя таго, пастав-

іла б пад пагрозу абавалу цэлы будынак: дом знаходзіцца на ўзыншы, а пад ім праходзіць лінія мэтро. Дадатковая вага магла б спракаваць абавал.

Сто ініцыятыўных грамадзянаў – жыхароў дома №48 – выходзілі пратэставаць на вуліцу, а таксама пісалі звароты ў Адміністрацыю раёну і Адміністрацыю прэзыдэнта. Вынік барацьбы – будоўля прыпыненая.

ЗАМЕСТ ВЫСНОВЫ

Падобных гісторыяў самаарганізацыі жыхароў пэўных раёнаў

можна прыгадаць про ёму. Да грамадзкіх арганізацый такім ініцыятывам яшчэ далёка. Аднак разам з тым, такія прыклады акурат паказваюць гарызантальныя сувязі паміж грамадзянамі, якія супрацьстаяць празмернаму ўмяшальніцтву дзяржавы ў жыццё грамадзянаў. А гэта, у сваю чаргу, таксама рабіць унёсак у пабудову грамадзянскай супольнасці і назапашваньне сацыяльнага капіталу. На сёньняшні момант, калі назіраецца пэўны крызіс грамадзкіх інстытутаў, што выяўляецца ў адсутнасці салідарнасці сярод НДА і грамадзкіх актывістаў, адсутнасці магчымасці паўнавартаснай самарэалізацыі ў сацыяльнай і палітычнай прасторы, самы час зъявярнуць увагу на такія прыклады нізавой актыўнасці. ■

МЕРКАВАНЬНЕ ЭКСПЭРТА

Віктар Чарноў, палітоляг

Грамадзянская супольнасць як своеасаблівая якасць стасункаў паміж грамадзянамі ўзынікае спонтанна, незалежна ад волі асобых лідэраў, ці асобых арганізацый. З другога боку, па меры гісторычнага разьвіцця, тое, што раней ўзынікала выключна спонтанна, цяпер узынікае і шляхам пэўнага метапакладання. Калі мы ведаем, што такое грамадзянская супольнасць, як яна ўзынікае, якія неабходныя для гэтага перадумовы, то фармаванье грамадзянскай супольнасці можа ісці нашмат хутчэй. Такім чынам, сёньня значна павялічваецца доля съядомасці ў фармаванні і разьвіцці грамадзянскай супольнасці. Важнае значэнне мае стварэнне спрыяльных умоваў для разьвіцця грамадзкіх аб'яднанняў і іншых некамэрцыйных структураў з боку дзяржавы. А таксама роля саміх лідэраў аўтаданніяў.

Менавіта такія рэчы, як супрацьўніцтва, узаемадапамога, салідарнасць, давер, пачуцьцё грамадзянскага абавязку, нельга стварыць мэtaskіравана, пад прымусам. Гэта ўзынікае шмат у чым спонтанна, але пры садзейнічанні актыўных грамадзян.

Прыведу прыклад тыпова грамадзянскай акцыі. Увесень 2009 г. некалькі мэдыкаў стварылі нефармальную ініцыятыву па барацьбе з грыпам, які ўнёс тады нямала жыццяў. Яны праз Інтэрнэт прыцягнулі ўвагу грамадзянскай супольнасці да гэтай вострай на той момант праблемы і літаральна прымусілі чыноўнікаў варушыцца і шукаць гроши на імпартныя лекі. Аднак ніхто не прымушаў мэдыкаў ствараць такую ініцыятыву. Яна ўзынікла, што называецца, зынізу. Людзі проста началі паводзіць сябе ня толькі прафэсійна, але і як грамадзяне, паказваючы ўсім прыклад сапраўднае грамадзянскасці.

Для таго, каб падобных ініцыятыў стала шмат, систэмнай працы грамадзкіх лідэраў недастатковая. Тут патрэбнае паступовае нарочыванье спонтанных практик грамадзянскага ўцягвання ў грамадзкія і палітычныя працэсы. У такім разе будуть паступова складвацца традыцыі грамадзянскай актыўнасці, добрахвотнай супрацьцы, даверу і салідарнасці грамадзян. І тады сапраўды ўзынікае новая якасць пад назвай грамадзянская супольнасць. ■

На альтэрнатыўной службе безъ пераменаў

Беларусь зьяўляеца краінай, у якой цяпер ідзе “вайна” за права грамадзян, якім на- дышоў час службы ў войску, праходзіць гэ- ту службу на альтэрнатыўной падставе.

<http://racyja.com>

Алесь Яўсеенка

Альтэрнатыўная (пазавайско-авая) служба зьяўляеца асаблівым відам дзяржаўнае службы і ўяўляе сабой грамадзка карысную дзейнасць. Альтэрнатыўная служба не звязаная са службай ва Ўзброеных сілах і іншых фармаваньнях, камплектаваных зь ліку асобаў прызыўнога кантынгенту, у якіх перадугледжанае прыніцып вайсковае прысягі, нашэнне, прымяненьне зброі, ці непасрэдны ўдзел у вытворчасці і аблуговуваць зброі, баявых прыпасаў і баявой тэхнікі.

Альтэрнатыўная служба мае на мэце выкананьне грамадзянскага абязяжку перад грамадзтвам і не павінная насіць харктар пакарання, прыніжэння гонару і годнасці.

Грамадзяне, якія падлягаюць прызыву на сапраўдную вайсковую службу і маюць жаданьне выконваць абязяжкі альтэрнатыўнае службы ў сваіх краінах, звязтаюцца з заявай у органы, якія займаюцца прызывам. У заяве ўказваюцца падставы, на якіх яны просяць замяніць вайсковую службу на альтэрнатыўную.

Калі адаптаваць умовы прызыва на альтэрнатыўную службу для нашае краіны, то можна было б

сказаць, што максымальны ўзрост для прызыва на альтэрнатыўную службу не павінен перавышаць 27 гадоў. Грамадзяне, якія пройдуць альтэрнатыўную службу, павінны быті б стаяць на ўліку ў ваенкаматах да дасягнення 50-гадовага ўзросту, і гэтыя грамадзяне не павінны быті б падпадаць пад прызыў на вайсковую службу ці ваенныя зборы ў мірны час. Але наша рэчаіснасць крыху іншая.

Правы нашых грамадзян на альтэрнатыўную службу закладзены ў арт. 57 нашае Канстытуцыі, дзе, у прыватнасці, гаворыцца: “Парадак праходжання вайсковай службы, падставы і ўмовы вызвалення ад вайсковай службы ці замена яе альтэрнатыўнай вызначаюцца законам”. На жаль, права грамадзян на альтэрнатыўную службу на гэтым і заканчваюцца, бо, як высьвятляеца, у нашай краіне адсутнічае закон аб альтэрнатыўнай службе, на які ідзе спасылка ў вышэйзгаданым артыкуле Канстытуцыі. Праз тое, што насамрэч наша Канстытуцыя ўводзіць у зман наших грамадзян правам на альтэрнатыўную службу, гэтыя ж даверлівия грамадзяне і пакутуюць, бо іх у судовым парадку прыцягваюць да крымінальнай адказ-

насці за ўхіленье ад праходжання вайсковай службы. Сёлета толькі ў Гомелі разглядаліся дзіве крымінальныя справы, дзе грамадзян прыцягвалі да крымінальнай адказнасці за тое, што яны, у адпаведнасці з арт. 57 Канстытуцыі РБ, прасілі замяніць вайсковую службу на альтэрнатыўную. Так, напрыклад, Яўген Якавенка за свае пацыфіцкія перакананыні судом Цэнтральнага раённага суда Гомеля 04.06.2010 быў асуджаны па ч. 1 арт. 435 Крымінальнага кодэкса РБ на 1 год абмежавання волі (пазней ён быў амніставаны). Ня меней нацярпеўся за сваё права на альтэрнатыўную службу і Зыміцер Смык, які па рэлігійных перакананьнях ня можа браць у руку зброю (ён нават быў згодны, каб альтэрнатыўная служба была дадзеная яму большай па тэрміне, чым служба ў войску). Грамадзяне фактычна нясуць адказнасць за тое, што дзяржава (дзяржаўныя службоўцы) не выконваюць сваіх абязяжкаў, таксама вызначаных Канстытуцыяй, арт. 59 якой гаворыць, што дзяржава абязяданая прымаць усе даступныя ёй меры для поўнага ажыццяўлення правоў і свабодаў грамадзянаў РБ, а дзяржаўныя органы, службовыя і

іншыя асобы, якім даверанае выкананыне дзяржаўных функцый, абавязаныя ў межах сваёй кампэтэнцыі прымасць неабходныя меры для ажыццяўлення і абароны правоу і свабодаў асобы. Арт. 58 Канстытуцыі съцвярджае тое, што ніхто ня можа быць прымушаны да выканання абавязкаў, не перадугледжаных Канстытуцыяй, ці да адмаўлення ад сваіх правоў. На справе атрымліваецца, што праз суд грамадзян прымушаюць адмаўляцца ад свайго права на альтэрнатыўную службу. Нельга не задацца пытаньнем аб ролі правасудзьдзя пры разглядзе справаў, звязаных з правам на альтэрнатыўную службу, бо ў адпаведнасці з арт. 137 нашае Канстытуцыі – яна, Канстытуцыя, валодае найвышэйшай юрыдычнай сілай і ў выпадку разыходжання закону, дэкрэту, або ўказу з Канстытуцыяй дзейнічае Канстытуцыя. Па логіцы рэчаў, калі ў Канстытуцыі ёсьць права на альтэрнатыўную службу, але няма закону аб альтэрнатыўной службе, то нельга прысягваць да крымінальнай адказнасці грамадзянаў за патрабаваныне забяспечыць ім права замены вайсковай службы на альтэрнатыўную.

Безумоўна, нашыя дзяржаўныя службоўцы знаёмыя з досьведам іншых краінаў Эўропы па забяспечаныні сваім грамадзянам права на альтэрнатыўную службу. Там таксама ёсьць судовыя працэсы, звязаныя з гэтым правам, але ў гэтых справаў зусім іншая праблематыка. Напрыклад, да камітэту па правах чалавека Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, сябрам якой зьяўляецца і Беларусь, была дадзеная справа, куды зъяўрнуўся грамадзянін Францыі Фрэдэрік Фуэн. Сутнасць яго праблемы ў tym, што ён, праціўнік вайсковай службы па перакананыні, быў наўкананы для праходжання грамадзянскае службы ў нацыянальны прыродны запаведнік. Праз год пасля праходжання альтэрнатыўнае службы ён пакінуў яе, абронтуваўшы гэта tym, што п. 6 арт. 116 Кодэксу нацыянальнае службы мае дыскрымінацыйныя характеристы, бо па ім альтэрнатыўную службу грамадзяне павінны праходзіць на працягу двух гадоў, у той час як вайсковая служба не перавышае аднаго году.

Тое, што наша краіна дагэтуль мае закону аб альтэрнатыўной службе, – цалкам віна нашага ўраду і наших заканадаўчых орган-

наў, і ў іх трэба спытаць, дзе гэты закон. Яшчэ ў далёкім 1999 годзе, 16 кастрычніка, у Санкт-Пецярбургу была прынятая Пастанова № 14-11 міжпарламэнтская асамблея дзяржаваў – удзельніцаў Саюзу нацыяў Незалежных Дзяржав, Пастанова аб мадэльным законе “Аб альтэрнатыўнай (пазавайсковай) службе”. Гэты закон быў падпісаны старшынём рады Асамблеі Ягорам Строевым. Названы закон утрымлівае 32 артыкулы, размешчаны ў 5 раздзялах. У асноўным гэтым законам праходжанье альтэрнатыўнае службы магло быць забяспечана, у далейшым ён мог быць удасканалены ў адпаведнасці з беларускім заканадаўствам, але на працягу 11 гадоў нічога зроблена не было, цягам гэтых 11 гадоў людзей судзілі як крымінальных злачынцаў, ім пасвалі жыцьцё і лёс. Хто будзе несыць за гэта адказнасць?

Спакой, прагрэс, правы чалавека непарыўна звязаныя міжсобу, нельга дасягнуць якой- небудзь з гэтых мэтаў, зневажаючы астатнія. Свабода перакананняў у шэрагу зь іншымі грамадзянскімі правамі зьяўляецца палітычнай гарантый магчымасці эфектыўнае абароны сацыяльных правоў. ■

Хілары Клінтан — пра грамадзянскую супольнасьць

Тры найважнейшыя элемэнты свабоднай нацыі — прадстаўнічы ўрад, рынак, які добра функцыянуе, і грамадзянская супольнасьць — зъюляюца неабходнымі для разьвіцця нацыі, яе прагрэсу і росквіту.

Ніводная дэмакратыя не зъюляеца дасканалай. (...) Таму што, зрэшты, дэмакратыя базуеца на досьведзе і рашэннях жывых людзей. Але рэальныя дэмакратычныя систэмы прызнаюць неабходнасьць кожнага з вышэйадзначаных элемэнтаў свабоднай нацыі. І дэмакратычныя дзяржавы, якія ўмацоўваюць гэтыя трох сэгмэнты грамадзтва, могуць прадставіць свайму народу выдатныя вынікі.

Я хацела б засяродзіцца на адным з трох элемэнтаў разьвіцця нацыі — грамадзянскай супольнасьці. Зазвычай рынакавая эканоміка і палітыка атрымліваюць больш увагі, але грамадзянская супольнасьць зъюляеца такім жа важным чыннікам. Яна ўпывае як на разьвіццё дэмакратычнага кіраванья, так і на агульны росквіт краіны.

У большасці краінаў ёсьць актыўісты, арганізацыі, суполкі, пісьменнікі і журналісты, якія працујаць з дапамогай мірных сродкаў, каб заахвочваць урад да пазытыўных зъменаў. Вядома, на ўсе гэтыя арганізацыі або асобныя людзі працујаць аднолькава эфектыўна, да таго ж яны прадстаўляюць шырокі спектар меркаванняў. І, як асоба, што працеваала і ў грамадzkім сэктары, і ва ўрадзе, я

vedаю, што часам складана знайсьці з НДА агульную мову, калі ты прадстаўляеш урад.

Але я мае значэння, якая асноўная мэта: удасканаленне закону, зъмяншэнне колькасці злачынстваў, чыстае паветра, сацыяльная справядлівасць, абарона правоў спажыўцоў ці разьвіццё прадпрымальніцтва ды інавацыяў. Грамадзтва рухаеца наперад, калі ініцыятыўныя групы насельніцтва маюцьмагчымасць трансфармаваць агульныя інтарэсы ў супольныя дзеянні, якія служаць агуль-

навіта актыўісты дапамаглі ўстановіць дэмакратыю. Яны хутка зразумелі, што зъюляюца часткай больш шырокай барацьбы за права чалавека, за годнасьць чалавека і за чалавечы прагрэс.

Грамадзянская супольнасьць адыгрывае важную ролю ў выяўленыні і ліквідацыі несправядлівасці, якая на працягу ўсёй нашай гісторыі аддзяляла нашу нацыю ад прынцыпаў, на якіх яна была заснаваная. Зрэшты, менавіта грамадзянская супольнасьць падаравала нам абаліцыяністашу,

якія змагаліся са злом рабства; суфражыстак, якія змагаліся за права жанчынаў; дэмантрантаў, якія ладзілі маршы свабоды з патрабаваннямі расавай роўнасьці; саюзы, што адстойвалі працоўныя

правы, і спэцыялістаў па ахове наўакольнага асяродзьдзя, якія працеваалі ў галіне абароны нашай плянэты і клімату.

Я пачала сваё прафесійнае жыццё ў грамадзянской супольнасьці. НДА, у якой я працеваала — Фундацыя абароны дзяцей — дапамагала пашырыцьмагчымасцьі атрымання адукцыі дзецемі зь бедных сем'яў і дзецемі-інвалідамі, а таксама спрабавала вырашыць праблемы, з якімі сутыкаюцца маладыя людзі ў турме.

Безумоўна, я шчыра скажу, што нашая праца не зъмяніла погляды амэрыканскага народу і не перафармавала наш урад за адну ноч. Але калі такая дзейнасьць ажыццяўляеца па ўсёй краіне сотнямі, а то й тысячамі няўрадавых арганізацый, яна вядзе да рэальных доўгатэрміновых станоўчых зъме-

*У дваццатым стагодзьдзі рэпрэсій
супраць грамадзянскай
супольнасьці часта адбываліся пад
прыкрыццём ідэалёгіі*

най выгадзе.

Амэрыканская незалежнасьць была прадуктам нашай грамадзянской супольнасьці, якая мела “пепадпалітычны” характар. Злучаныя Штаты Амерыкі ўзьніклі толькі дзякуючы абмеркаванням, дыскусіі і грамадзянскай актыўнасьці. Мы былі проста людзі, першымі сталі нацыяй. А грамадзянская супольнасьць ня толькі дапамагла сфермаваць наш народ, але і паспрыяла разьвіццю ды ўзмацненню нашай дзяржавы ў будучыні. Менавіта прадстаўнікі грамадзянской супольнасьці былі першымі, хто прызнаў, што жыццё ў амэрыканскіх калёніях ня можа працягвацца без дэмакратычнага кіраванья. І пасля таго, як мы аддавалі нашу незалежнасьць, ме-

наў. Такім чынам, умацаваньне грамадзянскай супольнасці было адным з маіх прыярытэтаў на працягу ўсёй маёй публічнай кар'еры ў якасці першай лэдзі, сэнатаркі, а цяпер і дзяржаўнай сакратаркі. Я мела магчымасць працаўца са славацкім НДА. Я бачыла, як грамадзянскія суполкі Індый здолелі забясьпечыць самых абяздоленых жанчынаў новымі эканамічнымі магчымасцямі. Я дзівілася з таго, як невялікая група жанчын-актыўістак у Паўднёвой Афрыцы, па- чаўшы з нуля, стварыла супольнасць з 50 000 дамоў.

Паўночная Карэя — краіна, якая нават ня здольная пра- карміць свой народ — забараніла ўсе праявы грамадзкай дзейнасці. На Кубе і ў Беларусі грамадзкі сэктар працуе пад страшэнным цікам. Урад Ірану, пагарджаючы багатымі традыцыямі дзейнасці грамадзянскай супольнасці, парушае права шматлікіх грамадзкіх актыўістаў і проста людзей, якія хацелі быць пачутымі.

Існуе таксама яшчэ большая група дзяржаваў, дзе паступова ўзрастает цік на грамадзкія арганізацыі. За апошнія 6 гадоў 50 урадаў апубліковалі новыя абмежаваньні ў дачыненьні да НДА, і сьпіс краінаў, дзе грамадзянская супольнасць сутыкаецца з супрацівам, становіцца ўсё даўжэйшим. У Зімбабвэ, Дэмакратычнай Рэспубліцы Конга супраць асобных актыўістаў выкарыстоўваўся фізычны гвалт, каб запалохаць і прымусіць замаўчаць усю грамадзкую супольнасць. У мінулым годзе Эфіопія ўвяла шэраг новых строгіх правілаў у дачыненьні да НДА. Вельмі нямногія групы змаглі праісьці перарэгістрацыю ў гэтym новым кантэксце, у прыватнасці, арганізацыі, якія працу- юць над такімі вострымі проблемамі, як права чалавека.

У дваццатым стагодзьдзі рэпрэсіі супраць грамадзянскай супольнасці часта адбываліся пад прыкрыццем ідэалёгіі. З часу ж падзеньня камунізму большасць рэпрэсійных захадаў стала глумачыцца чыста палітычнымі прычынамі. І гэтая сітуацыя абумоўліваецца альтэрнатyной канцэпцыяй таго, як мусіць быць арганізава-

на грамадзства, — канцэпцыяй, якую дэмакратычныя краіны павінныя абвергнуць. Ідэя яе палягае на tym, што народ мусіць падпрадкоўваюцца свайму ўраду, а не ўрад — народу.

Увогуле, гэтая ідэя не выключае магчымасці стварэння грамадзянамі групаў, якія б дапамагалі іхнім супольнасцям развязваць сваю культуру ці нават падтрымліваць нейкія палітычныя ініцыятывы. Аднак ад гэтых арганізацыяў патрабуецца атрымаць ухваленые дзяржавы, а таксама служыць агульным інтэрэсам дзяржавы і яе кіраўніцтва.

Падумайце пра актыўістаў грамадзянскай супольнасці ва ўсім сьвеце, якія апошнім часам падвяргаліся ціску, цензуры, скасаваньням іхнага фінансавання, арыштам, пераследу і нават пакаранню съмерцю. Чаму яны перажываюць такія ганенны? Некаторыя з гэтых актыўістаў ня ўдзельнічалі ў палітычнай дзейнасці ўвогуле. Шмат хто з іх не спрабаваў умешвашца ў кіраваньне краінай, большасць праства дапамагала абяздоленым людзям, як, напрыклад, бірманскія актыўісты, што дапамагалі ахвярам цыклону "Наргіс", у выніку чаго іх пасадзілі за краты. Некаторыя актыўісты займаліся выкрыццем карупцыі, якую, па ўласных заявах ураду, дзяржава жадае выкараніць. Іх "злачынства" палягала на толькі на tym, ШТО яны рабілі, але яй на tym, што яны гэта зьдзяйснялі незалежна ад свайго ўраду. Гэтыя актыўісты займаліся tym, што мы б назвалі добрай справай, — аднак займаліся ёй без дазволу. Адмова грамадзянам у tym, каб яны маглі згуртавацца вакол вырашэння якой-кольвець важнай для ўсёй дзяржавы праблемы (аднак без уздзелу апошняй) — гэта парушэнне адной з фундамэнтальных каштоўнасцяў дэмакратыі.

Ідэя плюралізму зьяўляеца неад'емнай часткай нашага разумення таго, што такое дэмакратыя. Дэмакратычныя краіны прызнаюць, што ніводная інстытуцыя — ані дзяржава, ані нейкая палітычная партыя ці палітычны лідэр — не здолеет вырашыць усе праблемы, зь якімі мы сутыкаемся. І ў

залежнасці ад абставінаў і традыцый, грамадзянам патрэбная свабода працаўца ў адпаведнай галіне і прымаць свае ўласныя решэнні. Дэмакратыя ў розных краінах на можа і не павінна выглядаць аднолькава. Урады, сфермаваныя народам для народу, будуть выглядаць як людзі, якіх яны прадстаўляюць. Але мы ўсе прызнаем наяўнасць і важнасць гэтых адрозненняў: плюралізм на іх базеуцца. І таму, што цік на НДА зьяўляеца непасрэднай пагрозай плюралізму, ён таксама прадстаўляе сабой пагрозу для дэмакратыі.

Дэмакратычныя дзяржавы не баяцца свайго ўласнага народу. Яны прызнаюць, што грамадзяне мусіць мець свабоду зъбірацца разам, каб абараніць свае інтэрэсы ды агітаваць, нагадваючы такім чынам урадам, што яны атрымалі ўладу менавіта ад народу, якім кіруюць. Абмежаваньне свабоды асацыяцыяў дэмансцруе выключна страх незаконных лідэраў, якія адмаўляюць сваім грамадзянам у абароне, якой тыя заслугоўваюць. Напады на грамадзянскую актыўнасць і грамадзянскую супольнасць зьяўляюцца атакай на дэмакратыю.

Часам я думаю, што тыя лідэры, якія паводзяць сябе такім чынам, сапраўды лічаць, што яны дзейнічаюць у інтэрэсах сваёй краіны. Але такія лідэры пачынаюць раздуваць свае ўласныя палітычныя інтэрэсы, скажаючы інтэрэсы краіны, і пачынаюць верыць, што яны мусіць застацца ва ўладзе любой цаной, бо толькі яны здолеюць абараніць сваю краіну ад усялякай небяспекі. Неад'емнай часткай сапраўднай дэмакратыі зьяўляеца здольнасць палітычных лідэраў разумець, што палітычная ўлада мусіць зъмяніцца, і, якім бы інтэнсіўным на быў выбарчы пэрыяд, калі выбары адбыліся — паспрабаваць аўяднаць краіну, нягледзячы на ўсе палітычныя супяречнасці, мусіць той, хто быў сумленна і свабодна абраў народам.

У Злучаных Штатах, як і ў многіх іншых дэмакратычных краінах, атрымліваць гроши ды

гранты ад замежных дзяржаваў, калі дзейнасць арганізацыі ня звязаная з канкрэтнымі забаронамі (як, напрыклад, дзейнасць тэратычных групаў), зьяўляецца законным і прымальнym. Грамадзкім арганізацыям у нашай краіне не патрэбны дазвол ураду Злучаных Штатаў для атрымання сродкаў з-за мяжы. У сваю чаргу, замежная НДА актыўна дзейнічае ў Злучаных Штатах. Мы вітаем працу гэтых арганізацыяў і верым у тое, што яны робяць нашу краіну мацнейшай і паглыбляюць стасункі паміж Амэрыкай і астатнім светам. Менавіта з гэтых жа прычынаў ЗША выдзяляюць сродкі для замежных арганізацыяў

грамадзянскай супольнасці, якія ўдзельнічаюць у важнай працы ў сваіх уласных краінах. І мы будзем працягваць гэту практику і хапеці б больш супрацоўніцаў у дадзенай галіне зь іншымі дэмакратыямі.

Перасльед актыўістаў грамадзянскай супольнасці ды арганізацыяў — незалежна ад таго, змагаюцца яны за справядлівасць і закон, за некарумпаваны і адкрыты ўрад, за ахову здароўя насельніцтва, за бяспечнае навакольнае асяроддзе або за сумленныя выбары, — гэта ня толькі напад на людзей, якімі мы захапляемся, але і напад на нашыя асноўныя перакананыні. Таму калі мы абараняем

гэтых цудоўных актыўістаў, мы абараняем ідэю, якая была і застанецца неабходным складнікам посьпеху любой дэмакратычнай краіны. Так што стаўкі высокія ня толькі для іх, але і для нас.

У гэтым нумары часопіса “Асамблея” даклад дзяржсакратаркі ЗША “ГРАМАДЗЯНСКАЯ СУПОЛЬНАСЦЬ: ПАДТРЫМКА ДЭМАКРАТЫІ Ў ХХІ СТАГОДЗДЗІ”, прысьвечаны 20-м угодкам арганізацыі “Супольнасць дэмакратыяў”, падаецца са значнымі скарачэннямі. ■

другі сезон мультоў – на сایце 193.beingo.info

Каб Форум запрацаваў

Вядома, што праграма “Ўсходніе партнэрства” – праграма міждзяржаўная. Асноўныя яе мэты – палітычнае асацыяцыя і эканамічнае інтэграцыя краін-партнераў з Эўрапейскім звязкам. Гэта як бы праграма выраўнавання, калі найболей прасунутая ў эўрапейскім дачыненьні Украіна і найменш эўрапеізаваныя Азэрбайджан і Армэнія павінныя прайсці “перадпродажную” падрыхтоўку. Беларусь у гэтым шэрагу – на адмысловым рахунку: не зьяўляецца чальцом Рады Еўропы, не зьяўляецца чальцом СГА, адзінай з шасці краін-партнераў ў межах саюзных адносін з РФ, сёньня ў межах Мітнага саюзу з РФ і Казахстанам) у мытных адносінах з усходнімі суседзямі. Я не закранаю праблемы ў адносінах ЭЗ і Беларусі ў пытаннях дэмакратызацыі, але канстатую, што і тут Беларусь на адмысловом рахунку, бо дэмакратыі, напрыклад, у Азэрбайджане ня болей, чым у нас. Але гэтая краіна зьяўляецца паўнаправальным партнэрам праграмы. Дэйюрэ Беларусь таксама паўнаправы партнэр, але дэ-факта – не. Гэта пацвярджаецца хоць бы і тым, што дагэтуль ня вырашанае пытаныне зь сяброўствам Беларусі ў Парламэнцкай Асамблі праграмы “Ўсходніе партнэрства” – “Эўранэсьце”.

Як мы бачым, Брусяль адносна Беларусі выкарыстоўвае збольшага нарматыўны падыход, калі пытаныні дэмакратызацыі і выкананыя правоў чалавека ставяцца ў адзін шэраг з пытанынімі эканамічнай лібералізацыі. Неабходна адзначыць, што ў пачатку праграмы здавалася, што Захад пытаныні дэмакратызацыі і правоў чалавека адсунуў на другі плян. Аднак з прычыны прыроды беларускага

рэжimu, характару яго галоўнага носьбіта А. Лукашэнкі ўсё вельмі хутка вернеца на “кругі свае”. Фактычна сёньня і Захад (Амэрыка і ЭЗ), і беларуская грамадзянская супольнасць у вырашэнні беларускага пытання ізноў у пачатку шляху. Гэта значыць, што ў дадзены момант у найлепшым выпадку мы можам разважаць пра стартаўную пляцоўку для ажыццяўлення зъменаў.

З аднаго боку, абвастрэньне адносінаў А. Лукашэнкі з Крамлём стварыла новыя варункі, але ніхто сёньня адназначна ня можа патлумачыць прыроду гэтага абвастрэння. З іншага боку, відавочна, што Лукашэнка хацеў бы выкарыстаць эканамічны складнік праграмы “Ўсходніе партнэрства”, каб сысыці ад эканамічнай і палітычнай залежнасці ад Расейскай Фэдэрацыі, не мянючы сутнасці сваёй улады.

Як мне здаецца, Захаду ў выбудоўваныні адносін з беларускім рэжымам мэтазгодна выкарыстоўваць наяўныя пляцоўкі. Адной з такіх пляцовак у сёньняшніх умовах зьяўляецца праграма “Ўсходніе партнэрства”. Адносна Беларусі варта толькі зъмяніць фармат адносінаў. З прычыны адмысловага становішча нашай краіны ў межах праграмы нароўні з урадам паўнаправымі удзельнікамі павінна стаць і дэмакратычная грамадзянская супольнасць, што, вядома, вымагае зъмянення стаўлення амэрыканскіх і эўрапейскіх інстытуцый да суб'ектаў беларускай грамадзянской супольнасці. З боку ЗША неабходна вярнуцца да прынятага ў 2004 годзе 2-й сесій 108 кангрэса Палаты прадстаўнікоў “Акту аб дэмакратыі ў Беларусі – 2004”. ЭЗ можа распачаць наўпроставую працу з НДА, а не праз Дэпартамэнт па гуманітарнай да-

памозе. У першую чаргу, Захаду варта наладзіць супраць зь незарэгістраванымі НДА. Пляцоўкі для працы Захаду з грамадзянскай супольнасцю ёсьць: створаныя ў рамках праграмы “Ўсходніе партнэрства” нацыянальныя форумы грамадзянской супольнасці (шасці краінаў – удзельніцаў праграмы) і Форум ГС праграмы “Ўсходніе партнэрства”, другое паседжанье якога павіннае адбыцца ў лістападзе гэтага году ў Бэрліне.

5–6 ліпеня ў Менску адбыўся нацыянальны Форум грамадзянской супольнасці Беларусі, які, на жаль, Брусялем разглядаецца як маніторынгавая пляцоўка ў дыяллёгу ЭЗ (Эўракамісіі) і Беларусі (урад). Роля грамадзянской супольнасці зводзіцца да ролі дарацьцы, кансультанта, эксперта ва ўзаемадносінах эўрачынавенства і беларускага рэжimu. Як адзначае палітолят і эксперт Беларускага інстытута стратэгічных даследаванняў Дзяніс Мельянцоў, трэцяму сэктару неабходна прapanоўваць праекты, якія зацікавяць як улады, так і структуры ЭЗ. Але сумнеўна, што гэта магчыма. Беларускі рэжым раздражняе любая ініцыятыва, што не зыходзіць зь яго нетрау.

Разам з тым, каб Форум грамадзянской супольнасці Беларусі з пасярэдніка ператварыўся ў партнэра, яму самому неабходна рэфармавацца. ■

Уладзімір Кацора,
Гомельскае абласное грамадзкае
аб'яднаныне "Грамадзянская ініцыятывы"

Вучымся лабіяваць

Грамадзкі сэктар Беларусі павінен заняцца лабіяваньнем уласных інтарэсаў у структурах ЭЗ. Альбо, у адпаведнасці з прынятымі для НДА негалоснымі нормамі, лепей казаць пра рэпрэзэнтацыю інтарэсаў ці адвакатаваньне.

Сяргей Лісічонак

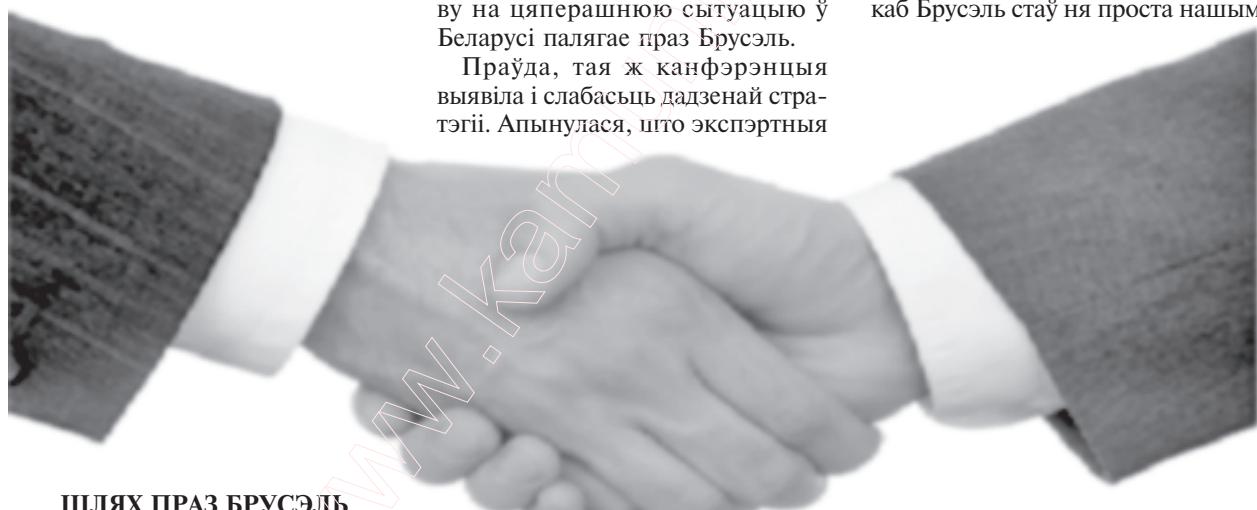
Сёлетняя нацыянальная канфэрэнцыя Форуму грамадзянскай супольнасці праграмы “Ўсходняе партнэрства” прывяла да ўсплеску цікавасці сярод грамадzkіх актывістаў да такой зьявы, як прасоўванье інтарэсаў у органах Эўрапейскага звязу. Альбо лабізму, кажучы папулярнай моваю.

шэнні чыноўнікаў і палітыкаў ЭЗ. Апошня, у сваю чаргу, мусіць “правільным чынам” узьдзейнічаць на беларускіх калегаў з афіцыйнага складу. То бок умовамі разгортванья праграмаў у межах Усходняга партнэрства мусіць быць хваляваны і прапанавы, выказаныя прадстаўнікамі беларускага незалежнага грамадзтва. Бадай, самы просты шлях да ўплыву на цяперашнюю ситуацыю ў Беларусі палягае праз Брусэль.

Праўда, тая ж канфэрэнцыя выявіла і слабасць дадзенай стратэгіі. Апынулася, што экспартныя

якім не наканавана пераадолець існыя бар’еры на шляху ў брусьельскія офісы.

Канечнe, можна ўзгадаць, што ёсьць Форум грамадзянскае супольнасці. Што ён зьбіраецца раз на год. Што ёсьць працоўныя тематычныя групы, якія могуць прысутнічаць пры разглядзе адпаведных пытанняў па праграме. Але гэтага недастатковая. Для таго, каб Брусэль стаў на проста нашым

ШЛЯХ ПРАЗ БРУСЭЛЬ

Вынікі канфэрэнцыі паказалі, што беларуская грамадзянская супольнасць сасыпела да выходу з абмежаванай прасторы беларускай рэчаіснасці і ўліцца ў працэсы, якія віруюць на ўсходзе ў зўрапейскіх абсягах. Прынамсі, у пляне супрацоўніцтва ЭЗ і яго ўсходніх суседзяў грамадзкія актывісты выказалі глыбокую зацікаўленасць. Акрамя таго, прадстаўнікі трэцяга сэктару былі рашуча скіраваныя на тое, каб праграма Усходняга партнэрства пайшла на карысць ня столькі існай уладнай эліце, колькі ўсяму грамадзтву ў цэлым. Галоўным інструментам у гэтым пляне быў названы ўплыв на ра-

веды і здольнасці грамадzkіх актывістаў (напрыклад, уменьне распрацоўваць дзяржаўныя праграмы і стратэгіі) не дапоўненая патэнцыялам па іх прасоўванні на зўрапейскай арэне. Некаторыя грамадзкія лідэры ня могуць рэальна ўяўіць, якім чынам магчымы ўплыв на прыніцце рашэнняў у Эўразыяze. Патэнцыйна такі стан рэчаў зынікае каштоўнасць працягненія супольнасцю экспэртных напрацовак. У такім разе, існуе небяспека таго, што гэтыя “парады” так і застануть набыткам саміх беларусаў,

хаўрусьнікам па маральных каштоўнасцях, але і правадыром нашых ідэяў.

СТАРТ ЁСЬЦЬ, А ЎПЛЫВУ НЯМА

Са стартам праграмы “Ўсходняе партнэрства” зьявілася плятформа для камунікацыі з палітыкамі ЭЗ і падстай першы досьвед яе выкарыстання. Але адсутнічае яшчэ непасрэдна сам уплыв. Больш за тое, ён ня можа быць дасягнуты выключна праз удзел у адной праграме і яе структурах. Сапраўднага ўплыву, пра які мараць прадстаўнікі грамадзянскае суполь-

насьці, можна дамагчыся толькі праз значна больш шырокую систэму ўзаемадзеяньняў паміж эўрапейскімі чыноўнікамі і нашымі грамадзкімі лідэрамі. Праз мэханізм узъдзеяньня на нашмат шырэйшы спектар асобаў, адказных за фармаваньне палітыкі ў ЭЗ.

Размова пра тое, што грамадзкі сэктар Беларусі павінен заняцца лабіяваньнем уласных інтэрсаў у структурах ЭЗ. Альбо, у адпаведнасці з прынятym для НДА негалоснымі нормамі, лепей казаць пра рэпрэзэнтацию ці аднакатаваньне інтэрсаў у ЭЗ. Акурат стварэнье цэласнага і разнастайнага мэханізму ўплыву на прыняцьце рашэнняў у структурах Эўразыю дазволіць грамадзянскай супольнасці перайсці ад рэагаваньня на падзеі ў ЭЗ (напрыклад, запуск праграмы Ўсходняга партнэрства і стварэнья пры ім Форуму грамадзянскае супольнасці) да актыўнага іх ініцыяваньня.

Як ужо адзначалася, такая амбіцыйная мэта прыйшла даспады працтва прадстаўнікам трэцяга сэктару Беларусі. Але паўстае пытаныне: ці маюць грамадзкія актыўісты патэнцыял для ўплыву? Ці можа грамадзянская супольнасць нашай краіны эфектыўна прасоўваць уласныя інтэрсы сярод палітыкаў і чыноўнікаў ЭЗ? Каб адказаць на дадзеная пытаньні, разгледзім, як у беларускіх НДА складваюцца справы па такіх трох аспектах паспяховага лабізму, як наяўныя рэсурсы, дасяг да інстытуцыяў ЭЗ і ўласна сама лабісцкая дзейнасць.

З РЭСУРСАМІ Ў БЕЛАРУСКІХ АРГАНІЗАЦІЯЎ СЫТУАЦІЯ ДВАІСТАЯ

З аднаго боку, фінансавыя магчымасці НДА як былі сцілымі, так і засталіся. Фінансавы бок лабіяваньня інтэрсаў грамадзкага сэктару ў Брусэлі можа быць забясьпечаны толькі нейкім вонкавым фінансаваннем. Напрыклад, калі нейкая фундацыя альбо інстытуцыя ўзяла б на сябе такія выдаткі.

Сёння прадстаўнікі дэмакра-

тычнай эліты маюць магчымасць заяжджаць і прамаўляць у сталіцы ЭЗ. Аднак такія візыты носяць досьці спарадычны характар і заўсякда ад канкрэтнага інтэрса і канкрэтных магчымасцяў таго боку, што фінансуе паездку. Часам Эўрапейскі парламент дае прэмію БАЖУ. Часам супольнасць экспертаў наведвае з навучальным візытом Эўрапейскую камісію. Але сталай і систэмнай прысутнасці беларускага трэцяга сэктару ў супольнасці тых, хто прыме рашэнны ў ЭЗ, на жаль, не назіраецца. Пытаныне пошуку фінансаваньня для эфектыўнага лабіяваньня беларускіх інтэрсаў у ЭЗ застаецца на дадзены момант адкрытым.

З другога боку, існуе брак ведаў пра тое, як працуе систэма прыняцьця рашэнняў у ЭЗ. Такія веды далі б дакладнае разуменьне таго, дзе, з кім, калі і як можна прасоўваць беларускія інтэрсы. Палітычная систэма ЭЗ з'е шматузроўневай систэмай кіраваньня ўяўляе сабой складаны мэханізм прыняцьця рашэнняў. У ім пераплятаюцца чыноўнікі і палітыкі Эўракамісіі, Эўрапейскага парламенту, Рады міністраў і яшчэ цэлага шэрагу чыноўнікаў іншых інстытуцыяў разам са шматлікімі кансультатыўнымі форумамі, камісіямі і камітэтамі, у якіх бярэ ўдзел эўрапейская грамадзянская супольнасць.

Каб разобрацца ў хітраспляценнях такой систэмы і, што яшчэ больш істотна, умела ёю карыстацца дзеля абароны беларускіх інтэрсаў, патрабная наяўнасць падрыхтаваных спэцыялістаў. Яны мусіць ня толькі адрозніваць Эўрапейскую раду ад Рады Эўропы, але і ведаць нашмат больш грунтоўныя рэчы пра ЭЗ і пра шляхі ўплыву ў ім.

Важным аспектам зьяўляецца пытаныне прысутнасці беларускай тэматыкі і ідэяў (якія хацела б прасунуць нашая грамадзянская супольнасць у Эўропе) у міжнародных мэдыях. Асноўную частку інфармацыі для аналізу пэўнай праблемы ці сітуацыі эўрапейскія палітыкі і чыноўнікі бяруць з крыніцаў, у якіх ужо склалася міжнародная рэпутацыя. Financial

Times, European Voice, The Economist, BBC, Le Monde разам з найгaloўнейшымі нацыянальнымі газэтамі кшталту Deutsche Welle складаюць той фонд інфармацыі, паводле якога эўрапейскія эліты робяць высновы і прымаюць рашэнні.

На жаль, прысутнасць беларускай тэматыкі ў згаданых выданьнях вымяраецца адзінкамі публікацыяў. Калі тэксты на беларускую тэматыку і зъяўляюцца, то ў іх расказваецца пра больш глябальныя рэчы. Кшталту газавай вайны з Расеяй. А зусім не пра зацікаўленасць беларускіх грамадзкіх лідэраў у прасоўванні мэтаду адкрытай каардынацыі сярод урадаў краінай Усходняга партнэрства.

Але трэба аддаць належнае чалавечаму фактару. Чым мы сапраўды можам ганарыцца, дык гэта актыўам! Людзі, гатовыя працаўваць дзеля ідэі і на ідэю, часта ў неспрыяльных умовах, дзейнічаць у якіх не згадзілася б большасць эўрапейскіх колегаў... Усё гэта — несумнёны плюс у неабходных рэсурсах для лабіяваньня. Як адзначаецца спэцыялістамі па PR, немагчыма не паверыць шчырым вачам і шчыраму сэрцу. Таму нашыя лідэры, безумоўна, павінныя лічыцца моцным фактарам лабісцікага патэнцыялю.

Тое ж самае трэба адзначыць і па экспэртах. Як паказаў досьвед, у тым ліку і па правядзеніні Нацыянальнай канфэрэнцыі Форуму грамадзянскай супольнасці, беларускі грамадзкі сэктар мае што сказаць экспертам з ЭЗ. Гэта датычыць і сітуацыі ў Беларусі, і кірункаў змены існых умоваў, і правядзеніння рэформаў.

Разам з тым, неабходна адзначыць, што экспертныя меркаваньні маюць адну хібу, якой, у прынцыпе, можна дастатковая лёгка пазбавіцца. Большасць наших экспертын напрацовак сканцэнтраваныя і замкнёныя, па шчырасці, выключна на Беларусі. За невялікімі выключэннямі яны ня ўлічваюць эўрапейскі кантекст, або ў яго не ўбудаваныя. Трэба ня проста канстатаваць беларускую праблему і прапаноўваць яе развязаньне, але і высьвятляць, у чым канкрэтна будзе эўрапейскі

інтарэс. Чыноўнікі і палітыкі Эўразіязу займаюцца беларускімі справамі, таму што гэта датычыць іх. У такім разе варта навучыцца дапамагаць ім убачыць і ўласны, эўрапейскі, інтарэс. А не чакаць, пакуль яны знайдуць яго самі.

“МОСТ” ДЛЯ ПРАСОЎВАНЬНЯ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ ІНТАРЭСАЎ

Наступным аспектам паспяховага лабізму будзе ступень дасягнуць беларускай грамадзянскай супольнасці непасрэдна да тых інстытуцыяў і асабаў, што прымаюць рашэнні ў ЭЗ. Клясычнай у тэорыі і практицы прасоўвання інтарэсаў у Эўропе зьяўляецца сітуацыя з так званымі эўрапейскімі фэдэрациямі. Лічыцца, што для больш эфектыўнага прасоўвання інтарэсаў у ЭЗ нацыянальныя асацыяцыі бізнесу або некамэрцыйнага сэктару мусяць аб'ядноўвацца ў панэўрапейскую сетку. Гэта неабходна для таго, каб атрымаць кансалідаваную пазыцыю, зь якой чыноўнікам і палітыкам эўрапейскіх інстытуцыяў давядзецца лічыцца. Такі сабе “мост” для прасоўвання нацыянальных інтарэсаў на эўрапейскую арэну. І з гэтым у Беларусі, як высьвятляеца, сітуацыя выглядае больш менш.

Для прыкладу, “Малады Фронт” ужо шмат гадоў зьяўляецца сябрам Эўрапейскіх дэмакратычных студэнтаў і Моладзі Эўрапейскай народнай партыі. Апасродкованы, але ўсё ж такі дасяг да правацэнтрысцкіх палітыкаў у ЭЗ. Рада беларускіх моладзевых і дзіцячых арганізацый зьяўляецца сябрам Эўрапейскай рады моладзі. А вось прафаабарончы цэнтар “Вясна” актыўна ўдзельнічае ў працы Міжнароднай федэрациі правоў чалавека FIDH. Так што па гэтай прыкмете ў беларускіх НДА справы ідуць быццам бы правільным шляхам.

З так званымі рабочымі групамі, або кааліцыямі па канкрэтных пытаннях сітуацыя таксама выглядае няблага. Для прыкладу, тая ж самая праграма Ўсходняга партнэрства спарадзіла супрацоўніцтва з калегамі з Украіны, Малдовы, Армэніі, Грузіі і Азэрбайджану. Ёсьць перадумовы, каб яно дало

далейшы плён. Пытаньне па стварэнні новых групаў або ўваходжанні ва ўжо існыя для прасоўвання супольных інтарэсаў, падаецца, цалкам пад сілу нашым грамадзкім лідэрам.

У ЭЗ некаторыя НДА ці іх групы, кшталту Greenpeace, дазваляюць сабе карыстацца таксама і паслугамі прафесійных лабісташ, якія за пэўны ганарап будуть абараняць і прасоўваць інтарэсы кліента сярод брусяльскай эліты. Як ужо адзначалася, у сувязі з аўктыўнымі невялікімі фінансавымі магчымасцямі беларускага трэцяга сэктару, такі варыянт для нас адпадае.

Быў спадзеў на тое, што Офіс за дэмакратычную Беларусь, разьмешчаны якраз у сталіцы ЭЗ, будзе выконваць ролю адవаката інтарэсаў беларускай грамадзянскай супольнасці. Але па шэрагу абставін гэтага не адбылося. Нягледзячы на шмат карыснага, што робіць Офіс для Беларусі, у тым ліку па і для асобных грамадзкіх ініцыятываў, не выпадае называць яго прадстаўніком і правадыром інтарэсаў усёй грамадзянскай супольнасці краіны. Так што пасада адваката беларускай грамадзянскай супольнасці ў ЭЗ на дадзены момант застаецца вакантнай.

РЭАКТЫЎНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ НА НІВЕ ЛАБІЯВАНЬНЯ

I апошні аспект – непасрэдная дзейнасць па прасоўванні інтарэсаў. Патэнцыйна самая вялікая частка для рэфлексіі і аналізу, але для беларускай грамадзянскай супольнасці, бадай, самая кароткая

З двух прызнаных відаў дзейнасці на ніве лабіяваньня – практиўнай і рэактыўнай – беларуская грамадзянская супольнасць звольшага акурат апошнім. Калі грамадзкія актыўісты і даводзяць уласнае меркаванье да прадстаўнікоў ЭЗ, то гэта рэакцыя на ініцыятывы з Эўропы. Напрыклад, выказашь меркаванье па пэўным пытанні ці пракаментаваш нейкую сітуацыю. Малавата ініцыятываў, якія б актыўна праvodзілі ўласную лінію інтарэсаў у ЭЗ. Паўтаруся, ёсьць шмат вартых экспертын напрацовак, але яны часта застаюцца ў межах беларускага сэктару. Альбо выбіраюцца зъ

яго толькі пры наяўнасці звароту з боку эўрапейцаў.

Апошнім часам назіраецца ўздым і праактыўнай дзейнасці па прасоўванні інтарэсаў грамадзянскай супольнасці. Напрыклад, ініцыятывы беларускай дэлегацыі грамадзянскай супольнасці ва Ўсходнім партнэрстве ці грамадзянская кампанія “СТОП 193.1”. Такім чынам, у пляне дзейнасці па прасоўванні інтарэсаў у беларускіх грамадзкіх арганізаціяў ёсьць перспектыва.

ЭРА САПРАЎДНАГА ПРАСОЎВАНЬНЯ БЕЛАРУСКИХ ІНТАРЭСАЎ

Сярод розных этапаў прыняція і рэалізацыі рашэнняў ЭЗ асабліва хацелася б адзначыць наступнае. Важна, каб беларускія незалежныя эліты ня толькі мелі сваё бачанье і прапаноўвалі ўласны ўнёсак на этапах кансультаваньня і маніторынгу выкананія рашэнняў. Гэтаму яны дастаткова ўдала даюць рады ўжо цяпер. Незалежныя эліты мусяць быць здольнымі прасоўваць свае інтарэсы яшчэ на этапе фармаваньня парадку дня прыняція рашэнняў у ЭЗ. Зь пераходам да актыўных дзеяньняў грамадзянскай супольнасці ў гэтым кірунку эру сапраўднага прасоўвання беларускіх інтарэсаў у ЭЗ можна будзе лічыць запачаткованай. ■

Сацыяльны капитал у Стараўжытным Эгіпце: **піраміды будавалі свабодныя людзі**

У школе нас вучылі, што знаменітая піраміда будавалі рабы. Апошня дасьледаваньні цалкам аспрэчваюць дадзеныя съцверджаныні. Акрамя таго, праекты будаўніцтва пірамідаў мелі, як аказалася, велічэзную сацыяльную сілу.

Як паказваюць вынікі раскопак пасяленняня і грабніцаў будаўні-

коў пірамідаў на плято Гіза, працоўныя аб'ядноўваліся ў канкуруючыя брыгады з назвамі кшталту “Сябры Хуфу”. Кожная брыгада была падзеленая на 5 групаў, якія, у сваю чаргу, дзяліліся на 10 падгрупаў. Між іншым, на пірамідах працавалі як кваліфікаваныя рабы-меснікі, так і простыя сяляне. Першыя працавалі на пірамідах

цэлы год, другія — ваехавым чынам. Розныя статусы не ўпłyвалі на аказваныне мэдычнай дапамогі ці харчаваньне. Працоўны ў выпадку траўмаў атрымліваў такую ж мэддапамогу, як і вільможа. Што датычыць харчаваньня, то кожны дзень на будоўлю для працоўных пастаўлялася 23 бараны і 20 быкоў. ■

Страйкаванье карыснае для здароўя

Рэгулярны ўдзел у акцыях пратэсту зынікае магчымасць развіцця дэпрэсіі.

Псыхолягі з Університету Сасэкса апытали 40 актыўістаў разнастайных ангельскіх грамадзкіх аб'яднанняў, якія ўдзельнічалі ў страйках. Усе рэспандэнты заявілі, што ўспрымаюць навакольны асяродак больш спакойна, чым іншыя людзі. Зьяўленьню такога стаўлення спрыяла пачуцьцё калектывізму, развіццю якога судзейнічалі масавыя мерапрыемствы. У дадатак да ўсяго, у аптычных актыўістах радзей заўажаліся прыступы дэпрэсіі і турботаў, чым у сярэднестатыстычных грамадзянаў Вялікабрытаніі.

Цікава, які б быў вынік, калі б падобнае дасьледаваньне правялі ў Беларусі. Тым больш што страйкоўцаў у нас хапае. ■

Што вывезлы зь Нясьвіжу?

Адказам на даўдзене пытанье займаецца цяпер фэдэральная нацыянальна-культурная аўтаномія “Беларусы Pacei” (Масква).

Складаныне сьпісу страчаных каштоўнасцяў Нясьвіжу абцяжарваеца тым, што калекцыю Радзівілаў вывозілі ў самыя розныя часы, у розныя краіны і ў розным аб'ёме. Так, часткі калекцыі вывозіліся падчас Паўночнае вайны ў XVIII стагодзідзе, падчас падзелаў Рэчы Паспалітай, падчас вайны 1812 году, пасля ўлучэння Заходняе Беларусі ў склад БССР, падчас акупациі нацыстаў у Другую сусветную вайну. ■

Правядзеные плянавых праверак у некамэрцыйных арганізацыях

Пытанье аб правядзенныі плянавых праверак як ніколі актуальнае. У другім паўгодзьдзі 2010 году ў каардынацыйны плян кантрольнай (нагляднай) дзейнасці трапіла вялікая колькасць некамэрцыйных арганізацыяў, зарэгістраваных і дзеяных у рэспубліцы. Дадзены матэрыял дапаможа знайсці адказы на найбольш распаўсюджаныя пытаньні, якія ўзынікаюць у некамэрцыйных арганізацыяў адносна правядзення праверак: якія органы могуць правяраць НДА, у які тэрмін і за які перыяд, якім чынам афармляеца пачатак праверкі і шматлікія іншыя.

Якія органы могуць кантраліваць некамэрцыйныя арганізацыі ў адпаведнасці з указам?

Парадак арганізацыі і правядзення праверак у Рэспубліцы Беларусь рэгулюеца ўказам прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь ад 16 кастрычніка 2009 году № 510 "Аб удасканаленіі кантрольнай (нагляднай) дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь" (далей па тэксьце – указ). Указам зацверджаны закрыты пералік усіх кантралівальных і наглядных органаў, а таксама сферай іх кантролю (нагляду).

Указ распаўсюджваеца на парадак правядзення праверак некамэрцыйных арганізацыяў, у тым ліку ў частцы выкананьня падатковага і мытнага заканадаўства; ліцэнзаваныя асобных відаў дзейнасці; усталяванага парадку выкарыстаньня бязвыплатнай (фундатарскай) дапамогі; замежнай бязвыплатнай дапамогі. А таксама маёмасці і сродкаў, атрыманых ад рэалізацыі такой дапамогі; выкананьня заканадаўства пры ажыццяўленыі дзейнасці па забясьпе-

чаныні пажарнай бяспекі; заканадаўства аб працы і аб ахове працы; заканадаўства ў галіне справаводства і архіўнай справы.

Разам з тым, дадзены ўказ усталёўвае, што ён не ўжываеца пры ажыццяўленыі кантролю (нагляду) за выкананьнем заканадаўства аб палітычных партыях і іншых грамадzkіх аб'яднаннях, іх саюзах (асацыяцыях), рэспубліканскіх дзяржаўна-грамадzkіх аб'яднаннях, іх арганізацыйных структурах, фондах. Дадзеная фармулёўка зьяўлецеца расплывістай і недакладнай. Перадусім у суязі з тым, што на нарматыўным узроўні ў Рэспубліцы Беларусь не абумоўлены пералік нарматыўных актаў – складнікаў заканадаўства аб пазначаных суб'ектах. Аналізуючы пазначаную норму, практику правапрымяненія, а таксама пералік кантралівальных органаў і сферай іх кантрольнай дзейнасці, можна зрабіць выснову, што ўказ не распаўсюджваеца на правядзенне праверак пазначаных некамэрцыйных арганізацыяў органамі, якія іх зарэгістравалі. Такім чынам, ва ўказе аб удасканаленіі кантрольнай (нагляднай) дзейнасці не знайшлі адлюстраваньне не ўрэгульянія ні ў адным нарматыўным акце палажэнні аб правядзеніі праверак грамадzkіх аб'яднанняў, фондаў рэгістраўальнымі органамі (Міністэрствам юстыцыі, упраўленьнямі юстыцыі абл(Мінгар)выканкамамаў.

Калі, за які перыяд і ў які тэрмін могуць правяраць некамэрцыйныя арганізацыі?

Забаранеца правядзенне праверак ізноў зарэгістраваных арганізацыяў (акрамя створаных у парадку рэарганізацыі) на працягу

двух гадоў з дня іх дзяржаўнай реєстрацыі. Па вычарпалых падставах, пералік якіх прыведзены ва ўказе, можа быць прызначаная толькі пазаплянавая праверка такіх суб'ектаў.

Каардынацыя ўсіх плянавых праверак ускладзеная на Камітэт дзяржаўнага кантролю і ягоныя органы. Парадак складаньня і выкананьня каардынацыйных плянаў кантрольнай (нагляднай) дзейнасці зацверджаны загадам Камітета дзяржаўнага кантролю Рэспублікі Беларусь ад 28.10.2009 № 94.

Праверкі ўключаюцца ў каардынацыйныя пляны ў залежнасці ад аднясеньня правяранага суб'екта да высокай, сярэднай або нізкай групы рызыкі. А таксама на падставе рашэння або даручэння прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь, у адпаведнасці зь якім дзейнасць канкрэтнага правяранага суб'екта падлягае праверцы. Крытэрыі аднясеньня правяраных суб'ектаў да групы рызыкі для прызначэння плянавых праверак зацверджаны ўказам.

Пры аднясеньні правяраных суб'ектаў да высокай групы рызыкі іх праверкі прызначаюцца не часцей за адзін раз на працягу календарнага году. Калі па выніках праведзенай органам кантролю плянавай праверкі парушэнняў заканадаўства правяраным суб'ектам не выяўлена, наступная плянавая праверка гэтага суб'екта прызначаецца дадзеным кантралівальным (наглядным) органам не раней чым праз два гады.

Пры аднясеньні правяраных суб'ектаў да сярэднай групы рызыкі іх праверкі прызначаюцца не часцей за адзін раз на трох гады. Калі па выніках праведзенай кан-

тралявальным (наглядным) органам плянавай праверкі парушэнняў заканадаўства правяраным суб'ектам не выяўлена, наступная плянавая праверка гэтага суб'екта прызначаецца дадзеным кантралівальным (наглядным) органам не раней чым праз пяць гадоў.

Пры аднісенні правяраных суб'ектаў да нізкай групы рызыкі іх праверкі прызначаюцца па меры неабходнасці, але не часцей за адзін раз на пяць гадоў.

У другім паўгодзідзе 2010 году ў каардынацыйны плян кантрольнай дзейнасці трапіла вялікая колькасць некамэрцыйных арганізацій

Плянавыя праверкі аднаго правяранага суб'екта на працягу календарнага года могуць ажыццяўляцца некалькімі кантралівальнымі (нагляднымі) органамі толькі ў форме сумеснай праверкі. Правядзеньне некалькіх плянавых праверак аднаго і таго ж правяранага суб'екта на працягу календарнага года не дапускаецца.

Пэрыяд правядзеньня праверак абмежаваны – на больш за 3 календарныя гады, які папярэднічае таго году, у якім ва ўсталяваным парадку прынятае рашэнне аб прызначэнні праверкі, а таксама за прамінулы пэрыяд бягучага календарнага года.

Дадзены пэрыяд не абмяжоўваецца ў наступных выключчных выпадках:

- правядзеньня праверкі па даручэньях прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь, прэзыдэнта Рады міністраў Рэспублікі Беларусь, старшыні Камітэта дзяржаўнага кантролю і ягоных намеснікаў, генэральнага пракурора і ягоных намеснікаў;

- ажыццяўлення праверкі па даручэньях органаў криміналнага перасыду па распачатых кримінальных справах;

- правядзеньня праверкі выканання бюджетнага і падат-

- энэргii і крыніцаў іянізаванага выпраменівания;

- ажыццяўленіі праверкі па пытаннях грамадзянскай абароны, абароны насельніцтва і тэрыторыяў ад надзвычайных сітуацый прыроднага і тэхнагеннага характару;

- правядзеньня дадатковых і сустэречных праверак.

Тэрмін плянавай праверкі юрыдычнай асобы ня можа перавышаць 30 працоўных дзён. Па расшэнні кіраўніка дзяржаўнага органа правядзеньне плянавай праверкі можа быць аднаразова падоўжанае, але ня больш чым на 15 працоўных дзён, пры наяўнасці значнага аб'ёму дакумэнтаў, якія падвяргаюцца праверцы. А таксама пры неабходнасці правядзеньня значнай колькасці кантрольных мерапрыемстваў (інвентарызацыяў, даследаваньняў, сустэречных праверак і іншых).

Правядзеньне плянавай праверкі можа быць прыпыненае па расшэнні кіраўніка дзяржаўнага органа на тэрмін, які не перавышае трох месяцаў (у выпадку накіравання запыту ў кампетэнтныя органы замежных дзяржаваў – які не перавышае шасці месяцаў).

Якім чынам некамэрцыйная арганізацыя можа даведацца, што яна ўключаная ў каардынацыйны плян кантрольнай (нагляднай) дзейнасці?

Каардынацыйны пляны кантрольнай (нагляднай) дзейнасці па адпаведных рэгіёнах прадстаўлены на афіцыйным сайце Камітэта дзяржаўнага кантролю Рэспублікі Беларусь (<http://www.kgk.gov.by/12345/>) і размешчаны тут не пазней за 15 сінегня таго года, які папярэднічае году праверкі, і 15 чэрвеня таго году, у якім плянуетца правядзеньне праверкі.

Аб прызначэнні плянавай праверкі правяраны суб'ект павінен быць пісьмова папярэджаны не пазней чым за 10 працоўных дзён да пачатку яе правядзеньня. Паведамленыне, накіраванае па апошнім вядомым органу кантролю месцы знаходжання правяра-

Каардынацыйныя пляны кантрольнай дзейнасці прадстаўленія на афіцыйным сайце Камітэта дзяржаўнага кантролю Рэспублікі Беларусь

нага суб'екта, лічыцца атрыманым ім па заканчэнні трох дзён з дня яго накіравання. Дадзенае паведамленне павіннае ўтрымліваць: найменыне кантралівальнага (нагляднага) органа, які будзе праvodзіць праверку; найменыне пра-вяранага суб'екта; дату пачатку праверкі; правяраны пэрыяд; указаныне на падставу правядзенія праверкі (пункт каардынацыйнага пляну); вычарпальны пералік пытаньняў, што падлягаюць праверцы.

Якім чынам кантралівальны (наглядны) орган прыступае да ажыццяўлення праверкі?

Праверка адбываецца на падставе загаду кіраўніка кантралівальнага органа або яго ўпаўнаважанага намесніка (для структурнага падраздзялення органа кантролю – яго ўпаўнаважанага кіраўніка), зацверджанага пячаткай органа кантролю або аформленага на фірмовым бланку.

Загад на правядзеніе праверкі выдаецца кожным кантралівальним (наглядным) органам. У гэтым загадзе пазначаюцца: нумар і дата выдачы загаду; падстава пра-вядзенія праверкі (пункт каардынацыйнага пляну для плянавых праверак); найменыне кантралівальнага (нагляднага) органа, які праvodзіць праверку; найменыне пра-вяранага; прозывішча і ініцыялы таго, хто правярае, ягоная пасада (склад групы пра-вяральнікаў, прозвішча і ініцыялы кіраўніка праверкі, ягоная пасада); вычарпальны пералік пытаньняў, што

падлягаюць праверцы; правяраны пэрыяд; тэрмін правядзенія пра-веркі (дата пачатку і заканчэння праверкі).

Перад пачаткам правядзенія праверкі пра-вяральнік (кіраўнік праверкі) абвязаны паказаць пра-вяраному суб'екту або ягонаму прадстаўніку службовае пасьведчаныне, загад на правядзеніе пра-веркі, а таксама занесьці неабходныя звесткі ў книгу ўліку пра-верак (у выпадку яе прадстаўленія).

Пры непрадстаўленыні (адсутніці) книгі ўліку пра-верак інфармацыя аб гэтым пазначаецца ў акце (даведцы) праверкі.

Якім чынам афармляецца факт выманнія дакумэнтаў, ці можна аддаваць органу кантролю арыгіналы дакумэнтаў?

Выманніе арыгіналаў дакумэнтаў адбываецца ў выпадках немагчымасці іх капіявання (прадстаўлення выпісак з іх), адмовы пра-вяранага суб'екта прадставіць копіі дакумэнтаў, а таксама неабходнасці правядзенія экспэртызы (дасыльдання) дакумэнтаў у мэтах усталявання іх сапраўднасці на падставе пастановы кантралівальнага (нагляднага) органа, што ажыццяўляе пра-верку, у прысутнасці прадстаўнікоў пра-вяранага суб'екта. А ў выпадку іх адсутніці – у прысутнасці на меней за двух панятых.

Выняткі дакумэнты пералічваюцца і апісваюцца ў акце выманнія альбо ў далучаных да яго воліцах з дакладным пазначэннем

найменнія і колькасці вынятых дакумэнтаў. Копія акту выманнія дакумэнтаў уручаецца пад подпіс (высылаецца) пра-вяраному суб'екту, у якога гэтыя дакумэнты былі вынятые, або ягонаму прадстаўніку.

У выпадках, калі ў пра-вяральніка ёсьць безумоўная падставы меркаваць, што арыгіналы дакумэнтаў будуть зынішчаныя, уточненія, выпраўленыя або замененыя (у тым ліку ў сувязі з тым, што дакумэнты аформлены з парушэннем патрабаванняў заканадаўства Рэспублікі Беларусь і (або) утрымліваюць няпэўныя звесткі альбо такім дакумэнтамі аформлены рух таварна-матэрыяльных каштоўнасцяў, улучаючы іх паступленыне або выбыццё, у той час, калі гэтыя каштоўнасці засталіся бяз руху або адсутнічаюць) пра-вяральнік мае права выніць сапраўдныя дакумэнты. Пры выманні такіх дакумэнтаў пра-вераны суб'ект вырабляе іх копіі за свой рахунак.

Як афармляюцца вынікі пра-веркі?

Па выніках пра-веркі, падчас якой выяўленыя парушэнні актаў заканадаўства, складаецца акт пра-веркі. Па фактах выяўленых парушэнняў пра-вяральнікам у межах ягонай кампетэнцыі можа быць складзены пратакол або адміністрацыйным правапарушэнні і (або) вынесеная пастанова па справе або адміністрацыйным правапарушэнні.

Вынікі пра-веркі, падчас якой ня выяўлена парушэнняў актаў заканадаўства, афармляюцца даведкай пра-веркі. Акт (даведка) пра-веркі афармляецца ня менш чым у двух асобніках і падпісваецца пра-вяральнікам (кіраўніком пра-веркі) у тэрмін, не пазнейшы за пяць працоўных дзён з дня заканчэння пра-веркі.

Вынікі пра-веркі афармляюцца пра-вяральнікамі кожнага кантралівальнага (нагляднага) органа ў асобным акце (даведцы) пра-веркі. У акце пра-веркі павінныя быць захаваныя выразнасць і дакладнасць выкладу выяўленых фактаў. Не дапускаецца ўключэнне ў акт пра-веркі рознага кшталту не пацьверджаных дакумэнтальна

**Тэрмін плянавай праверкі юры-
дычнай асобы ня можа перавы-
шаць 30 працоўных дзён**

фактаў і дадзеных пра дзейнасьць правяранага суб'екта.

У акце праверкі з улікам асаблівасці праваудзенія асобынх відаў праверак павінныя быць пазначаныя:

- падстава прызначэння праверкі, дата і нумар загада на яе правядзеніне, пасады, прозвішчы і ініцыялы асобаў, якія праводзілі праверку;
- даты пачатку і заканчэння праверкі (у выпадку прыпыненія праверкі пазначаецца яго пэрыяд), а таксама месца складання акту праверкі;
- правераны пэрыяд;

— пасады, прозвішчы і ініцыялы працаўнікоў правяранага суб'екта, абавязаных падпісаць акт, з абавязковым пазначэннем пэрыяду іхній працы на занятых пасадах у правяраны пэрыяд, а таксама іншых асобаў, далучаных да праверкі;

— найменьне правяранага суб'екта, месцазнаходжаньне і падпрадкаванаасць (пры наяўнасьці), уліковы нумар платніка, рэквізыты бягучага (разыліковага) і іншых раахункаў (пры іх наяўнасьці);

— наяўнасьць кнігі ўліку праверак, а таксама інфармацыя пра зроблены ў ёй запіс пра дадзеную праверку;

— кім і калі былі праведзеныя папярэднія праверкі за правяраны

пэрыяд па тых жа пытаньнях, па якіх праведзеная праверка;

— якія фінансава-гаспадарчыя апэрацыі (дакумэнты), якім мэтадам і за які пэрыяд правераны;

— апісаныне факту парушэння заканадаўства, месца і час яго зыдзяйснення, акты заканадаўства, патрабаваныя якіх парушаны, і (або) прадугледжаная заканадаўчымі актамі адказнасць за такое парушэнне;

— памер нанесенай шкоды (пры яе наяўнасьці) і іншыя наступствы выяўленых парушэнняў;

— пасады, прозвішчы і ініцыялы асобаў, дзеяньні (бяздзейнаасць) якіх пацягнулі парушэнны правяраным суб'ектам заканадаўства;

— іншыя звесткі, неабходныя для разгляду матэрыялаў аб зыдзяйсненым правапарушэнні і прыняцця рашэння па акце праверкі і (або) вынесенія патрабавання (загаду) аб ухіленні парушэння.

Неад'емнымі часткамі акту (даведкі) праверкі, складзенага па выніках кантрольнага аблеру, зьяўляюцца тлумачальная запіска, зводныя ведамасці пра кошт правераных будаўніча-мантажных і (або) рамонтна-будаўнічых прац, панесеных выдатках і сумах завышэння, усталяваных кантрольнымі аблерамі (пры іх наяўнасьці).

Акт (даведка) праверкі падпісаныца правяральникам (кіраўніком праверкі), а таксама кіраўніком правяранага суб'екта. При ягонай адсутнасці — іншым прадстаўніком правяранага суб'екта. А таксама асобай, якая ажыццяўляе кіраўніцтва бугальтарскім улікам правяранага суб'екта (пры праверках па пытаньнях, звязаных з ажыццяўленнем правяраным суб'ектам фінансава-гаспадарчых апэрацыяў).

Акт (даведка) праверкі на працягу двух працоўных дзён з дня яго (яе) падпісаныня правяральникам уручаецца пад подпіс (накіроўваецца заказным лістом з апавяшчэннем пра ўручэнне) паряранаму суб'екту або ягонаму прадстаўніку.

У выпадку адмовы ад падпісання акту (даведкі) праверкі ў іх робіцца адпаведная адзнака і акт (даведка) праверкі накіроўваецца правяранаму суб'екту заказным лістом з апавяшчэннем аб уручэнні альбо ўручаюцца правяранаму суб'екту або яго прадстаўніку пад подпіс. Пры гэтым асона, якая адмовілася ад падпісання акту (даведкі) праверкі, мае права пісьмова выказаць матывы адмовы ад іх падпісання.

Пры наяўнасці пярэчанняў па акце (даведцы) праверкі правяраны суб'ект або яго прадстаўнік робіцца пра гэта запіс перад сваім подпісам. І не пазней за 15 працоўных дзён з дня падпісання акту (даведкі) прадстаўляе ў пісьмовым выглядзе пярэчаныя па яго (яе) зъмесце ў кантролювальны (наглядны) орган.

Абгрунтаванасць аргумэнтаў, выкладзеных у пярэчаннях, вывучаецца правяральникам (кіраўніком праверкі). І па іх на працягу 15 працоўных дзён складаецца пісьмовае заключэнне, якое накіроўваецца правяранаму суб'екту заказным лістом з апавяшчэннем аб уручэнні альбо ўручаецца правяранаму суб'екту або яго прадстаўніку пад подпіс. Пры неабходнасці ў мэтах пацверджання абгрунтаванасці аргумэнтаў, выкладзеных у пярэчаннях, не пазней за 10 працоўных дзён з дня паступлення пярэчанняў можа быць прызначаная дадатковая праверка ў дачыненіі да правяранага суб'екта. Такая праверка праводзіцца тым кантролювальным (наглядным) органам, які першапачаткова праводзіў праверку. У гэтым выпадку пісьмовае заключэнне па пярэчаннях накіроўваецца правяранаму суб'екту заказным лістом з апавяшчэннем альбо ўручэнні. Альбо ўручаецца правяранаму суб'екту або яго прадстаўніку пад подпіс не пазней за 10 працоўных дзён з дня заканчэння дадатковай праверкі.

На падставе акту, складзенага па выніках правядзення праверкі, на працягу 30 працоўных дзён з дня ягонага ўручэння (накіраваныя) правяранаму суб'екту або яго прадстаўніку, а ў выпадку падаваньня

пярэчаньняў – з дня ўручэнья (накіраваньня) правяранаму суб'екту або яго прадстаўніку заключэнья па гэтых пярэчаньнях службовай асобай кантралявальнага органа, упаўнаважаным, у адпаведнасці з ягонай кампетэнцыяй разглядаць матэрыялы праверкі, выносіцца рашэнье па акце праверкі і (або) патрабаваньне (прадпісаньне) аб скасаванні парушэньяў, выяўленых падчас правядзенія праверкі. Па рашэнні кіраўніка дзяржоргана пазначаны тэрмін можа быць падвойжаны на больш чым на 15 працоўных дзён. У пазначаныя тэрміны не ўваходзіць час знаходжання матэрыялаў праверкі ў органах крымінальнага перасылду і судах.

Рашэнье па акце праверкі, патрабаваньне (прадпісаньне) аб ухіленні парушэньяў зьяўляюцца абавязковымі для выкананія правяраным суб'ектам.

Аб выкананьні кожнага пункту патрабаваньня (прадпісаньня) аб скасаванні парушэньяў правяраны суб'ект у тэрміны, вызначаны ў гэтым патрабаваньні (прадпісаньні), пісьмова паведамляе кантралявальному (нагляднаму) органу, што праводзіў праверку.

Кіраўнік кантралявальнага (нагляднага) органа або ягоны ўпаўнаважаны намеснік (упаўнаважаны кіраўнік структурнага падраздзялення кантралявальнага (нагляднага) органа), які падпісаў (зацвердзіў) такое патрабаваньне (прадпісаньне), не пазней за два працоўныя дні з дня атрымання паведамлення мае права прызначыць правядзеніе кантрольнай праверкі скасаваныя правяраным суб'ектам выяўленых парушэнняў.

Што і якім чынам можа быць абскарджана падчас/пасля правядзенія праверкі?

Правяраны суб'ект мае права абскардзіць рашэнні кантралявальных (наглядных) органаў па акце праверкі, патрабаванні (прадпісаньні) аб скасаванні парушэньяў, дзеянні (бязьдзейнасць) правяральнікаў, калі ён мяркуе, што такія рашэнні, патрабаваныні (прадпісаньні) або дзеянні (бязьдзейнасць) прынятыя або зъдзейсненыя з парушэннем

нормаў заканадаўства альбо парушаюць ягоныя правы.

Вынесена па выніках праверкі рашэнне па акце праверкі, патрабаваньне (прадпісаньне) аб скасаванні парушэньяў, дзеянні (бязьдзейнасць) правяральнікаў можа быць абскарджанае некамэрцыйнай арганізацыяй у вышэйшым кантралявальнym (наглядным) органе альбо ў вышэйшай службовай асобы, якой правяральнікі непасрэдна падпрадкаваныя, і (або) у гаспадарчым судзе.

Падаваньне скаргі ў вышэйшым кантралявальнym (наглядным) органам або вышэйшай службовай асобай кантралявальнага (нагляднага) органа ў месячны тэрмін з дня яе атрымання.

Скарга на рашэнье па акце праверкі, патрабаваньне (прадпісаньне) аб скасаванні парушэньяў можа быць пададзеная ў гаспадарчы суд на працягу году з дня іх вынісеньня.

Скарга на рашэнье па акце праверкі, патрабаваньне (прадпісаньне) аб скасаванні парушэньяў можа быць пададзеная ў працягу года з дня іх вынісеньня.

Скарга разглядаецца вышэйшым кантралявальнym (наглядным) органам або вышэйшай службовай асобай кантралявальнага (нагляднага) органа ў працягу трох працоўных дзён з дня яе прыняція накіроўваецца правяранаму суб'екту заказным лістом з апавяшчэннем або уручэннем альбо ўручаецца яму або яго прадстаўніку пад подпіс. Копія рашэння ў такі ж тэрмін накіроўваецца ў кан-

Выманыне арыгіналаў дакумэнтаў адбываецца ў выпадках немагчымасці іх капіявання

няў, дзеянні (бязьдзейнасць) правяральнікаў можа быць пададзеная ў вышэйшы кантралявальны орган, вышэйшай службовай асобе, якой правяральнікі непасрэдна падпрадкаваныя, на праця-

тралявальнym (наглядным) органам, рашэнні, патрабаваньне (прадпісаньне) або дзеянні (бязьдзейнасць) службовых асобаў якога абскарджаліся. ■

contents

From the Editor

The State's power should be founded not on repressive apparatus and the army of bureaucrats, but on the effective governing

1

Life overseas

Barefoot around Montreal.
But we have rockets (Iran)

Military Pharaohs study the experience of Belarus (Egypt)
East – tough stuff (Uzbekistan)

2-3

The Assembly

The Assembly of NGOs about the elections

Civil society can't stay aside from the important political events

4

Statement of the Working Group

Political, economic and social situation in the country is as never before suitable for implementing democratic reforms

4

STOP 193.1! posters

The Assembly's activists came up to the highest spot of the country

5

Even Shrek is against dictatorship

Civil activists organized a performance

5

Halavanau leaves Lukashenka holding the baby

Minister of Justice Viktor Halavanau shifts the responsibility for Article 193.1 existence onto the President

6

Unspecific deputy

Assembly of NGOs' representatives met with Jauhien Melnikau, the member of the House of Representatives' Standing Committee on human rights.

6

Second season of STOP 193.1! cartoons

7

Thinking about development

Civil activists work on the Concept of civil society development in Belarus

7

Reaction

POSTage

Junela Salnikava

What marks will be there on the timeline of Belarusian civil society's development after 2010?

89

Topic

After the "Lukashenkocracy"

Mikola Bianko

Temporary "beheaded" governmental officials are capable of quick regeneration of their lost limbs

10-13

"Belya Rus" instead of Lukashenka

Zmicer Kuchlej

After the presidential elections 2010 civil organization "Belya Rus" might transform into a political party and amend electoral legislation

14-17

Belarus: civil society of the future...

Jury Hlusakou

Current authorities don't want, can not and need not to work with civil society nowadays

18-19

Human rights homework

Yury Chavusau

Belarusian authorities did not yet, that self-critical admission of their errors in the human rights sphere is the best sign of objectivity

20-23

Candidates' portraits

Mikola Bianko

Presidential elections very much depend on the influence of groups we belong to

24-27

Formation of Ukrainian autocracy

Nadzja Koval. Hienadz' Maksak. Ales Cajcyc

The blame of the previous government is that it could not and did not want to change Kuchma system

28-30

Idiot's security

Alaksej Carniajeu

What a computer user should do if his mailbox was cracked?

31-33

Regions

Without us, or Several examples of grassroot activities

Julia Siviec

Today, when a crisis of civil institutes has developed, its the time to pay attention for grassroot activities

34-36

Initiative

No changes in the sphere of alternative service

Ales Jausiejenka

The fact that we still don't have a Law on alternative service is entirely blame of our government and legislative bodies

37-38

Them—about us

Hillary Clinton about civil society

Democratic countries are not afraid of their own people

39-41

Debate

For Forum to work

Uladzimir Kacora

As a first step, West should enter into cooperation with unregistered NGOs

42

Advice

Learning to lobby interests

Siarhei Lisichonak

Independent élite should be able to lobby its interests at the stage of forming the decision-making agenda in EU

43-45

This and that

46

Consultation

Conducting routine checks in noncommercial organizations

Volha Smalanka

47-51

Fairy-tale characters invaded Ministry of International Affairs

Photo report

53